

*Riigivanema Jaan Teemandi tervitusekõne***1. Eesti polgu — 1. jalaväerügemendi 15. aastapäeva aktusel
24. aprillil s. a. „Estonia“ kontsertsaalis.**

Lugupeetud kaaskodanikud, minu daamid ja härrad! Önnelik on see rahvas, kel on ajalooline minevik, millest ta leiab eeskju oma tegevuses ja kinnitust siis, kui rasked silmapilgud tulevad saatuse tahtel. Tänapäev mälestusepäev tuleb meile meelde meie Eesti kõige tähtsamat ajaloo ajajärku, ta tuleb meelde seda ajajärku, kus revolutsiooni tõttu meil vabaduse koit hakkas nähtavale tulema, tuleb meelde ajajärku, kus meie ettevalmistusi tegime, võib-olla tihti alateadlikult selleks, et astuda neid otsustavaid samme, mis viimaks viisid meie Eesti rahva ta iseseisvusele, rahvuslikule korrale. Önn meile, et meil sel ajal olid haritlased, olid isikud, kes kaugelt põhjast ja lõunast, hommikust ja õhtust suurelt Venemaalt kodumaale ruttasid, et siin seda ajaloolist ülesannet täita, mis neil pärast täita tuli. Önn

meile, et võimalik oli rahva elu juhtideks saada neil, kes täitsid seda jõulikkude ülesannet, mis terve rahvas hiljem täide viis. Kaugel on veel praegu need ajajärgud, kus üksikud aaded rahvaste saatused ära määravad. Praegu iga rahva önn oleneb temast endast, — sellest, kuidas ta end korraldada mõistab ja ettevalmistada mõistab nendele silmapilkudele, kus tegutseda tuleb jõuga. Ka meile peab see selge olema. Meil on eeskujusid, Vabadusesõda on andnud meile nii palju õilsaid eeskujusid. Meie iseseisvust kindlustab meie rahvavägi ja rahvalik riigikord. Elagu meie rahvavägi, elagu tema juhid, elagu meie Eesti ohvitserkond! Niikaua kui see püsib, võime kindlad olla, et meie Eesti edeneb, kosub ja õitseb! „Mu isamaa, mu önn ja rõõm...“

Välisministri Jaan Tõnissoni aktusekõne.

Härra Riigivanem, härrad kindralid, minu daamid ja härrad! Esimese Eesti polgu loomine tähendab Eesti rahvusliku kaitseväge sündi. Esimese Eesti polgu areng esimestel aegadel on otsekohe ja tihedalt seotud kogu Eesti rahvuslikkude väeosade loomise ja korrastamise püüetega. Esimese Eesti polgu korrastuselised ja sõjaväelised traditsioonid on tähtsaks teguriks Eesti rahvuslikus võitluses iseseisvuse eest rasketel aegadel. Nõnda on küll meil põhjust peatuda nende algatuste juures, mis harukordsustes esile kerkisid meie rahva keskel rahvusliku eneseaitamise tundes, relvastatud jõu loomises, ühtlasi tänapäeva meelde tuletaes neid, kes hoogsas töös

on katsunud väliste takistuste kiuste viia lõpule ülesseatud mõtted, et sellega igaks juhtumiseks meie rahvale võimaldada tarvilikult seista oma õiguste eest oma rahvuslikkude sihtide teostamisel.

Kolm peamotiivi on olnud mõjumas Eesti rahvuslikkude väeosade mõtte algatamisel: 1) katsuda muretseda tarvilikku kaitset Maa ilma sõja hädadohtudes oma kodule; 2) igaks juhtumiseks muretseda oma rahvale kindlustust iseenese aitamiseks ähvardavais asjaoludes ja 3) kõrvalkaalutusena oli aga mõjumas hingeoluline tung Eesti sõjameeste keskel: vabaneda sellest kaootilisest olukorrast, kuhu revolutsiooniline liikumine Vene sõja

väge vapustades sisemise kaose ja korra poolest paratamatult ähvardas kaasa kiskuda igauht, kes oli kutsutud Vene sõjaväkke.

Maailmasõja lahtipuhkemine tõi meil rahva keskel teatava elevuse. On katsutud seisukorda nõnda kujutada, nagu oleks seda elevust kutsunud ellu teatava meeleavaldusliku püüdega Vene riigivõimu käsitajatel erilise eneseohverdamise rõhutamisega. See on aga täiesti ekslik. Sõja lahtipuhkemine Vene ja Saksamaa vahel kutsus esile ülendatud meeleolu esijoones sellepärast, et mitte üksi haritud rahvaringkondade keskel, vaid laialdastes rahvahulkades oli eelmistel aastakümnetel küllalt selgesti välja kujunenud hädaoht, mis meie maale ja rahvale ähvardas tõusta otse paratamatuks, ürgjõulikust tungist itta Saksa rahva keskel. Tuntü ära, et kui see tung teostub, siis kõigile meie rahvuslikele püüetele, kõigile meie lootustele, kõigile meie rahvusliku iseolemise alalhoidide võimalustele on oodata mitte ainult rasket katsumist, vaid loomulikku hädaohtu. Mitte üksi sügav vastuolu meie kodumaal Balti Saksa olluse ja eriti Balti rüütelkonna mõjuavalduste suhtes ei olnud see, mis esile kutsus teatava tõusuhoo rahva meeleolus, kui kutsuti meie mehi lipu alla võitluses Saksamaaga. Loomulikult ei olnud siin mängus mingi liialdatud rahvuslik viha, vaid suurelt osalt just otse loomusunniline tung ennast avaldada selle suure hädaohu vastu, mis kõigile ligemas tulevikus silma paistis. Sellepärast ei ole ime, et kui esimestes lahingutes Ida-Preisimaal need rügemendid, kuhu olid koondunud peaaesjalikult Eesti mehed, mitte ainult ajatenerijadena, vaid ka tagavaraväelased, läksid võitlusse, nagu pealtnägijad ja kaasasolijad kiinnitasid, *otse maruhoolise ja otse hulljulge peal tungi meelega*. Eesti seltskonnategelastest langesid mitmed esimestes lahingutes ühes teistega, kes olid tulle läinud säärases meeleolus. Selle juures selgus aga kodujäänute varsti, et kui meie mehed endid ohverdavad säärase andumusega oma kohuste täitmisel, nemad aga tulle viiakse Vene sõjaväe juhtide poolt säärase Vene taktika järgi, mis valitses Suvorovi päevil, kus kümnedtuhanded mehed ohverdati hoolimata sellest, kuidas sihte saavutada väiksema arvu ohvritega, siis oli selge, et säärane eneseohverdamine ei tähenda mitte kohusetäitmist, vaid enesetapet. Siis ei olnud aga ka mitte ime, et just teadlikkudes ringkondades, kus tunti, mis tähendab iga vaba mees Eesti maa ja saatuse kohta rasketel ja otsustavatel silmapilkudel, ei võidud mitte külmalt pealtvaatama jääda, et asju arenda lasta, nagu nad läksid, vaid seal tuli otsustada, kuidas ka ilma mingi välise võimaluseta leida teed, kuidas oma kohust täites siiski tarvilikult oma jõudu alal hoida ja kaitsta hoolimata hävituse võimaluste eest. Nii ei tohiks mitte arusaamata olla, mispärast poliitilises elus juhtival kohal seisvail pidi tekkima kohe mõte, et oleks tarvis luua võimalusi meie meeste koondamiseks, kus nad mitte ainult ei ole tapaohvriteks, vaid kus nad oma kohuseid täites kõik teeksid, mis võimalik, kuid nõnda, et iga ülearust ohvrit ära hoides ühtlasi kindlustada meie rahva ja maa saatust pealetulevatel rasketel silmapilkudel, ühtlasi aga panna põhja nendele võimalustele, mis meil tarvis tohiksid minna igal juhul oodatavate raskuste ja sündmuste keerises. Selles mõttes tuli teha katset Vene kõrgemate riigivõimu esitajate, eriti sõjaväe juhatuse juures katsuda mõjuda, et Eesti sõjameestele antaks võimalus koonduda oma rahvuslikkudes väeosadesse, kus

võidakse näidata, mida suudetakse, aga ühtlasi suudetakse ära hoida ülearuseid hädaohtusid. Sellejuures aga ilmneks võimalus, et oma kohust täites ühtlasi võita õigus, kui tuleb tarvilik silmapilk, et oma kohuste vastu nõutada õiguste teel võimalusi oma rahva tuleviku korraldamise teede tasandamiseks. Selles mõttes oleks aga otsekohe raske olnud keskvalitsuse ees sihile jõuda, ja sellepärast tuli tarvitada neid isiklikke tutvusi ja ühendusi, mis oli kohalikkude valitsuse esitajatega. Ja nii tuli pöörata Liivimaa kubernerari poole, kellega võis suust suhu kõnelda, kuigi teada oli, et sel mehel ei puudunud mitte ainult kriiakad ja kõiksugused võtmed, kui tal tarvis oli oma sihtidele jõuda. Sel korral ei olnud aga midagi karta sellepärast, et teda tuli ühtlasi huvitada sellest, et meie maal peaks olema igaks juhuks tagavaraks jõud, kes iseäranis Vene sõjaväe tagasivalgumise puhul tekkiva korralageduse ärahoidmiseks oleks küllaldaselt tugev, aga kes ka välise vaenlase peal tungi korral Läänemere kaudu võiks erilistes oludes oma kohalikkude olude tundmisega rahvaga ligidases ühenduses seisest pakkuda teatavat kindlustust seljatagusele. Need kaalutlused leidsid otsekohe küllaldast arusaamist, ja kubermangu juht tegi otsekohe samme keskvalitsuse ees, et algatajatele võimaldataks esitada sellekohane kava. Selle kava järgi pidid Eesti sõjaväelased koonduma rannakaitse või „beregovaja strasha“ väeosadesse Eesti- ja Liivimaal, sest seaduse ja sõjaväeliste traditsioonide järgi ei kasutata rannakaitse väeosi mitte ilma äärmise hädada teisteks otstarveteks, kui selle oma otsekohe ülesande teostamiseks. See ei tähenda veel mitte, et oleks hädaohu eest eemale hoitud ja mööda teeseldud, sest meil oli sel ajal küllalt põhjust karta seda, mis Saaremaa okupatsiooni ajal ilmsiks tuli, et Saksamaa oma sõjalaevastiku ülekaalu kasutades tarbekorral oskab hooi anda lõuna kui ka lääne väerinde seljatagusele Läänemere kaudu. Sellejuures oli aga olemas võimalus, et meie sel teel hoolitseme kodumaal otsekohe hädaohu tagasitõrjumise eest ja ühtlasi saame relvastatud jõu, mis lahingu käikude ebasoodsuste korral ja Vene vägede tagasivalgumise puhul aitaks ära hoida kaootilise seisukorra tekkimise meie maal. Kahjuks tuli lühikese aja järele selle ettepaneku peale eitav vastus. Selle vastuse põhjustusel oli muu hulgas esile tõstetud kaalutus, et Eesti rahvuslike väeosade loomine oleks teatava pretsedentliku tähendusega seepoolest, et siis ka teised rahvused hakkaksid samasuguste rahvuslike väeosade loomist nõudma. Teiselt poolt oli aga arvestatud teatavat umbusaldust, mis Vene valitsuse ringkondades oli mõjumas Balti rahvaste kui ka teiste maarahvaste või muulaste rahvuslike eraldatavate voolude suhtes. Oli kardetud, et Eesti rahvuslike sõjaväe osade loomine võiks soodustada selle eraldataviku meeleolu süvendamist ja laiendamist. Nõnda lõppes esimene algatus eitavalt. Seejuures ei saadud aga mitte leppida kogu mõtte mahamatmisega. Meie rahvale tuli siiski muretseda kindlustust, et kui väetgevus sunniks Vene vägesid lahkuma oma väerindelt ja tagasi valguma meie maale, ehk aga meie maad maha jätma, siis meie mitte ei satuks põgenevate sõjavägede jalgu, ei oleks ka äraantud võiduka vaenlase meelevalle alla. Sellepärast läks enam kui kolmveerandaastalise pingutuse, igasuguste sõitude ja selgituste, igasuguste tõenduste ja põhjenduste teel korda saada keskvalitsuselt luba rahvusliku organisatsiooni jaoks, millele ainult ei tohitud anda rahvuslikku nime, ei tohitud kõnelda Eesti rah-

1. Eesti polgu — 1. jalaväerügemendi aktus „Estonia“ kontsertsaalis 24. apr. s. a.
Kõnetooli kõrval on näha 1. jal.-rügemendi lipp.

vuslikust organisatsioonist, vaid lubati tarvitada ainult „Põhja Balti komitee“ nimetust, mis aga ei rikkunud ka selle organisatsiooni tähendust ega alustamist. Ja nõnda loodi üle terve Eesti, kõigis maakondades kindel korraldus maakonna komiteede ja kohalikkude komiteede võrgu teel, kes korraldasid täpsate kavade järgi kohalikud jõud igaks juhuks. Kui sõjaaegu õnn Vene vägedele 1915. a. selja pööras ja Saksa väed kuni Riiani edasi tungisid, siis nägime meie, mis tähendab sarnane seisukord rahvale, kui meie oma silmadega nägime seda, mis sündis Kuramaal Läti rahvaga. Kui meiega oleks sama sündinud, siis oleks see saatuslik olnud terve meie rahva ja maa tulevikule. Sellepärast kasutati organisatsiooni selleks, et üle maa käima panna pa-rooli: keegi ei tohi uisa-päisa põgeneda, isegi hädaohtu liginemisel, ainuüksi mehed, keda võis maadvallutav vaenlane okupatsiooni alusel oma võimu alla võtta, pidid edasi nihkuma, aga kõik, kogu rahvas, pidi paika pidama, et mitte lasta hävineda rahva majapidamist, et mitte lasta hävineda kogu meie rahva elu. Sellejuures tuli varsti ilmsiks raske hädaoht. Põhja-Lääne väerinde ülemjuhataja staabis oldi arvamisel, et väe seljataga võiks kahtlast Balti-Saksa mõisnikkude elementi kahjutuks teha täieliku maa evakueerimise teel. Oli katsutud juba varem Vene ajakirjajate veergudel järjekindlalt ilmunud õhutuste tagajärjel tekkinud meeleolu mõjul leida abinõusid, kuidas taltsaks ja kahjutaks teha elementi, kellest kardeti siin hädaohtu. Aga nagu Bontš Brujevitš isiklikult kinnitas, on iseäranis keiserinna ema, Maria Feodorovna, ja teiste mõjutustel kõik need katsed jäänud tagajärjetuks. Aga selle kava heakskiitmise vastu ei saanud keegi

kõnelda sellepärast, et see oli puht strateegiliselt põhjendatud. Nõnda algaski meie maa täielik evakueerimine Pärnu rannast peale. 20 versta rannast peale oli juba täielik evakueerimise käsk maksma pandud. Kõik loomad, kariloomad, hobused, kõik viljatagavarad pidi välja viidama, kõik mehed pidid ära minema. Sel silmapilgul, kui see teade jõudis Põhja Balti komiteesse peale lõunat umbes kella 3 ajal, tuli kohe kokku komitee juhatus, ja õhtupoole olid vastavad märgukirjad valmis, ning õhtuse rongiga sõitis delegatsioon Pihkva ülemjuhataja staapi. Ainult õnnekaupa läks korda staabiülema kindral Bontš Brujevitš'i juurde pääseda peale ametlikkuse isiklikult, sellepärast, et üks delegatsiooni liikmetest oli juba kauges idas temaga isiklikult, kui ta veel noorem mees oli, hea tuttav. Ja ainult selle tutvuse tõttu kõneles ka staabiülem selle dragoonilise käsu põhjendustest, ja seda kergem oli siis ka tühjaks teha neid katseid ja põhjendusi ning see dragooniline käsk võeti tagasi. See näitas aga, mis meil oodata on, kui meie endid mitte ei suuda organiseerida. Sellepärast oli otsekohe kõigil avalikkudel tegelastel selge, et midagi tuleb teha, kui väerinnalt ilmus eriline Eesti ohvitseride delegatsioon Tartu toimetusse, et toimetaja liikuma paneks mõtte — luua rahvuslikud väeosad, kuhu kuuluvad kõik Eesti sõjaväed frontil ja fronti taga. On teada, kuidas sel puhul tõusid ägedad vaidlused, kus Tartus rõhuva enamusega see mõte toetamist leidis, Tallinnas aga seltskonnategelaste enamuse mõttele vastu kaldus, sellepärast et kardeti: lugu võiks lõppeda niisama veriselt, nagu Läti polkude loomisel. Seda aga ei saladud ei Tartus ega Tallinnas, et kui meie mitte ei taha ohvreid kanda,

siis meil on raske õigusi saavutada. Ja kui meie ohvitserid kartes mitte ei suuda ennast maksma panna tarvilikul silmapilgul, siis libisevad ajaloo võimalused meil kätevahelt ära. Ja selles tundmises oli ka Villem Reiman, see loomulik rahuarbastaja idealist nii resolootne Tartus nõupidamisel, et ta ütles: kui rahvas ei suuda tuua kõige äärmisemal korral vereohvreid, siis temal ei ole ajalugu. Kuigi need kanged ajad nurjusid, siis ei ole iseäranis avaliku arutluse tagajärjel meie ajakirjanduses, seltskonnas mõte jäänud mõjuta, vaid iseäranis hilisemalt väerinnale ja Vene väeosadesse nõutatud mehed teadsid, mis maad ja rahvast hädaohu silmapilgul ootab, ühtlasi oskasid hinnata seda võimalust, mis siis avaneks, kui rahvas igaks juhuks oleks organiseeritud relvastatud jõu abil. Ja vaadake, kui siis revolutsiooni lahtipuhkemisel üldine distsipliini langus Vene vägedes otse metsikult end avaldab tooreksläinud Vene sõdurite näol, ja kelle teguviisi kokkuma paneb iga kultuurinimese, millega peab see kord lõppema, siis näeme, kuidas märtsikuu lõpul ja aprillikuu alul otse loodusjõulikult Tallinnas, Peterburis, Soomes, Lõuna- ja Lääne vägedes, isegi kaugemal väe seljataga Eesti sõdurite ja ohvitseride keskel liikvele lööb mõte: meie peame endid koondama! Kui Tallinnas sõdur Mihkel Rumba uskumata südikusega liikuma paneb mõtte — kõik Eesti sõjamehed, sõdurid kui ka ohvitserid peavad kokku tulema Grand-Marinas, siis leidis otsekohe terve salk noori sõdureid ja ohvitseri, kes kokku tulid. Neid oli vist üle 500 korraga koos, ainukese väikese ajalehekuulutuse peale tulid nemad kokku. Vaatamata sellele, et tulid sinna niisugused enamlikud kuldsood, nagu Anvelt ja teised oma sõpradega, suurte ärevate vastuväidete abil, et kuidas, niisugune liikumine tahendaks kontr-revolutsiooni, siis näeme, kui hädaohtlik oli kõnelda oma rahvuslike jõudude koondamisest ja korraldamisest. Kui seda osati teiselt poolt teha revolutsioonivastaseks, siis näeme ometi, et ajutine komitee ei lase ennast hirmutada, ja varsti on koos teine koosolek, Eesti sõjameeste koosolek, kus üle 400 mehe kokku tuleb, kus mitte ainult ei kõnelda, vaid resolootselt valitakse Eesti sõjaväelaste büroo koopteeriva õigusega, kes siis hakkab järjekindlalt tegutsema. Aprilli esimestel päevadel olid juba Peterburis sõjaväelaste koosolekud Jaani kiriku kooli saalis arvuka sõnalahingute ja vaidluste järele viinud rõhuva enamuse veendumusele, et tuleb koondada kõiki sõjamehi. Eesti sõjaväe osade organiseerimise keskkomitee Peterburis ja Eesti sõjaväelaste bürood, pärast Eesti sõjaväelaste ülemkomitee Tallinnas sattusid teataval määral võitlusse. Selle tagajärjel oli nii mõnigi õieti soovimata takistus tekkinud. Teatavad vastuolud ähvardasid vett muretseda vastaste veskile. Aga otsekui raskuste ja ülesannete kasvades arenes noortest meestest juhtiv meeskond, kes oskas üle viia raskustest ja vapustustest. Eesti sõjaväelaste büroo idealistlik juht Arnold Jürgens, kes Saksa okupatsiooni päevil langes ühes Jüri Vilms'iga Eesti iseseisvuse aate eest, oli oma erilise meeldivuse ja andekuse tõttu kui loodud liitma kokku esialgsel koondamisel ka vastuolulisi ollusi. Ja ma näen praegugi siin koosolekul mehi, kes Peterburi rahvuslike sõjavägede organiseerimise komitee juhtimises osa etendasid, ilma et neil oleks mingisugust minevikku, vaid nad kerkisid üles tuhandete Eesti sõdurite hulgast. Nõnda need kasvavad, nooremad ja ka täis meheea jõudu avalikus elus seisivad mehed Konstantin Päts'iga, Johan Pitka'ga, Artur Uibopuu'ga ja teistega ees-

otsas, kes mitte ükski ülemkomitee liikmetena, kuhu pääsesid ükski need, kes sõjaväelased, vaid kaasa aitasid avalikud tegelased, ärimehed, kes panid kogu oma varanduse kaalule, kes pani 10-tuhat, kes 9-tuhat rubla, laenasid pankadest raha, ilma et kellelgi meelde oleks tulnud küsida kavatsusi, või loota või mõeldagi midagi tagasi saada.

Nõnda kujuneb kogu rahvuslike väeosade kujundamine spontaanselt rahvuslikeks eneseavalduseks, mis paneb kasvama, arenema seespidi inimese nõnda, et nad ületavad ise endid. Ja vaadake, nõnda ei ole siis meile endile, kui ümber vaatame, mitte mõistatuslik, kuidas see võimalik oli, et lihtne talupoja rahvas üle öö sai riigiks, rahvaks, kellel ei puudunud rahvuslik relvastatud jõud. Ja Eesti 1. polgu organisatsioon ise sündis tööliste saadikute nõukogu intriigide ja vastutöötamiste kiuste. Osati hankida luba Balti laevastiku komandöriilt admiral Leskov'ilt. Kuigi need lubad saadi, sõideti Tallinna ja pealinna vahet, pandi liikuma kõiksugused staabid ja kõiksugused nõukogud ja erikomisjonid, ilma et oleks kokkutud tagasi ühegi vaeva eest.

Ja siis, kui tuli organiseerima hakata 1. polku, otsekui anekdoodina kõlab, kuidas Peterburis Eesti rahvusliku sõjaväe osade organiseerimise keskkomitee esindaja saadeti Sõjavägede staapi kuulama, missuguseid vabatahtlaid Eesti väejuhte oleks leida, keda võiks kutsuda 1. Eesti polgu juhi kohale. Ja kui seal välja kirjutati mehi Eesti nimega, ja siis leitakse, et seal on polkovnik Tõnissov, on tunne, et see ei või Tõnissov olla, peab Tõnisson olema. Võeti asi käsile ja leiti, et see on Eesti polkovnik. Saadetakse kiiresti telegramm. Ja enne kui vastus saadakse, on polkovnik ise varsti Peterburis.

Selsamal ajal on aga Tallinnas Eesti sõjaväelaste büroos kõige suurema hoolega otsitud sama kaugelt juhti 1. Eesti polgule. Siin oli juba tutvusi rohkem. Tartu tegelased soovitasid tungivalt polkovnik Aleksander Tõnisson'i — ta ei olnud mitte tundmata, sest Eesti tegelased Riias tundsid teda, kui eesti meelset meest, kes kuskil ei ole kokkunud tagasi isegi kõige raskemal revolutsiooni päevil, oma rahvusliku päritolu ja meelsust tunnustamast. Pääro-Ansomardi, kapten Pitka sõpruskond Pihkva ohvitserkonnas oli koondanud juba palju mehi oma ümber. Neil oli sidemeid peale Aleksander Tõnisson'i veel leitnant Prei'ga, olid veel teised mehed, kes olid Vene vägedes juba loonud teatavad traditsioonid oma vahel. Nende traditsioonide põhjal võidi siis ka hinnata juba vabatahtlaid sõjaväelasi. Ja kui sedaviisi siis Eesti sõjaväelaste büroo ja ülemkomitee ühemeel-

1. Jalaväerügemendi juubellpidustused Narvas, 25. IV – 1932.

Riigivanem J. Teemant mõ-
dub Narva jaamas aukom-
pani ja seltskondl. organi-
satsioonide esindajate rivist.

selt polkovnik A. Tõnisson'i kutsus 1. Eesti polgu ülema kohale, siis küsiti tema käest, kuidas tema suhtub sellesse ettepanekusse, ja kas tema on valmis neid ülesandeid oma peale võtma, mis selle kohustusega ühenduses on, siis tema seletas: Eesti rahvuslikku polku olen mina valmis juhtima nõnda, nagu seda juhib Eesti rahva tahe! Ja ma arvan, et ei ole põhjust kellelgi kõnelda ehk mõelda, et ükski sõna sellest töötusest oleks täitmata jäänud! Aga need kaaslased, kes sinna koondusid, 1. Eesti polgu abiülemana, kindral E. Põdder, kes kahjuks praegu haigevoordil raskesti haige on, keda meie võime südamlilikult tervitada, teised tuntud nimed, kõik need on koondunud selle sama töötuse alusel ja on töötanud kõigis oludes, mis sa-
gedasti olid katsumisrikkad 1. polgule, täies hiilguses ja vaimustuses nõnda, et sellest väeosast on saanud eeskujulik, distsiplineeritud väeosa, isegi siis, kui ümberringi olid demoraliseerivad vene väed, kui tulid sakslased Haapsallu, kui tuli astuda demoraliseerunud vene polkude rüüstamise vastu, kui kõiksugused kiusatused ähvardasid igat ühte kaasa kiskuda, — see distsipliin leidis tunnustamist sellega, et esimene polk kutsuti Volmari väerindele, asetati suurema hädaohu silmapilgul Saaremaale, kus polguülema ettevaatuse abil ja mõjul suur osa polgust päästeti, siis võitluses Muhumaal, kus siiski sakslaste avalikul tunnistusel on Eesti 1. polk võitluses võitnud sellega, et mitte laiali ei joostud, vaid ka edaspidi kohustust täitis ka lootusetus võitluses. Vaadake, kui need traditsioonid, mis kõigis neis oludes olid oman-

datud, on edasi pärandatud Eesti rahvuslikkudele väeosadele, tervele Eesti rahvaväele ja pärast kaitseväele, siis saame aru, mis see tähendab, kui meie 1. Eesti polgu loomisest järeldame kogu Eesti rahvusliku kaitseväe sündi ja neid sõjaväelisi, sõjamehelikke vöorusi, mis on aidanud distsipliini ja kohuseid täita, ja kiskunud kaasa ja vaimustanud võitlusele meie mehi suures heitluses Eesti iseseisvuse eest. Aga ma usun, et tulevased ajaloo kirjutajad ühtlasi oskavad ka veel eriliselt hinnata meie rahvaväe taganemist Narvast kuni Jõeletmeni selle distsipliiniga, selle kohusetäite alalhoidega, selle järjekindlusega, millela oleks võinud vaenlane, kui oleks ühekorraga lastud ennast puruks lüüa, ratsaväe salkadega võtta kõik maa oma alla. See vastupidavus juhi poolt ja see kohusetäitmine kaaslaste poolt ja vastupidavus on üks suurematest kangelaslikkudest meeleavaldustest Eesti iseseisvuse võitluses. Ja selle distsipliini ja enesekitsenduse juured ulatuvad 1. Eesti polgu ajalukku.

Ja nõnda usun ma, et ilma üksikasjadesse tungimatagi on meile selge, mis tähendab 1. Eesti polgu loomine ja väljakujunemine ning edasiarendamine Eesti rahvuslikkude väeosade vaimus ja traditsioonide alusel kaitseks Eesti maale ja rahvale, kindlustamiseks Eesti kaugemal elavatele poegadele, kes ainult ootasid silmapilku, et väljendada ja ennast maksuma panna, nõnda nagu nõuab seda rahva tahe ja eneseohverdamise ja enese maksmapanemise tung rahvuslikkude ideaalide teenistuses Eesti iseseisvuse paleuste suunas.

3. mai on Poola rahvuspüha.

3. mai loetakse Poola rahvuspühaks. See on 1791. aasta poliitilise pöörde datum, milline saavutati Poola vabariigi viimase sõltumata Seimi isamaaliselt enamusest. See pööre tõi Poola riigile uue konstitutsiooni näol vajaliku reorganisatsiooni, tervendas haiglast poliitilist organismi. Ta oleks võinud isegi luua uuesti nüüd langusele kaduva kunagi nii võimsa Poola riigi, kui viimane ei oleks kaotanud sõja Venega; sõda ise tekkiski just selle konstitutsiooni pärast.

Krahv Ignacy Potocki

Üks Poola konstitutsiooni looja 1791. a.

Poola kaotus sõjas oli peamiselt tingitud tema sõjalisest nõrkusest, aga mitte niivõrt sellest, et tolleaegne Preisi kuningriik murdis ajalooliselt ennekuulmatul viisil pealetungi-kaitse liidulepingu, milline oli sõlmitud alles aasta eest, ning toetamise asemel pööras koguni oma relvad Poola vastu, asudes seega viimase jaotamisele. Poola nõrgenes, kaotades peaaegu omad relvad juba 1717. aastal, tänu sisemistele sõjavastastele vooludele ja peamiselt Moskva survele. Selle patsifismi tagajärjed ilmnesid varsti. Suur

Poola riik, valitsedes 1634. aastal peaaegu miljoni ruutkilomeetrilist maaala, alistus 50 aasta pärast esimesele jaotamisele, jäädes relvastuse kaotamise päevast mängukanniks venelastele. Kui 3. mail isamaalaste mõjul ja seltskonna tervenemise tagajärjel teostus poolakaile unustamatu pööre, siis puudusid juba aeg ja vahendid vajaliku armee moodustamiseks, riietamiseks, juhtide väljaõpetamiseks ja rahvasõjalise vaimu äratamiseks ning tõstmiseks.

Kaotuse leinakellad helisesid kurvalt üle kogu Poola.

Euroopa ajaloos esimesena tuntud absoluutse patsifismi tulemused väärivad tähelepanu.

Kaasaeglasil tuleks peatuda Poola 3. mai reformide juures ning võtta tähelepanu alla see ajalooline õppetund.

Euroopa poliitiline seisukord annab enne Neljaaastalist Seimi Poola nooremale põlvale algamisteks rea soodsaid tingimusi, sest see põlv võttis omaks riiklise korra radikaalsed reformid, toetudes Lääne uutele poliitilistele ideedele.

Vene, Austria ja Preisimaa, surudes koos Poolat, osutuvad sel ajal uue küsimuse ringis. Vene-Türgi konflikt ja sellest väljakutsutud Austria-Türgi liit lõhuvad Inglismaa mere huviseid, olles ühes sellega pinnaks Preisimaa silmis. Euroopa jaotub kahte leeri: ühel pool Austria ja Vene, kuna teisel pool Inglis- ja Preisimaa püüavad igatpidi kindlustada tugevamini, kartes lähenevat sõjalist konflikti. Inglise-Türgi ühendusega liitub Rootsi. Lõpuks, Preisimaa püüab tekitada üllatust Venele nende riikide nõusolekul, kelle huvid on viimaselt riivatud.

Friedrich-Vilhelm II katsub luua liitu Poolaga, võisteldes siin Venega. Viimane, nähes sõja lähenemist Türgiga, püüab pehmenendada vahekorda Poolaga, et viimane võimaldaks vene vägede saatmist oma territooriumi kaudu.

Nii on Poolal võimalus valida ja selle otsuse peab andma Seim, kes astub kokku 1788. a. sügisel.

Oli kaks valikut: kas liituda ühe poolega ning astuda seega Euroopa politika areenile, või jääda neutraalseks. Aga ainult esimene valik andis reformi projektide teostamise väljavaated tänu neile tingimustele,

mis sidusid riike, kes olid sõlminud omava hel lepingu.

Sel perioodil poola isamaalased hellitasid lootusi aktiivseks väljaastumiseks, et korraldada ümber kodumaa. Selle tõukejõuks olid suure prantsuse revolutsiooni eelpuhangud. Need lootused tekkisid ühtlasi ajal, mil teotsesid Poolale vaenulised jõud, millised ei lubanud vähemaidki reforme, vaid hoidsid Poola riigi kogu aeg jõuetuses ja anarhias.

Sel seniolematul tähtsal momendil tekkisid poola seltskonnas mitmekesised tendentsid. Kokkuleppe grupp, eesotsas Mihail Ponjätovskiga ja suurskantsler Malahovskiga uskusid mõõdukate reformide läbiviimise võimalusse Vene abil. Selle grupi ausameelseisse püüetesse tungisid aga kahjulikud kalduvused Moskvalt äraostetud isikute kaudu.

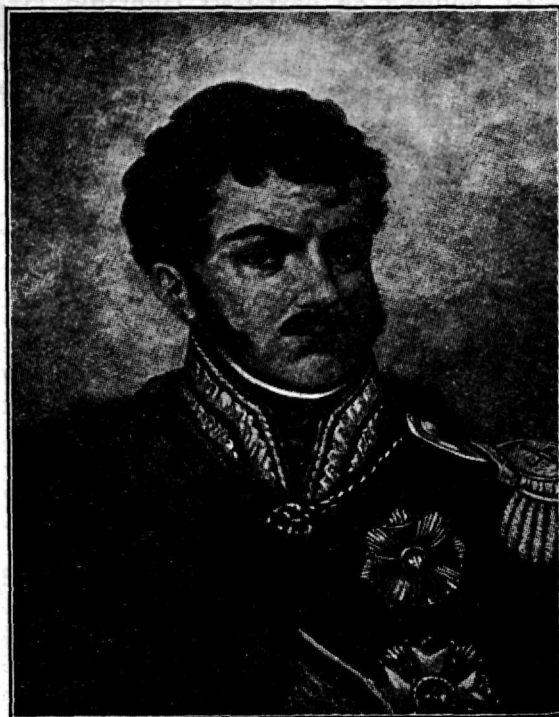
Isamaaline grupp oli koguni vastupidisel vaatel, püüdes teostada suureulatuslikku reformide kava. Lõpuks, kolmas grupp, mis koosnes opositsioonis olevast kihist, eesotsas Branickiga, püüdis hoida alal „valgustamatute“ valitsust, „liberum veto“ õigust ja aadli anarhiat. Sel grupil oli kindel poolehoid Venele, teades et niisuguste „ideaalide“ teostamine on viimase huvides.

Armee suurendamise küsimus võeti lahendamisele Seimis kohe esimestel koosolekuil. Pikema kaalumisetähtaegustatigi suurendada sõjaväge 100.000 meheni. Varsti aga selgus projekti ebareaalsus. Puudusid materjalsete vahendite allikad, ohvitseride ja allohvitseride koosseisud, mida ei saa luua improviseerivalt. Sõjaväe reformile vastas Venemaa saadik Stachelbergi karmi notega, andes selgesti mõista, et poola jõudude konsolidatsioon ei ole temale vastuvõetav ning et ta ei luba mingisuguseid reforme.

Nii jäi kokkuleppe projekt vaid Saksa maaga, kelle osavad saadikud Buchholz ja Lückesin targu kütsid tuliseks ja levitasid seda ideed. Ning 1790. a. kirjutati alla Preisi-Poola traktaat.

Õhus juba tundus 3. mai lähenev pööre.

Isamaalased püüavad kiiremini ellu viia konstitutsiooni seadusi. Asjasse pühendatud koonduvad Kolontai ümber. „Valgustatud“ nagu Čartoryski, Nemcevič, Potocki j. t. moodustavad imponeeritud jõu. Kordkorralt hakatakse kaasatõmbama üldisele tegevusele kuningat. Umbertõõtatud ja välja kuulutatud uue konstitutsiooni projekt pidi esitatama Seimile 5. mail. Kuid need konservatiivsed kavatsused ulatusid vene saadikuni ning selle tagajärjel väljakuulutamise päev viiakse üle 3. mai peale.

Vürst Joseph Ponjätovski

Prantsuse ja Poola marssal.

Saabus pidulik suurpäev. Seim kuulab ära vaikivalt ähvardavad piiritagused teated. See pidi väljakutsuma vastava meeleolu. Sekretär Särčinski loeb ette kuninga üleskutsel valmistatud konstitutsiooni projekti. Saal täitub loova entusiasmiga, opositsioon hullustub, kuuldes „hirmsaid“ seadusi troonipärimise õiguse kohta. Viimaks, Seimi enamuse ettepanekul kuningas annab vande uuele konstitutsioonile ning läheb suure saatkonnaga Püha-Jaani peakirikusse.

Teoreetiliselt oli riigi reorganisatsioon teostatud. Tuli vaid sõjavõudega kindlustada seda korda, pannes vastu teiste riikide kallaletungidele, eriti Venele. Esimesena astub välja Vene Katariina, kasutades rahulolematute gruppi, kel ei olnud maal poolehoidu, ja saadab oma sõjaväed Poola kallale. Algab Poola-Vene sõda.

Kõik andmed rääkisid sõja kaotamise poolt: Venelastel oli suurearvuline, hästi organiseeritud ja väljaõpetatud armee, kes joo vastatud äsjasaavutatud võitudest. Poola sõjavägi sellevastu oli alles organiseeritud Seimilt kolme aasta eest vastu võetud otsuse (100.000-mehelise armee) põhjal, saades vaid alles nüüd juriidilise aluse.

1792. a. sõda, nagu enamik Poola-Vene sõdasid, teostus kahel — Põhja ja Lõuna

rindel, millised on üksteisest lahutatud Poolse ja Volõni suurte soode ja teedeta maaaladega. Põhja rindel 14.000-mehelise poola armee vastu teotseb 32.000-meheline kindral Krečetnikovi vene sõjavägi. Lõunas vaevalt 22.000-mehelise vürst Joseph Ponjätovski (pärastine Prantsuse marssal) armee vastu teotseb kindral Kahovski 64.000-meheline armee.

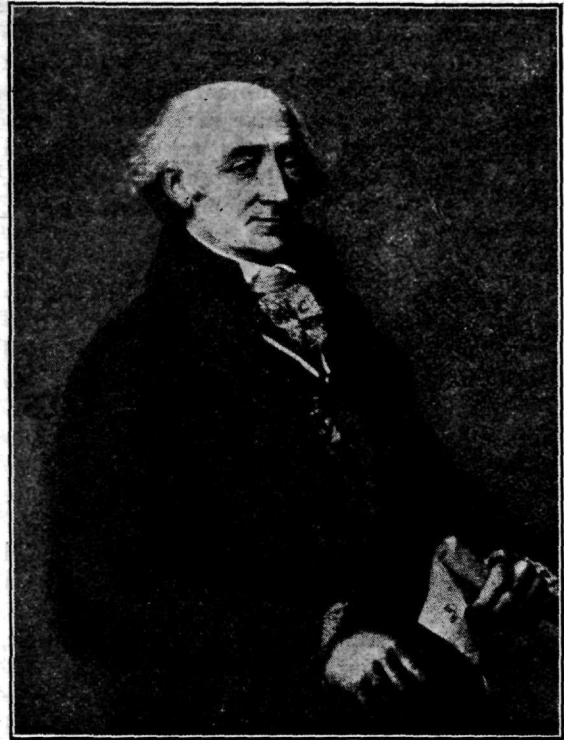
Sõja saatus oli otsustatud ette, samuti kui 3. mai konstitutsiooni saatus, poliitiliste vahetõrgete tagajärjel. Kahe rinde juhatus oli koondatud kuninga Stanislavi Augusti kätte, kes ise minutiks ei usu võiduse. Põhja-Leedu esimese armee juhataja vürst Vürtembergski esineb avalikuna äraandjana, teotsedes salajases kokkuleppes Preisi kuningaga. Lõunas vürst Josephi armee on aga väga nõrk otsustava võidu saavutamiseks.

Mõlemil poola armeedel oli olukord selge. Kuid vaatamata sellele, näitavad poolakad üles selles lootusetas sõjas suurt mehisust ja eneseohverdumist, sõides kui mitte võidu enese, siis vähemalt oma riigi ja rahva au eest. Neis armeedes ärkab ka tulevaste Kostjüško, Itaalia leegioni ja Varssavi herzogiriigi sõjameeste vaim.

Leedu armee — äraandja juhatusel — esimest korda hiilgab andekuse ja ilusate vägitegudega Napoleoni tulevane ohvitser, tema Egiptuse sõjakäigu kaaslane, noor vürst Joseph Sulkovski, kui ta 120 sõduriga asub visalt lahingusse üleminekul Zelvi'st.

Lõuna armee vürst Joseph Ponjätovski Varssavi herzogiriigi tulevane sõjaliste jõudude ülemjuhataja, 1812. aastal V armee korpuse ülem, viimati Prantsuse marssal ja Leipzigi lahingu kangelane, astus välja esimest korda iseseisvana väejuhina. Temaga kõrvuti võitleb temale alluv kindral Kostjüško, kes on juba kroonitud Ühendriikide vabaduse eest võideldud lahingute kuulsusega, Itaalia leegioni tulevane ohvitser ja Napoleoni kindral ja väga palju teisi, kelle nimed on seotud lahutamatu leegionide ja Napoleoni sõjakäikude ajalooga.

Mis puutub 1792. a. Poola armee tolleaegsesse moraalsesse, siis ilmutavad seda kaks momenti: Esimene — võidukas lahing Zelenci all vene kindral Kahovski avangar-

Stanislaw Malachowski

Poola Suure Seimi esimees (1788—1792).

diga; teine — sõjaväe reageerimine kuninga Stanislavi Augusti kapitulatsioonile Venelaste ülekalaal: kuninga käsk sõjategevuse lõpetamiseks ja konstitutsiooni kaotamiseks võeti sõjaväelt vastu tõsise pahameele ja imestusega. Lõuna armee tekkis koguni kavatsus kuninga äraviimiseks, panna teda jälle tegevva juhiks ning jätkata võitlust. Kavatsus ei teostunud ning jäi ajalooliseks saladuseks. Siiski oli ta poolakate meeleheite suurem väljendus, kellel oli keelatud võidelda konstitutsiooni eest.

Kui vaadata poola sõjalise vaimu langust ja „moraali“, mis avaldusid nii väljapaistavalt 1792. aastal, esimesel Poola jaotusel, siis peab imestusega märkima seda suurt uuestisündi, mis teostus 20 aasta jooksul.

Selle imeteo allikad olid samad, mis 3. mai konstitutsioongi omad ja seisid sügavas armastuses oma maa ja vabaduse vastu.

P. Z.

Meie kaitseväe kehalisest kasvatusesest.

Põhjused, mis sunnivad kaitseväelaste kehalisele ettevalmistamisele tõsist tähelepanu pöörama.

Ajakirja „Sõduri“ veergudel meie kaitseväe kehalisse kasvatusse puutuvatest küsimustest on seni kirjutatud väga vähe — peamiselt on toodud spordivõistluste tulemusi ning üksikutes artiklites on vilksatanud mõningaid pealiskaudseid märkmeid väeüksuste kehalise kasvatuses tundide ja üksikute harjutuste kohta, kuna üksikasjaliselt kaitseväe kehakasvatustlikku külge ei ole seni keegi puudutanud, olgugi, et kehaline kasvatus kaitseväe väljaõppel on asetatud tähtsale kohale. Kaitseväe kehalisest kasvatuses ülevaatliliku pildi saamiseks tahtsin „Sõduris“ lühidalt peatuda kaitseväe kehalise kasvatuses tähtsuse, arenemiskäigu, ülesannete ja korraldamisküsimuse juures.

Sõjakogemused on näidanud, et iga sõjaväelane peab olema tervislikult tugev, kehaliselt hästi arenenud, osav, kiire, vastupidav j.n.e., vastasel korral ta ei suuda vastu panna sõja raskustele ega teotseda otstarbekohaselt mitmekesisel lahinguolukorras. Ka rahuaegne teenistus nõuab sõjaväelastelt head tervislikku seisukorda ja mitmekülgset arenenud keha. Neil põhjustel kõigis sõjavägedes alati on pühendatud kehalise kasvatuses suurt tähelepanu. Ka meie kaitseväe juhtidel tuleb kehalist kasvatust kõrgelt hinnata, sest oma kodu kaitsmisel meie ei või uhkustada rahva arvu ega soodsa asukohaga. Peale sõjaliste oskuste ja vastavate väimliste omaduste kaitseväelane peab oma ka tugeva tervise ja kehaliselt mitmekülgse ettevalmistuse. Kuid kaitseväeteenistusse astuvad meeskodanikud harilikult on kehaliselt puudulikult ja ühekülgset arenenud, mida tõendavad ka möödunud aastal kaitseväes korraldatud kehaliste võimete katsete tulemused. Järelikult peab püüdma rajada kaitseväe kehaline kasvatus niisugustele alustele, mis tagaksid lühikese kaitseväe teenistuseaja kestusel võimalikult paremaid tulemusi.

Kaitseväe kehalise kasvatuses õpetamisele õige suuna andmiseks on soovitatav, kui meie kaitseväe kehalisse kasvatuses puutuvaid küsimusi valgustataks sagedamini ja üksikasjalikult „Sõduri“ veergudel, siis oleks väeüksustel kui ka keskasutisel kergem lahendada kehalise kasvatuses õpetamisele ettetulevaid küsimusi ning hoiduda mõnesugustest arusaamatustest ja eksimustest.

Kaitseväe kehakasvatustlik külg vabariigi esimestel aastatel.

Meie kaitseväe algkoosseis sai oma sõjalise ettevalmistuse vene sõjaväes, kusjuures meie kehalise kasvatuses õpetamise mõttes seal midagi nimetamisväärliselt ei pärinud. Samuti meie ei pärinud endiselt vene sõjaväelt ei võimlaid ega spordivälju, kuna võimlemisabinõudest saime mõned üksikud, mis olid suuremalt osalt ajast iganenud või muudetud kasutamiseks kõlmatuks.

Ka asjatundjate suhtes kehalise kasvatuses aladel meie seisukord oli kaunis vilets. Kehalise kasvatuses juhte ja õpetajaid vene sõjaväes valmistati ette „Peavehklemiskoolis.“ Juba kooli nimetus näitab missugustele aladele pandi seal pearõhku. Selle kooli lõpetajatest meie kaitseväkke astusid teinud ma mõned üksikud ohvitserid.

Üldiselt meie ohvitserkond vabariigi alul koosnes rahu- ja sõjaaegse ettevalmistusega ohvitseridest. Esimesed olid saanud sõjakoolides ka kehalises kasvatuses teatava ettevalmistuse, ning selletõttu neil oli enam-vähem selge ettekujutus meie kaitseväe kehalise kasvatuses tähtsusest ja ülesannetest. Kaitseväes kaadri kui ka ajateenijate keskel leidis üksikuid, kes olid varem teotsenud eraspordiseltides ning spordivõistlustes osa võtnud kodu- kui ka välismaal. Need isikud olid esimesed, kes oma eeskujuga äratasid kaitseväelastes huvi sportimiseks ning organiseerisid kaitseväe üksustes spordialadel harjutuse- ja võistlusegrupe.

Peab alla kriipsutama, et meie vanemad ja kõrgematel kohtadel olivad kaitseväe juhid aitasid suuresti kaasa kaitseväes spordi kiirele liikumisele ning isegi kogu rahva kehakultuuri arendamisele.

Alul kaitseväes korrapärasest kehalisest kasvatuses ei võinud olla juttugi, sest üldiselt meil puudusid vastavate teadmiste ja kogemustega juhid, samuti puudusid eeskirjad, võimlad, spordiväljad ja abinõud. Kehalise kasvatuses eeskirjade, juhtimise ja õpetamise alal ei olnud meil laenata ka teiselt riikidelt midagi väärtuslikku. Sellest tingitult esimesed aastad kaitseväe kehalises kasvatuses möödusid peamiselt vabatahtliku sportimise tähe all, kusjuures iga juht toimis lihtsalt oma arusaamise järgi. Arusa-

dav, et niisuguses olukorras igasugused ek- simused ja kehalise kasvatuse õigest suu- nast kõrvalekaldumised osutusid möödapää- sematuks. Läbikaalumatuks ja mitte küllalt otstarbekohaseks tuleb lugeda ka 1920. a. esimeste spordikursuste korraldamist, mille õpilasteks olid ajateenijad kaitsevälased. Neil kursustel õpetati kõiki tähtsamaid spordialasid. Kursused kandsid puht prak- tilist ilmet, kuna seal teoreetiline osa pea- aegu puudus. Kursuste ülema olümpiaadil viibimise ajal need kursused likvideeriti ül- dise koosseisude kokkutõmbamise ja majan- dusliste raskuste tõttu, kuna kursuste õpila- sed saadeti väeosadesse, keda peagi pärast sundaja ärateenimist kaitsevæest vabastati. Neist kursustest ei olnud suuremat otseko- hest kasu kaitsevæele, kuid aitasid siiski kaa- sa üldisele spordiliikumisele kogu Eestis. Kursustelt vabanenud õppejõud määrati sõ- ja ja allohvitserikooli spordiinstruktoritena meie kaitsevæe tulevase kaadri kehalises kas- vatuses ettevalmistamiseks.

Aasta hiljem kutsuti ellu spordikomisjo- nid garnisonides ja väeüksustes, alul Tallin- nas ja pärastpoole mujal, mille peamiseks ülesandeks oli kaitsevæelaste ergutamine spordivõistlustega ja spordipidustustega mit- mekülgsel vabatahtlikule sportimisele.

Kaitsevæe kehalise kasvatuse arenemine 1924. aastast alates.

Kehalise kasvatuse kursused. 1924. a. kutsuti ellu kaitsevæe ühendatud õp- peasutiste juures kehalise kasvatuse kursu- sed (alul ohvitseridele, pärast üleajateenijate- le) väeosadele kehalise kasvatuse juhtide ja õpetajate ettevalmistamiseks. Seda aega tuleb lugeda kaitsevæe kehalise kasvatuse õigele alusele rajamise alguseks. Kursustel püüti õppetöö nõnda korraldada, et iga ala õpetaksid vastavate teadmistega ja koge- mustega isikud (kaitsevæelased kui ka era- isikud). Peab siiski tähendama, et alul nen- del kursustel ajajaotus üksikute õppealade järgi ei olnud kuigi otstarbekohane, sest eriti eesõigustatud seisukorras osutus vehk- lemine, mis oli peamiselt tingitud kursuste juhtivate jõudude endi ettevalmistusest ja omapärasest arusaamisest kehalise kasvatu- se üksikute alade tähtsusest üldises kaitse- væe väljaõppes.

Kehalise kasvatuse juhtimis- ne. 1924. a. keskel loodi kaitsevæe keskasu- tise koosseisu kohad kogu kaitsevæe kehalise kasvatuse juhtimiseks, ühtlustamiseks ja kontrollimiseks. Et meil kaitsevæes kehalise kasvatuse aladel puudusid käsiraamatud,

eeskirjad ja õppekavad, seepärast keskasu- tise esimeseks ja peamiseks ülesandeks oli nende koostamine ja väljaandmine, mis nõu- dis suurt tööd, sest puhtal kujul meie ei saa- nud sellel tööalal midagi väärtuslikku teis- telt laenata, liiategi meil puudusid selleks küllalt kogenenud ja tarviliste teadmistega isikud. Kokkuvõetult keskasutise ülesan- ded kehalise kasvatuse alal 1924. aastast ku- ni seniajani peamiselt on seisnud:

- kogu kaitsevæe kehalise kasvatuse juhtimises;
- väeüksustele kehalise kasvatuse juhti- de ja õpetajate ettevalmistamise küsi- muse lahendamises;
- kehalise kasvatuse aladel mitmesugus- te õppekavade väljatöötamises;
- kaitsevæele tarviliste käsiraamatute ja eeskirjade koostamises ja väljaandmi- ses;
- spordivõistluste ja kehaliste võimete katsete korraldamisega kaitsevæelasi mitmekülgsel sportimisele erguta- mises.

Kehalise kasvatuse väljad. Mis puutub kehalise kasvatuse väljade soe- tamisesse, siis peab tunnustama, et paljud väeosad ja garnisonid on teinud selles tänu- väärse töö: peaaegu igas väeosas ja garniso- nis on valmis või ehitamisel kehalise kas- vatuse väljad. Seda rõõmustavam on asja- olu, et need väljad valmivad peamiselt väe- osade endi jõul, kuna riiklikku toetust väl- jade ehitamiseks on saadud väga vähesel määral. Kui väljade soetamine säärases kii- res tempos edasi areneb, siis kolme- nelja aasta pärast kogu kaitsevægi osutub keha- lise kasvatuse väljade mõttes eeskujulikus seisukorras.

Võimlemis- ja spordiabinõud. Kehaliseks kasvatuseks tarvisminevate abinõude muretsemiseks eelarve korras määrat- tud summad on sedavõrt väikesed, et nen- dest ei jätku olemasolevate abinõude korras- hoiuks, liiategi veel abinõude juurdemuret- semiseks. Seepärast abinõude poolest rahul- das seisukorras osutuvad enamasti ainult need väeosad, kel kasutada suuremad sääst- summad või olemas muud võimalused. Keha- lise kasvatuse ja taktikaliste õppuste kor- raldamise mõttes kaitsevægi on pannud vii- masel ajal erilist rõhku suuskade juurdemu- retsemisele, milleks möödunud talvel suus- kade valmistamise kursused suuresti kaasa aitasid.

Võimlad. Meie ilmastiku oludel ke- halise kasvatuse tunde ei ole alati (eriti sü- gisel ja varakevadel) võimalik väljas korral-

dada, seepärast kaitseväe kehalise kasvatuses õpetamisel osutub eriline tarvidus võimlate järgi. Ühtlasi halvadel ilmadel vabal ajal kehalise kasvatuses arendamine on peamiselt võimlastest. Igas väeosas peaks olema koht võimla või harjutuseruumi näol, kus iga asjast huvitatud kaitseväelane võiks oma vaba aja mööda saada võimalikult kasulikult isikliku tervise ja füüsilise tugevuse arendamise mõttes. Võimlad aitaksid kaitseväelastel ka hoiduda teenistusest vabal ajal ettetulevatest kiusatustest ja pahedest. Kahjuks peab tunnistama, et meil leidub enamvähem korralikke võimlaid ainult mõnes üksikus väeosas, kuna uute võimlate ehitamist ei võimalda majandusline seisukord. Arvesse võttes võimlate tähtsust kehalise kasvatuses õppuste korraldamises, kaitseväelaste tervislike seisukorra ja kehaliste võimete tõstmises ning kaitseväelaste keha kultuuri vastu huvi äratamises, väeüksuste ülemate kohuseks peaks olema võimlate ja harjutuseruumide muretsemise eest hoolitsemine, vajalike võimlemisabinõude täiendamise ja korrashoidmine ning valvata selle järele, et väeosades olevaid võimlaid (duši ja kõrvalruume) tingimata kasutatakse kaitseväelaste kehalise kasvatuses arendamiseks. Täiesti lubamatuks nähteks ja suurimaks eksimuseks kaitseväelaste tervise ja keha kultuuri arendamise vastu võib pidada seda, kui võimlaid ühes kõrval- ja duširuumidega ei kasutata kaitseväe kehalise kasvatuses (seega ühe tähtsama õppeala) arendamise huvides, vaid teisejärgu tähtsusega toiminguks, olgugi, et selleks toiminguks eriruumid juba olemas. Keegi ei võiks tahtega nõuda, et seda teisejärgu tähtsusega toimingut, mida ei võiks üldisest väljaõppest ettepoole asetada, isegi kõrvuti seada, peaks kogu garnison kehalise kasvatuses arendamise arvel korraga toimetama. Seda halvem kui see sünnib garnisonis, mille väeosad komplekteeritakse peamiselt neist maakondadest, kus kaitseväeteenistusse astujate füüsilised võimed algastmelised. Kui põhjendamatu loobuda neist vähestestki keha kultuuri arendamise võimalustest, siis vaevalt meie suudame lühikese teenistuse aja kestel väeosade füüsilisi võimeid rahuldavale tasemele tõsta. Ülematel, kel väärnähetes otsustav sõna ütelda, tuleks võimlate, kõrval- ja duširuumide saatus tõsisemale ja üksikasjalisemale kaalumisele võtta, sest seda nõuab asja tähtsus.

Suuremad väeosad, kel korralikud võimlad olemas, peaksid võimaluse korral lubama kasutada neid ka vähematele väeosadele. vähemalt kaadri kehalise kasvatuses õppuste

korraldamiseks. Üldiselt ei tuleks arvestada ainult ühe väeosade füüsilisi võimeid, vaid kogu kaitseväe ühtlast väljaõppet.

Arvamisi kaitseväe kehalisest kasvatusest. Jutuajamisel sageli toonitatakse (isegi mõned vanemad kaitseväe juhid), et meie kaitseväe kehalise kasvatuses suund ei ole õige, üksikute alade ja harjutuste valik (eriti võimlemises) ning õppuste läbiviimine ei ole otstarbekohane, kusjuures ettetoodud väidet on enamasti põhjendatud väga puudulikult. Mõned vanemad juhid enamasti soovivad neid alasid, harjutusi ja õppuste läbiviimist, mis nad on näinud varem aastatel endises sõjaväeteenistuses. Kas kaitseväe kehalise kasvatuses korraldus, õppuste läbiviimine ning üksikute alade ja harjutuste valik on küllalt otstarbekohane, seda võib otsustada ainult siis, kui õieti hinnatakse üldist ja kohapealist olukorda, omatakse selge pilt kehalise kasvatuses ülesannetest kaitseväe väljaõppel ning tuntakse tarvilisel määral inimese anatoomiat, füsioloogiat, liikumisõpetust, keha harjutuste tervishoidu j.n.e. Puuduvad nendes küsimustes inimese kohta tarvilised teadmised ja ei omata kaitseväe kehalise kasvatuses ülesannetest selget ja õiget pilti, siis võivad kergesti osutada pealiskaudse vaatlemise järgi saadud muljed ekslikuks. Kaitseväe kehalise kasvatuses korralduse küsimuse selgitamiseks ja õpetamisel ettetulevate arusaamatuste vältimiseks tuleks peatuda üksikasjaliselt kaitseväe kehalise kasvatuses ülesannete juures.

Kaitseväe kehalise kasvatuses ülesanded.

Meie olukorras kaitseväe kehalise kasvatuses tähtsaimaks ülesanneteks peaks olema:

1) Kaitseväelaste tervise tugevdamine. Olgugi, et kaitseväeteenistusse võetakse tervemaid meeskodanikke, kuid siiski paljud neist ühekülgse tegevuse tõttu eraelus osutuvad tervislikult nõrgaks ja ei suuda alul kaitseväeteenistuse nõudeid rahuldavalt täita, seepärast tuleb panna rõhku kaitseväkke astujate tervislike seisukorra tugevdamisele vastavate mitmekülgsete kehaliste harjutuste korraldamisega. Võimalust mööda tuleb teostada rohkem väljas värskes õhus, mis karastab kogu organismi meie muutlikkude ilmastikuolude vastu.

2) Üksikute keha defektide (rühi vigade) parandamine. Kaitseväkke astujate seas tuleb ette rohkesti rühi vigadega kodanikke, mis enamasti on tingitud nende tegevuse iseloomust enne kaitseväkke astumist. Kõiki neid vigu ei ole küll

võimalik lühikese teenistuseaja kestusel täiesti kõrvaldada, kuid siiski on võimalik neid vastavate harjutustega teataval määral parandada ja vältida halvenemist. Ühtlasi tuleks juhtida neile vigadele kaitsevaelaste tähelepanu, anda selleks vastavaid harjutusi, mis osutuvad kasulikuks ka pärast kaitsevæe teenistusest vabanemist. Rühivigu (eriti küfoose) tuleb sageli ette kooliõpilaste hulgas istumistöö rohkuse tagajärjel ja mitmesuguste elukutsete (kingseppade, rätseppade, puulõikajate, kraavikaevajate j.n.e.) juures, kes enamasti töötavad ettepoole paenutatud kerega. Küfoose ja ümarselgu isegi üheaastase kaitsevæeteenistuse juures on enamasti alati võimalik parandada vastavate kehaliste harjutustega ja riviseisundi tagajärjel.

3) Luukonnalihaste arendamine ja keha vormishoidmine. Paljud kaitsevække astujad (eriti need, kes oma igapäevase töö kõrval mingisuguseid kehaskasvatulisi harjutusi ei tee) on arenenud oma elukutse tõttu kehaliselt väga ühekülgsest. Seepärast kaitsevæeteenistuses tuleb hoolitseda eriti selle eest, et nõrgalt arenenud luukonnalihaseid nõutaval määral arendataks, selleks valides vastavaid kehalisi harjutusi. On keha enamvähem ühetaoliselt arendatud, siis tuleb teda hoida kogu aeg selles seisukorras, andes selleks kogu kehale mitmekülgset tegevust, kavakindlalt ja võimalikult sagedamini harjutades.

4) Siseelundite — südame ja kopsude — arendamine (millest peamiselt tingitud vastupidavus). Harilikult eraelus ei ole erilist praktilist tarvidust (välja arvatud sportimisel) kiir- kui ka vältejooksuks ja pikemateks rännakuteks, mis kõige enam arendavad siseelundeid — südant ja kopsu, seepärast suuremalt osalt kaitsevække astujate siseelundid ei osutu küllalt ettevalmistatuks kaitsevæeteenistusele, kus tuleb korraldada, vastavalt lahinguolukorrale, mitmesuguseid taktikalisi õppusi, mille edukas täitmine nõuab igalt kaitsevæelaselt teatud kiirust kui ka vastupidavust. Seda arvestades kaitsevæelastele tuleb kohe teenistuse algusest peale korraldada siseelundeid arendavaid harjutusi. Et siseelundeid kõige enam arendavad kiir- ja vältejooks ning mitmesugused jooksumängud, seepärast kaitsevæe kehalises kasvatuses tuleks panna neile aladele erilist rõhku.

5) Kiiruse ja osavuse arendamine. Sõjas lahinguolukorras iga kaitsevæelane peab teotsema võimalikult kiiresti ja osavasti, sest lahingus iga viivitatud se-

kund võib väga kergesti maksta enda kui ka kaaslaste elu, millest omakord oleneb lahingu lõpptulemus. Eriti maalt kaitsevække astujad, kes moodustavad suurema osa kaitsevæest, on alul väga kohmakate ja pikaldaste liigutustega, seepärast rahuaja väljaõppel kaitsevæe kehalises kasvatuses kiiruse ja osavuse harjutused peaksid püsima tähtsal kohal.

6) Sõjategevusel takistuste vallutamiseks võtete omandamine. Sõjategevuses tuleb ette mitmesuguseid looduslikke ja kunstlikke takistusi, mida kaitsevæelased peavad suutma ja oskama vallutada võimalikult ruttu ja vähema jõukuluga, nagu: seintest, müüridest j.n.e. üleronimine üksi kui ka kaasabil, kasutades sageli selleks käepärast olevat materjali; roomamine; raskuste (haavatute, kaitsekraavide ehitamiseks tarvismineva materjali, laske-moona j.n.e.) kandmine; ojadest ja laiadest kraavidest üleminek; traattõketest üleminek ja läbipugemine. Et kaitsevæelased suudaksid vallutada tähendatud takistusi, selleks tuleb neid arendada rahuajal kehalise kasvatuses tundides vastavas suunas, ühtlasi õpetades, et nad oskaksid kasutada mitmesuguseid võtteid tegelikus olukorras takistuste vallutamisel otstarbekohaselt.

7) Enesekaitse võtete omandamine. Lähedamaavõitluses juhtub sageli, et ei ole mingit võimalust tarvitada vaenlase vastu tulerehva. Sel juhul lahingu lõptulemuse otsustab käsitsivõitlus. Seepärast kaitsevæelased peavad oskama tähtsamaid enesekaitse ja vastase võitlusevõimetuks tegemise võtteid. Neid võtteid (juu-jitsu, poksi, maadluse ja täägivõitluse) tuleb õpetada kaitsevæes jällegi kehalise kasvatuses tundides.

8) Sõjategevuseks vastavate vaimliste omaduste arendamine. Sõjatehnika kiire arenemine nõuab igalt sõjavæelaselt lahingutegevuseks tähtsaid vaimlisi omadusi, nagu — julgust, kiiret otsustusevõimet, tahtejõudu, seltsimehelikkust, vastastikust abistamist, distsipliinitunnet j.n.e. Eriti meie kaitsevæe väljaõppel tuleb panna nende omaduste arendamisele suurt rõhku, sest vähese rahva arvu tõttu peame valmistama ette kaitsevæe võimalikult tõtsemisvõimeliseks ja hindama iga kaitsevæelast kallilt. Kogemused on näidanud, et kõiki eeltähendatud omadusi ei suudeta ainult sõnalise õpetuse teel kaitsevæelastele sisse kasvatada, vaid selleks tuleb anda neile vastav tegevus, mille varal kaitsevæelased omandavad endile tähelepanematult need omadused. Lahingutegevuseks tarvisminevate vaim-

liste omaduste sissekasvatamisel tähtsamaks teguriks on kehaline kasvatus eeskätt mitmesuguste spordivõistlustega ja mängudega, mille nõuete korralik täitmine arendab kiiret otsustamist, võitlustahet, vastastikust abistamist, teadlikku distsipliini j.n.e.

9) Kaitseväelaste meelelahutuste eest hoolitsemine. Vaba aja möödasaatmiseks kaitseväelastele tuleb pakuda võimalikult huvitavat ja ühtlasi kasulikku tegevust füüsiliste harjutuste näol, nagu — mitmesugused pallimängud, jooksud, hüpped, visked, suusatamine j.n.e. Seega hoiaksime kaitsevälasi eemal paljudest kasutuid, isegi kahjulikkudest toimingutest, nagu — alkoholi tarvitamisest, mõtetust hulkumisest, sugulistest läbikäimistest ja sellest tekkivatest pahedest, suitsetamisest j.n.e.

10) Kehaharjutuste tervishoiu algnõuetega tutvustamine. Kehalise kasvatus õppustel tuleks kaitseväelastele lühidalt selgitada üksikute alade ja harjutuste mõju lihastele ja siseelunditele ning juhtida tähelepanu igasuguste kehaharjutuste tervishoiu algnõuetele, et kaitsevälased oleksid teadlikud harjutuste tarvilik-

kuses ja teaksid hoiduda tervise vastu eksimustest.

11) Mitmesuguste kogemuste omandamine kehakasvatuliseks tegevuseks pärast kaitseväest vabanemist eraelus. Kaitseväe kehalise kasvatus ülesanded ei tohiks piirduda kaitseväelaste kehalise kasvatus üksnes teenistuseaja kestusel, vaid neile tuleks anda kehakultuuri edendamiseks kasulikke kogemusi ja teadmisi, mida nad võiksid edukalt kasutada ka eraelus. Selle kõige tagajärjel tugevneks kogu rahvas ja ühtlasi seega kodukaitsjate pere.

Omavad kehalise kasvatus juhid ja õppuste tegelikud läbiviijad selge ettekujutuse kaitseväe kehalise kasvatus ülesannetest, tunnevad tarvilisel määral kehalise kasvatus alasid ja mitmesuguste harjutuste üksikasjalist mõju inimorganismile ning omavad selge pildi kehalise kasvatus kasulikkusest üldisel väljaõppel, ainult siis on võimalik kehalise kasvatus õpetamist õigele alusele rajada, mitmesugustest eksimustest hoiduda, ning ka teiste tegevust sellel alal õieti hinnata. —i.—

Märkmeid 2. diviisi sõjamängust.

17. 3 — 19. 3. s. a. korraldati 2. diviisis, diviisi staabi ruumides diviisiülema kindralmajor N. Reegi juhtimisel kahepoolne sõjamäng. Kuna sõjamänge seni on meil korraldatud väga vähe ja et neid hakatakse meil pidama edaspidi vististe sagedamini nii suuremate väekoondiste juhtimise tsentrumites kui ka väeosades ja garnisonides, ei oli huvituseta lugejaskonnale saada üldpilti sellest sõjamängust.

Sissejuhatuses peeti kindral Reegilt loeng, milles tähendati:

Sõjamängude sünnimaaks tuleb lugeda Saksamaad. Esimene sõjamäng leidis seal teostamist 19. sajandil ja nii imelikuna kui see ka paistab, tema leiutajaks ei olnud mitte sõjaväelane, vaid eraisik. Teised riigid alles hiljem võtsid selle sakslastelt üle.

Sõjamängude kasutamises jõuti haripunktile käesoleval aastasajal, enne Maailmasõda,

*) Ruumi puudusel on käesolevas kirjutises käsitletud vaid taktikaline tegevus, kuna tagala küsimused jäävad peaaegu puudutamata — kuigi ka see oma ette pakuks suurt huvi.

kuid seejuures ühtlasi mindi sageli liialduseni. Kohati jõuti isegi nii kaugele, et kogu talve kestel tegeleti ainult sõjamängudega, pidades seda ainsaks praktiliseks, odavaks ja täiuslikuks abinõuks juhtide väljaõpetamisel, mis aga hiljem tõi esile rea negatiivseid nähteid, sest kuigi on tõsi, et sõjamäng on äärmiselt tähtis ja kasulik nii operatiiv-taktikaliselt kui ka staabiteenistuse ja tagala küsimuste lahendamisel, siiski ainult sõjamängudele baseeruda oma juhtide väljaõpetamisel paistab olema ohtlik ja nende korraldamisel tuleks olla väga ettevaatlik. Tuleks ikka meeles tuletada, et sõjamäng ei ole väljaõppe mõttes oma ette iseseisev tervik, vaid ainult üks abinõu ettevalmistuseks vajaliku terviku saamiseks ohvitseride — juhtide ettevalmistuse ahelas.

Sõjamängude juures puuduvad praktiliselt nimelt mitmed tähtsad elemendid, mida tuleb võtta ettekujutatutena. See aga ongi sõjamängude puudulikkuse osa.

Neist elemendidest:

1. Erilist raskust teeb maastiku ettekujutamine ja hindamine kaardi järgi selliselt nagu ta on tegelikult oma mõjudega ja järeldustega, eriti tule, vaatluse ja allüksuste paigunemise mõttes, sest ka kõige paremgi kaart annab vaid relatiivse ettekujutuse nende elementide täpsaks hindamiseks.

2. Tule mõju, mis on veel raskemalt ettekujutatav kui maastik, sest õiget pilti sellest ei anna ei teoreetiline harjutus kaardile ega ka tegelik manööver. Selle mõju õiget hinnangut võib saavutada ainult tegelikus lahingus ja osaliselt taktikalistel harjutustel lahinglaskemoonaga.

3. Väeosad, nii omalpool kui ka vastaspool, missugused tegelikus elus on mitmesugused oma väljaõppelt, meelsuselt, distsipliinilt, väsimuselt, võitlustahelt, moraalselt j.n.e. j.n.e. Mängus võime neid ikkagi ainult ette kujutada ja alati enam-vähem positiivses mõttes (vastast tahtmatult teinekord isegi alahinnates).

Need kolm elementi ongi, mis sõjamängude läbiviimisel sunnivad ettevaatusele ja mis sõjamängu teevad ainult vahepealseks abinõuks juhtide ettevõtmistusel. Lõpuks rõhutas kindral omal kohal, et sõjamängust ei tohi kujuneda välja šabloon; võtted ja mõtted, mis seal läbi võetakse, ei tohi muutuda harjumuseks; sõjamängudega liialdamises aga peitubki see oht. Asudes sõjamängude läbiviimisele tuleb võtta neid esiteks juhtide teoreetiliste teadmiste värskendajatena, nende tehnilise oskuse drillina juhtida väeosi ja pidada operatiivkirjavahetust. Teiselt poolt aga peavad andma ettekujutuse teatud võimalikkudest lahinguväljadest ja operatiivsuundadest. Igas tegevuses peab seisma meeles, et reaalsus ja teooria on kaks hoopis isasja.

Sõjamängu eesmärk ja organisatsioon.

Käesoleva sõjamängu eesmärgiks oli:

- teritada juhtide tehnilist oskust väeosi juhtida;
- harjutada juhte tegelema kõigi elementidega, mis praegusaja lahingus ette tulevad, nendega koos ja nende vastu töötades;
- harjutada juhte tegelema sõjakorraldust ettenähtud ulatuses tagalateenistuse korraldamisega, mida ei anna tegeli-

kud manöövrid, sest puuduvad, näiteks vajalik voor, surnud ja haavatud j.n.e. j.n.e.;

- anda juhtidele juhtnööre ja praktilist oskust samasuguste mängude korraldamiseks garnisonides ja väeosades.

Mängust üldse võttis osa 73 ohvitseri, neist 70 — 2. diviisist ja 3 kaitsevägede staabis.

Mängijad olid jaotatud kaheks pooleks, sinised ja rohelised.

Sinisel poolel teotses üks kõvendatud jalaväe rügement ühe siniste brigaadi koosseisust, rohelisel poolel üks kõvendatud laskuri rügement ja teine kõvendatud ratsarügement, esimene ühe roheliste diviisi koosseisust, teine ühe roheliste ratsabrigaadi koosseisust. Poolte tegevust mängu juhatuselt saadud juhtnööridel reguleeris ja koordineeris selleks loodud vahekohtunikkude instituut.

Kogu tegevust juhatas mängu juhatus, olles ühel ajal siniste brigaadi ja roheliste diviisi ja ratsabrigaadi juhatajaks.

Mängu juhatajaks oli 2. diviisi ülem kindralmajor N. Reek, staabis ja eriteenistustes diviisi staabi koosseisus ja eriteenistuste juhatuses olevad ohvitserid.

Sõjamängu raiooniks ja tegevuse ajajärguks oli võetud enam-vähem lähedale võimalikule sõja tegevuse algpäevadele.

Vastavate krediitide puudusel tuli mängu läbiviimist kiirustada. Nii mänguks oli ette nähtud 17., 18. ja 19. märts, see tuli aga mängida läbi kahe päevaga, 17. ja 18. kuupäeval — missugust aja kokkutõmbamist reguleeriti operatiivkellaegadega.

Vastavad eeltööd sõjamängu puhkemise momendiks olid tehtud diviisi staabi poolt ühe nädala jooksul.

Tegevus.

Kava kohaselt mäng algas 7. 3. Enne tegevuse algust koondati kõik osavõtjad ühte ruumi kokku, kus diviisi ülem kindral N. Reek pidas sissejuhatava kõne, tervitades kokkutulnuid ja sissejuhatava loenguga selgitades, mis on sõjamäng üldse, missugune tema areng ja missugune on käesoleva mängu eesmärk. s. t. mida ta loodab ja soovib näha käesolevast mängust, andes selleks juhtnööre ja näpunäiteid osavõtjatele ja vahekohtule.

Selle järgi kell 1000 algas mäng.

Olukorras tegevuses oli võetud, et rohelised algasid sõda ja tungisid üle siniste

riigipiiri. Sinised katsusid rohelistele vastu panna, et viia läbi oma mobilisatsiooni ja vägede koondamist. Selleks andsid nad ajavõitmise eesmärgiga rea taandumislahinguid, kusjuures uute osade juurdevoolu tõttu rindele nende jõud päev-päevalt muutusid tugevamaks ja vastupanu visamaks. Ka rohelised teostasid uute jõudude juurdevedu, kuid see juurdevool teolude tõttu oli aeglasem.

Tegelik mäng algas roheliste ühe osa jõudude pealetungi jätkamisega ja kaitselahingu andmisega. Lahingus annavad sinised rea vastulööke ja kaitsevad visalt oma positsioone, kuid lõpuks vastase ülekaalulikal survele on sunnitud taanduma uutele positsioonidele. Rohelised, siniste vastu vastupanu tõttu on sunnitud teostama kõiki pealetungilahingus ettenähtud manipulatsioone, nagu: varude kasutamine, tule ja jõudude ümbergrupeerimised j.n.e j.n.e vastavalt olukorrale.

Uuel kontaktijoonel toimetavad mõlemad pooled uusi jõudude ümbergrupeerimisi ja rohelised alustavad uut pealetungi. Seekord aga sinised on saanud juurde uusi jõude ja positsioon on kaitseks soodus, mis tõttu roheliste pealetung lüüakse tagasi ja sinised oma varude vastulöökidega kohati isegi tungivad sisse roheliste positsioonidesse. Kogu päev kestavad võitlused vahelduva õnnega, kusjuures on märgata, et roheliste pealetungi jõud on raugenud ja veel rohkem, nad kardavad isegi lüüasaamist. Lõpuks kõrgemalt juhatuselt palutud ja saadud varude abil õnnestub neil siiski õhtuks hoida käes omad seisukohad. Järgmisel tegevuspäeval on osad pooltel juba ümber vahetatud. Sinised, juurdesaadud värske jõudude kaasabil, alustavad vastupealetungi, rohelised jälle on kaitsele. Hiljem sinised peavad asuma jälitama vastast, rohelised pidama taandumislahinguid.

Seega mõlemad pooled mängisid läbi pealetungi, jälitamise, kaitse ja taandumise faasid ühes rännakutega ja muude lahingus vahelikkude tegevustega. Seega kõik osavõtjad said mitmekülgseid õpiseid mitmesuguselt lahingufaasidelt, mis oligi üheks mängu juhatuse eesmärgiks.

Märkmeid ja järeldusi.

Kuigi käesolev sõjamäng oli esimene sellesarnane ja ainult vähesed osavõtjatest vaarem selliste mängudega on tegelenud, tuleb saavutatud tagajärgedega jääda täiesti rahule. Kui esimesel päeval mängu algades oli märgata veidi teatud närvilikkust, eriti taga-

la alal teotsejate hulgas, sest neile oli tegevus palju raskem kui rivijuhtidel, manööveritelt ja taktikalistelt õppustelt saadava praktika puudusel, siis mõne tunni pärast tegevus võttis juba täiesti kindlajoonelise ilme. Osavõtjad ise olid töö kallal kogu hingega ja oli näha, et mäng neile mitte tüütavaks kohustuseks ei olnud, vaid isegi tõsist rahuldust pakkus. Pärast mängu lõppu oli kõigjal kuulda soove, et selliseid mängu tuleks korraldada sagedamini.

Kahjatsema peab, et praegune kitsas majanduslik olukord ei lubanud mängu pikendada 1—2 päeva võrt, samuti suurendada vahekohtunikkude instituuti mõnede ohvitseridega. Siis oleks tegevus läbi viidud vast veelgi huvitavamalt. Nimelt oleks siis kõigile üksustele saanud kogu tegevuse kestel anda teatud, vastasest tingitud olukordi. Praegu näiteks üks pooltest saades olukorra ja käsu asus, ütleme kaitsele ja tegevus seisis peamiselt kaitse käskude ja korralduste andmises, mida väga vähesel määral mõjutas vastase tahe tegevuse kestel. Kästud ja korraldused juhatuselt hinnatud, anti neile alles uued olukorrad. Korralduste andmise perioodil ja hiljem tagajärgi oodates ei teadnud aga näiteks *kaitseja midagi* sellest, mida just neil momentidel teeb vastane, s. t. kuidas avaldub tema tegevus. Siin vahekohtunikel ühtelugu oleks olnud vaja anda eriolukordi ja informatsiooni vastasest. Nii näiteks: „X punktis vastane Y jõududega murdis vastup. positsiooni eelserva sisse.“ „X punktidesse vastane annab praegu koondatud suurtükile lööke.“ „X raioonis vastane on paisutanud oja ja vesi praegu ujutab üle ümbritseva maastiku.“ „X piirkonda vastane praegu gaasitab y gaasiga.“ „N. rügemendi või pataljoni LP vastase lennukite pommidest lendas õhku“ j.n.e. j.n.e. Mäng oleks siis kindlasti olnud palju huvitavam ja tegevust oleks kõigil olnud kogu aeg. Nüüd aga tuli ette vahepealseid perioode, kus osal teotsejatel tuli olla tegevuseta, oodates uusi olukordi ja teadmatuses, kas ja kuidas on mõjunud tehtud korraldused.

Puudusi taktika alal tuli ette vähe. Oli märgata, et suvised taktikalised harjutused ja nende arutus on vilja kannud. Muudugi vähemaid puudusi oli, kuid neid tuleb panna eeskätt kiire töö arvele.

Puudused ilmnisid peamiselt koostöö alal suurtükiväega, mis esimesel päeval mõlemal poolel hästi ei tahtnud klappida. Nimelt tuli suurtükiväe juhatuse organiseerimises ja tuleülesannete andmises ette mõningaid viperusi. See aitab tõestada, et praegu

diviisis peetavad suurtükiväeala kursused teistele väelikele on täiesti tarvilikud.

Tagala teenistus mõlemal poolel oli organiseeritud korralikult ja mingisugusi takistusi või väärnähteid sel alal märgata ei olnud. Kas tõelises lahinguolukorras kõik nii libedasti läinud oleks, on muidugi raske öelda; teoreetiliselt paistsid kõik korraldused ja tegevused olema aga õiged ja otstarbekohased.

Arutus ja diviisi ülema lõpusõna.

19. 3. oli määratud Tartu Sõdurite kodu ruumes käesoleva sõjamängu arutus, kust mängijad kui ka kõik Tartu garnisonis asuvad ohvitserid osa võtsid. Arutus möödus elavalt ja ettekanded ning kokkuvõtted olid huvitavad. Lõpuks pidas diviisi ülem lühikesest kõne, kus tänas kõiki osavõtjaid tehtud töö eest, juhtides tähelepanu asjaolule, et sellistelt õppustelt saadud kogemused on suure väärtusega ja noorematel juhtidel eriti tuleks arvestada neid, sest vanem põlv, kes tegelikult lahingutes olnud ja omab tõelisuse (reaalsuse) tundmist, vähehaaval kaob ja asendada neid pole kellegagi. Tõelisuse (reaalsuse) tundmine, mis moodustab sõjakunsti aluse ja edu peatingimuse, tumeneb ühes vanemate juhtide kadumisega ja mida rohkem kaob vanu, seda rohkem võõraks jääb tõelisuse hindamine.

„Sõjakunst iseenesest on lihtis — kõik peitub täitmises“ tsiteerib diviisi ülem ühe suurmeistri põhimõtteid ja edasi: „Sõjakunsti pole midagi udust, unistavat ega doktrinäärset. Sõjakunsti kõik on peidetud kaine mõistusesse ja otsustusvõimesse. Sõdades suured juhid on saavutanud võite ainult sõjakunsti loomulikke põhimõtteid silmas pidades. Nad on püüdnud hästi järele kaalutud kombinatsioonide viia vaid kokkukõlasse kasutada olevate abinõudega ja oodatavate tagajärgedega“. Siit toob kindral välja definitsiooni: „Sõjakunst ehk juhtimiseosavus seisab juhtide võimes kokkukõlastada otstarbekohaselt tõelisust (reaalsust) eesmärgiga“.

Edasi tõi kindral kuulajate ette rea näiteid tõelisuse ja teooria vahel olevatest vahetustest, kõrvutades ja võrreldes neid meie oludega. Toon siin neist lugejate ette mõned:

Näiteks saadame rindele rügemendi. See grupeerub, teostab marssisi, lööb lahinguid j.n.e. Kaardil kõik liigub libedasti, kuid

sageli ei mõtle meie järele kui palju rügemendist mehi pärast marssi ka kohale jõuab ja palju jõuab mobiliseeritud mees üldse välja kanda.

Maailmasõjas saksa kindral v. Marvitsi korpus Haeleni juures tahtis haarata Belgia sõjaväe vasakut tiiba, et belglasi lõigata ära Antwerpenist. Belgia ratsadiviis paneb vastu vastu. Abiks saadetakse ratsadiviisile üks brigaad lähemast diviisist. Brigaad teeb 10 km rännaku ja jõudes kohale osutub rännaku tõttu sedavõrt jõuetuks, et ei kõlba enam lahingusse. Brigaadis olid mobiliseeritud mehed.

Tuntud on ka suured lahkkelid sõja alguses Belgia kindralstaabi ja kuningas Alberti vahel, Belgia armee strateegilise ärakasutamise alusel. Nimelt tahtis Belgia kindralstaap vastupanuks riigipiiril Maasi ja Meuse jõgede joonel minna kogu Belgia armeeaga sakslastele vastu. Kuningas Albert oli selle vastu ja kindral Galet, kuninga lähem kaastööline, õigusega küsib omas teoses: „T. M. Kuningas Albert ülemjuhatajana 1914. a.“ „Mis oleks siis meie sõjaväest saanud?“ Kuningas arvestas, et tema mobiliseeritud armee, lühiajalise väljaõppega, vähese arvu kordamisõppustega ei kõlba otsekohe arvulises ülekaalus olevate sakslastega lahingut pidama. Kuningas võttis vastavalt tõelisusele omale eesmärgiks ajavõitmise, keeldus kindralstaabi soovist ja arvestades tõelisust päästis Belgia sõjaväe.

Pärast Belgia armee taandumist Antwerpeni, väljatungi lahingutes Antwerpeni all, kuningas nägi „tilkumas“ haavatuid üksikult üks siin teine seal. Iga haavatut saatis salk terveid. Rindel oli aga kibe meeste puudus. Jälle tõelisus, mille eest ka meil tuleks hoiduda.

Sõjategevuse algades 1914. a. inglased ja prantslased kinnitasid tulla varsti mõjuvalt appi belglastele. Palusid seni ainult vaenlasele panna vastu. Möödub 2—3 nädalat ja abi pole ikka veel. Viimaks selgub, et prantslased ja inglased on piirilahingutes ise saanud lüüa ja abi pole üldse tulemas. Siit järeldus, et tuleb loota ikka ainult enese peale ja juba varakult katsuda ette näha kus ja millistes tingimustes tuleb lüüa lahinguid. Kindral eriliselt ja tungival rõhutas viimast põhimõtet.

1931. a. 8. rügemendi kordamisõppustel 2. diviisi ülem pärast rügemendi komplekteerimist pidas Võrus paraadi, et vaadata üle uut rügementi ning pärast kahenädalalist õppust Petseri laskeväljal, korraldas rügemendi

dile umbes 40 km rännaku Petseri laskeväljalt Võrru, millisel rännakul teatud % mehi hõõrutud jalgadest ja väsimusest maha jäid. Oli kuulda arvamisi, et see oli otstarbetu. Ometigi oli see tõelisuse otsimine ja, nagu näha ülaltoodust, väga vajalik. Võib olla meil mõnel juhtumil tuleb veel palju rohkem käia ja mitte pärast 2 nädalalisi õppusi, vaid kohe l. päeval pärast formeerumist.

Igatahes, lõpetab kindral, tu-

leb kõigil õppustel nii kaardil kui liivakastis, nii manöövrates kui ka sõjamängudes arvestada ikka ja ikka jälle tõelisust. Muidu võib tekkida oht võtta vastu otsuseid, missuguseile analoogilisi Belgia kindralstaap pani ette kuningale.

Ei tule mitte arvestada eeskätt — palju on abinõusid eesmärgi saavutamiseks, vaid millised need on?

Nii omal kui vastasel. —

Ohvitseride Keskkogu korriline koosolek.

Laupäeval, 23. aprillil s. a. oli Ohvitseride Keskkogu korriline koosolek V. O. K. kasiinos Tallinnas.

Esindatud oli 39 ohvitseride kogu 72 esinajaga.

Keskkogu juhatusse valiti: esimeheks kindralmajor A. Tõnisson ja abiesimeheks kindralmajor G. Jonson (mõlemad vanad). peale selle valiti tagasi vana juhatuse liige kolonelleitnant M. Tuisk. Uuteks juhatuse liikmeteks valiti kindralmajor Rotberg ja mer.-kaptenleitnant Martson.

Haiglas viibivale Keskkogu revisjoni komisjoni esimehele kindralmajor E. Põdderile saadeti tervitustelegramm soovidega peatseks paranemiseks.

Tervitatavaks nähteks tuleb lugeda keskjuhatuse algatust ohvitseride naiste ohvitseride kogu tegevusele kaasatõmbamises.

Keskkogu juhatusele on suuremaks ja raskemaks ülesandeks keskkasiino sisseseadu uuendamine ja einelaua korraldamine.

Pealinna ohvitseridelt avaldati soovi, et suurematel riiklistel pühadel ei jätaks ohvitserkond (eriti noorem) eemale pidustusist. Praegu tundub see ohvitseridele nii; sellevastu teame, et naaberriikide pead korraldavad niisugustel juhtumitel ohvitseridele ja isegi kadettidele riigipea ballid.

Tehti etteheiteid Sõjaväe Majanduse ühisusele ühekülgse tegevuse pärast, kus on jäetud täiesti tahaplaanile kaitseväljaste rahuldamine eritarvetega. Keskjuhatusele tehti ülesandeks leida mõjuvamaid tõukeid Sõjaväe Majanduse ühisuse tegevuse suuna muutmiseks.

Ohvitseride keskkogu korrilise koosoleku avas keskjuhatuse esimees kindral A. Tõnisson, tervitades kogude esinajaid.

Koosoleku juhatajaks valiti kolonelleitnant H. Freiberg ja sekretäriks major Janson. Selle järgi loeb keskjuhatuse esimees kindralmajor A. Tõnisson ette surnute, suurte teenetega vanemate kaitseväge juhtide nimed, lühikese eluloo ettekandmisega kronoloogilises järjekorras:

- leitnant Julius Kuperjanov,
- kapten Anton Irv,
- leitnant Reinhold Sabolotnõi,
- mer. kapten Johannes Herz,
- kolonel Jaan Rink,
- kolonelleitnant Johannes Poopuu,
- kindralmajor Juhan Unt,
- kolonelleitnant Johan Schmidt,
- kolonel Siegfried Pinding.

Nimede ettelugemine kestis 15 minutit, mida kuulati püstiseistes.

Peale selle esimees teatas kindral E. Põdderi raskest haigusest, kes pärast parema jala amputeerimist juba pikemat aega viibib haiglas. Tema ettepanekul saadeti kindralile tervitustelegramm peatse tervenemise soovidega.

Selle järgi asuti päevakorrale.

Kindral A. Tõnisson annab ülevaate OKK juhatuse 1931. a. tegevuse üle: Tegevuse aasta jooksul on juhatuse pidanud 19 koosolekut. Väeosadekogude arv on endilelt 40; neist Tallinna garnisonis 17. Keskkogul on 11 toetajatliiget. Alalisi külalisi 631.

Ohvitseridekogude põhikirja muutmise. 1930. aastal esines Kaitseväge staabi ohvitseridekogu Kaitseministri ees palvega muuta praegu maksva ohvitseridekogude põhikirja § 8. ja 12. liikogudesse puutuvast osas. Ettepaneku arutamisel Sõjanõukogus leiti tarvilikuks saata muutmise kava Keskkogu juhatusele seisukoha võtmiseks ja täiendavate ettepanekute tegemiseks kui viimased peaks olema vajalised.

Sõjanõukogu otsuse kohaselt pööras Keskkogu juhatuse 28. nov. 1930. a. ringkirjaliselt ohvitseridekogude poole, paludes esitada ettepanekud soovitatavate muudatuste kohta põhikirjas.

1931. a. korrilisel üldkoosolekul avaldas 7. jala väerügemendi ohvitseridekogu esindaja soovi, et põhikirja sisse võetaks väeosadekogude auliikmete instituut; küsimuse lahendamine jäeti Keskkogu

kogu juhatusel hooliks. Vastavale ringkirjale kogude rõhuv enamus vastas, et pooldab Keskkogu juhatus seisukohti, s. t. ei näe erilist tarvidust väeosadekogude auliikmete instituudi uuesti maksmapanemiseks.

Väeosadekogudelt saadud vastuste kohaselt palus Keskkogu juhatus Kaitseministrit põhikirjas ette võtta mõningaid täiendusi ja muudatusi.

Neist tähtsamad:

§ 8. ja 12. Liitunud väeosade ja asutiste kogude suhtes väeosauilema kohuseid täitva ülema (auesimehe) määrab kindlaks Kaitseministri abi.

§ 13. Väeosa tegevliikmeteks arvata: 1) liitkogudes need liitunud väeosade (asutiste) ülemad, kes ei ole auesimeheks; 2) väeosa (asutise) koosseisu mittekuuluvaid ohvitseri ja kv. ametnikke, kelle alaline teenistusekoht on väljaspool selle väeosa (asutise) piirkonda, kuhu ohvitser või kv. ametnik koosseisuliselt kuulub.

§ 40. Väeosadekogudele, kus alla 20 tegevliikme, lubada erandina üldreeglist valida juhatus esimeheks leitnandi auastmes ja teisteks juhatuseliikmeteks — nooremleitnandi auastmes ohvitseri.

§ 55. Lubada kogudele rahasummade ja väärtpaperite hoidmist peakoosolekult määratud pangas.

§ 69. ja 70. Muuta väeosadekogude ühiste ettevõtete kodukordade vastu võtmise ja kinnitamise kord.

Arutamise ajal Sõjanõukogus seltsis neile ettepanekutele veel teisi.

Ühenduses uue teenistuskäigu seadluse vastu võtmisega tõkkis *Kaitseliidu* teenivatele ohvitseridele mõte asutada oma ohvitseridekogu. Kuna maksva põhikirja alusel selleks võimalust ei olnud, esines Kaitseliidu ülem omakorda vastava põhikirja täiendamise ettepanekuga. Peale selle esines Keskkogu juhatus ettepanekuga kustutada põhikirja § 103. teine lõik, ning Keskkogu juhatus esindaja Sõjanõukogus järgmiste ettepanekutega: 1) põhikirja § 28. muuta säärast, et juhatusel valimine oleks erijuhtudel lubatud erakorralisel üldkoosolekul; 2) et üldkoosoleku otsuste kinnitaja ülema võimupiirid protokollil kinnitamisel oleksid täpsamalt fikseeritud.

Kõik need ettepanekud ja soovialvused on praegu kaalumisel ja läbitöötamisel Sõjanõukogus ja kodifikatsiooni komisjonis. On loota, et nad lähemal ajal lõplikule arutusele tulevad ja sellest tingitult põhikirja muudatused maksma hakkavad sel kevadel.

Mälestustahvlite täiendamine. Vabadusesõjas langenud kaasvõitlejate mälestuse jäädvustamiseks paigutati 1926. a. Ohvitseride Keskkogu trepisaali (esisaal) seintele 4 marmortahvli langenute nimedega. Veidi hiljem tuli kuuldavale arvamisi, et tahvlitelt olevat välja jäänud mõnede Vabadusesõjas langenute nimed. Ühenduses sellega tõusis 1929. a. päevakorralt täiendava marmortahvli ülesseadmise küsimus.

Tahvlite täiendamiseks tarviliikude materjalide saamiseks saatis Keskkogu juhatus ohvitseridekogudele tahvliatel leiduvate nimede loetelu ja palus saata täiendavaid teateid.

Peale väeosadekogudelt ja Vabadusesõja ajaloo komiteelt saadud andmete kokkuvõtmist ja kontrollimist selgus, et täiendavale tahvliatele tuleks kindast 15 nime ja eritahvli 1. detsembri 1924. a. mässu 6 ohvri nimed.

Selle kohaselt andis Keskkogu juhatus tänavu jaanuaris A. E. Jürgensi mehaanilisele kivitöös-

tusele tellimise kahe marmortahvli valmistamise ja ülespanemise peale hinnaga kokku Kr. 294.75. Tahvliid pandi üles 18. veebruaril ilma erilise tsemooniata. Juhatusel on kavatsus tahvliid ümbritseda saali stiilile vastava ornamendiga. Uute tahvliate ülesseadmise seotud kulud kaetakse marmortahvliate kapitalist.

Einelaud. Einelaua korraldamine on juhatusel raskemaid ja peamisi ülesandeid. Mõõdunud sügisel Keskkogu juhatus tegi ohvitseridekogudele ringkirjaliselt teatavaks mõningad seisukohad ja otsused, millised käsitlesid Keskkogu einelaua külastamisega seotud asjaolusid ja eelarvamisi. Kahjuks peab Keskkogu juhatus tunnistama, et kõigile püüetele vaatamata einelaud ei ole suutnud ära teenida täit rahulolemist. Juhatusel näpunäidete ja märkuste kiuste ei ole praegune einelaud korraldaja hra K. Ziegel suutnud einelauas korda parandada niivõrt, et einelaud kasutajate arv oleks soovitava määral tõusnud.

Sellest tingitult on Keskkogu juhatuses kaalumisel olnud einelaua ümberkorraldamine ilma einelauda korraldaja vahetalitusega. Küsimuse lahendamise sel teel nõuaks aga Keskkogult liig suuri kulusid, milleks Keskkogu kapitali ei jätaku. Lauanõude ja pesu soetamise otstarbel paluti läinud sügisel Kaitseministrielt Kr. 2.000.— toetust riigi eelarve korras. Vastav summa figureeris ka Kaitseministeeriumilt Vabariigi Valitsusele esitatud eelarve kavas, kuid majandusliku kitsikuse survele kustutati see summa ministritevahelises komisjonis.

Keskkogu juhatusel ei jäänud seisukorrast pääsemiseks muud teed, kui ütles ütelda praegusele einelauda korraldajale ja otsida uut. Vahepeal on korda läinud leida kohane isik ja alates 3. maist on einelauda korraldajaks hra G. Bötcher.

Toiduainete hindade langusest tingitult alandati 1931. aasta novembris a la carte toitude hinnad ja alates 1. veebr. s. a. lõuna hinnad ning riigiviina hind.

Lõuna hind praegu 45—55 senti, endine 55—65 senti.

Riigiviina hind praegu Kr. 2.50 ¼ ltr. pudel; endine Kr. 2.90.

Ainete hea kvaliteedi juures alandades veelgi Keskkogu einelauda hindu, peaaegjalikult jookide ja külmade suupistete omi, ning eriti rõhutatades teenimise korralikkust, loodab Keskkogu juhatus, et Keskkogu kasiino muutub kohaks, kuhu iga Keskkogu liige heameelele tuleb mööda saatma oma vabu minuteid.

Ohvitseridekodu. Ohvitseridekodu kasutajate arv näitab järjekindlalt langust, sellest tingitult on ohvitseridekodu tulud võrreldes eelmise aastaga vähenenud 200.— krooni võrra.

Aasta jooksul uuendati inventari Kr. 235.07 väärtuses ning kulutati remontideks Kr. 337.98; suuremaks tööks oli kodu toa nr. 2 põranda katmine linoleumiga.

Arvestades palkade kärpimist, mille all suhteliselt rohkem kannatavad provintsi ohvitserid, kes moodustavad kodukasutajate rõhuva enamuse, otsustas Keskkogu juhatus arvates 1. veebr. 1932. a. alandada ööbimise raha 50 sendile ööpäeva eest senise 75 sendi asemel. Loomulik, et selle tagajärjel ohvitseridekodu tulud peavad tunduvalt vähenema. 1932. a. eelarve koostamisel on juhatus seda arvestanud kokkukõlastades kulud loodetavate tuludega.

Vabariigi Ohvitseride Keskkogu Juhatus 1931. a.

Istuvad (vasakult): Abiesimees kindralmajor G. JONSON, esimees kindralmajor A. TÖNISSON, laekahoidja kindralmajor H. KURVITS. Seisavad: Sekretäriabi mer. kapten R. BORGMANN, sekretär kolonelleitnant M. TUISK.

Vabadusesõjaaegsete juhtide pildid. Läänud aasta novembris kinkis siinse Soome saatkonna endise sekretäri abikaasa proua E. Snellmann Ohvitseride Keskkogule Vabadusesõjaaegse III diviisi ülema kindral E. Pödleri portree. Ühenduses sellega tõusis Keskkogu juhatuses päevakorra küsimus, mil viisil oleks võimalik juure muretseda kasiinos seni veel puuduvate vabadusesõjaaegsete kõrgemate juhtide pildid. Leiti, et kõige õiglasem ja otstarbekohasem on pöörata vastavate koondiste ohvitseridekogude poole ettepanekuga piltide hankimise võtta enese peale. Kuigi kõik asjaosalised kogud veel ei ole teatavaks teinud oma seisukohti, pais-

tab siiski, et see Keskkogu algatus leiab vastukõla kõikjal.

Ekskursioonid. Keskkogu juhatus võttis enese peale huvireiside korraldamise algatuse eeloleval suvehooajal. Märtsi alul saadeti kõigile kogudele ekskursionide korraldamisse puutuvad materjalid ja näpunäited. 15-ks aprilliks pidid kogud esitama Keskkogu juhatusse oma soovid ja ettepanekud. Kogudelt saadud andmete põhjal asub Keskkogu juhatus üksikute huvireisijate gruppide koostamisele ja ekskursionide korraldamisele.

K u r s u s e d. Tallinna garnisoni ohvitseride-

kogude juhataste esindajate soovide kohaselt korraldati Keskkogu juhataste algatusel möödunud talvel järgmised kursused: politiliste ja ühiskondlike teaduste, autojuhtimise, raadioasjanduse, võõrkeelte ja tantsu. Eriti rohkearvuline oli osavõtt autojuhtimise ning politiliste ja ühiskondlike teaduste kursustel.

Mööbel. Juba aastate eest on Keskkogu juhataste olnud mõttevahetusi Keskkogu kasiinosse ajakohase inventari muretsemise üle. Sõjaolukorras ostetud lihtne mööbel ei taha hästi sobida rahuaegses ümbruses. Eriti silmatorkav on vastava pehme mööbli puudumine pidusaalides ballide ja pidulikkude vastuvõtmiste ajal, kus seinte ääre paigutatud puust kõva põhjaga toolid ei ole kooskõlas piduliku ümbrusega. Ka lugemisetoa praegune sisseade ei võimalda külastajatele mugavaid puhkamise võimalusi, samuti vajaks söögisaal paremat ja mugavamalt mööblit.

Kuna kasiino sisseade uuendamise korraga terves ulatuses ei ole läbiviidav, otsustas juhatus mööbleerimist teostada järkjärgult, kusjuures esimeses järjekorras kavatseti muretseda inventar pidusaalidesse.

Pidusaalide mööbli tüübi valikul jäädi peatuma Välisministeeriumi saali mööbli juures väikeste muudatustega — nimelt tuleks kasiino mööbel tugevam ja vastupidavam.

Pidusaalide mableerimiseks läheks vaja: pinke — 19 tk.; toole — 34 tk.; taburette — 6 tk. Asjad on mõeldud kasepuust, kreemiks või valgeks emailitud, osalt kallutatud, pehme vedrupolstriga (Koosolekule oli pandud välja mööbli joonised ja saalide sissesade kavad). *Terve garnituuri hind oleks umbes 3.000 krooni.*

Arvesse võttes seda, et Keskkogu kasiino pidusaale kasutatakse ka Kaitseministri esindusruumidena ja seda, et Keskkogu käsutuses ei ole vastavaid summaseid, pööras juhatus Kaitseministri abi poole palvega määrata Keskkogule 3.000 krooni toetust mööbli muretsemiseks.

Kui palutud raha peaks lubatama, võib arvestada seda, et pidusaalides sügiseks on uus mööbel.

Muid algatusi. Praegu valitsev kord õnesoovide vahetamisel uue aasta puhul ja teistel juhtudel on väga ebamäärane, liialdustesse kalduv ja sageli tülikas. On otsustatud pöörata Kaitseministri poole palvega õnesoovide vahetamiseks panna maksma kindlad reeglid, millistega ilmsikstulnud liialdustele pandaks piirid.

Keskkogu juhatus on leidnud soovitavaks, et kaitseväge juhtide omavahelise kontakti alalhoidmiseks ja süvendamiseks tuleks sagedamini korraldada ohvitseride omavahelisi koosviibimisi üleriiklises ulatuses. Sealjuures erilist tähelepanu tuleks pöörata suuremate koondiste ja iseseisvate üksuste ülemate üksteisele lähenemisele. Vastava sooviavaldusega on pööratud Kaitseministri poole. Samasugune eesmärk on ka 23. aprillil peale Keskkogu üldkoosolekut korraldataval omavahelisel einel.

Külaliste kutsumisel väeosade aastapäeva pidustustele j.n.e. sageli kaldutakse liialdustesse. Keskkogu juhatus kavatab astuda samme selleks, et külaliste kutsumisele säärahtel juhtudel seataks kindlad piirid.

Peeti Keskkogu juhataste ja Sõjaväe Majanduseühisuse juhataste ühine nõupidamine. Keskkogu juhatus esines nõupidamisel sooviavaldusega, et Majanduseühisuse tegevus peaks suu-

remal määral suunatud olema ohvitserkonna eritarvete rahuldamiseks.

Peale selle kindral selgitas pikemalt ohvitseride naiste organiseerimise vajadust, kes kui Kogu alalised külalised ei tohiks jääda ohvitseride elu korraldamisest eemale. Meie ohvitseride naised on kõrge haridusega, armastavad teha tööd ning võiksid aidata kaasa ohvitseride kogu korraldamisel. Siin leiduks nende korraldamisele palju tööd (kardinad, lauapesu, toitmise, einelaud j.n.e., j.n.e.), eriti nüüd raskel majanduslikul ajajärgul. Meie põhikiri ei näe selles midagi ette. Tallinnas on asutatud juba Keskkogu juurde Garnisoni ohvitseride naiste ühing, mille kodukord kinnitatakse keskjuhatastelt.

Latvijas ja Soomes on naised sellel alal teinud palju ära. Soomes on üleajateenijate naised allohvitseride kasiinodes ametis, eriti hästi on neilt korraldatud Sõdurite Kodud, mis on tõesti Kodud, kus koheldakse iga sõdurit kui sõpra.

Keskjuhataste 1931. aasta kulude alal piirati väljaminekuid eriti pidude ja esinduste alal ning edasi lükatakse uute piljardi pallide ostmise (praegused osutusid veel mängukõlblikkudeks) peale selle saades rohkem tulusid kui oli ette nähtud eelarves, õnnestus juhatusel aruande aasta lõpetada väikese ülejäägiga. Aruande aasta kulude ja tulude bilanss oli Kr. 8410:91.

Keskkogu bilanss 31. detsembril 1931. aastal oli Kr. 37331:63, sellest inventari raamatu järgi lövi osa — Kr. 31,895:06.

Aruanded kiidetakse heaks ning juhatastele avaldatakse tänu.

1932. a. tegevuse kavast esinevad peamiselt samad küsimused, milliseid kuulsime tegevuse aruandes, sest et need on veel lahendamise ajajärgus. Peamiseks ülesandeks on mööbli muretsemine. Eelarve on viidud tasakaalu Kr. 6997:24. Seega vähem eelmise aasta eelarvest Kr. 1176:99.

Valimised. Keskjuhatusesse valiti: esimeheks kindralmajor A. Tõnisson (vana), abiesimeheks kindralmajor G. Jonson (vana), liikmeteks: kindralmajor Rotberg (uus), kolonelleitnant M. Tuisk (vana) ja mer. kaptenleitnant Martson (uus). Kandidaadid neile kolonelleitnantid H. Freiberg ja K. Laurits.

Revisjoni komisjoni valiti kolonel Trakmann, major Tõnso, san. kolonel Jervan, kolonel Borkman ja kolonelleitnant Siir. Kandidaadid neile kindralmajor N. Reek ja kolonel J. Kraud.

Läbiraakimistel avaldati soovi, et kõik väeosadekogud toetaksid jõudu mööda rahaliselt populaarteaduslikku ajaloo väljandmist.

Suurema arvustuse alla võeti Sõjaväe Majanduseühisuse tegevuse suund. Leiti, et ohvitserkonna (üldse kaitseväge kaadri. Toim.) huvides on lähem koostöö Ohv. Keskkogu juhataste ja Sõjaväe Majanduseühisuse vahel tarvilik. Esimesel tuleb mõjutada, et viimasest oleks alati saadaval odavamalt ja paremas kvaliteedis kaitseväge (ka kaitseliidu. Toim.) eritarbed.

Keskjuhataste esimees kindral Tõnisson kandis ette, et keskjuhatus on püüdnud seda ka teha, kuid see ei ole andnud tagajärgi. Sõjaväe Majanduseühisusele jäävat õigusi veel ülegi neile ühe kui teise puuduse selgitamisel.

Et siin viia läbi muudatusi, tuleks võtta ümbertöötamisele Sv. M. Ü. põhikiri naaberriikide

(Latvija, Soome) eeskujul*). Praegu kamin ei saa mõjutada S. M. Ü. tegevust, kuigi viimase kasutada on antud ilma % % rahasummad ja osaliselt isegi riigi ruume.

Üldkoosolek tegi keskjuhatusele ülesandeks jätkata energiliselt tööd teede leidmiseks S. M. Ü. kohandamises kaitseväelaste nõuetele.

Peale selle tõsteti veel üles vähema tähtsusega küsimusi. Peab tähendama, et üksikud esindajad tõstsid üles isegi niisuguseid küsimusi, millel on täiesti kohaline tähtsus ning ei kuu-

*) On soovitatav, kui selle kohta avaldatakse „Sõduri“ veergudel mõtteid, käsitledes kaitseväelastele nii tähtsat küsimust igakülgset. Toim.

luks mitte ohvitseride üldkoosoleku arutamisele ega lahendamisele, koormates seega vaid üldkoosolekut. Küsimuste ülestõstmisel tuleks olla ettevaatlikum.

Muidu oli koosolek asjalik ja võrdlemisi kiire tempoga. Koosolek lõppes kell 1600.

Pärast koosolekut oli ühine lõuna, millest võttis osa suurem osa esindajaist.

Ühisel lõunal valitses hea meeleolu ning vahetati elavalt jälle üle mitme aja mõtteid ühe kui teise kaitseväesse ja eriti ohvitseride elusse puutuvate küsimuste kohta. Oli ju ohvitseri koostöö kaitseväest ja igast väelīgist. Niisugused koosviibimised on tervitatavad.

—a.—

Taktika alalt.

Taktikaline ülesanne nr. 1.*)

Kõvendatud pataljoni järelväena.

VALIKINDLUSTAMINE JÄRELVAES.

E. Välikindlustustööde kava.

Pionrühmil välikindlustustööde kava käsitleb kindlustustöid Laatre—Tõlba raioonis, Lüütre—Köökmäe raioonis ja purustustöid. Nimetatud kindlustustööde kavad pionrühmil koostab läbirääkides 1. ja 3. kompülidega. Kuid veel enne seda ta peab tegema eelkorralduse, et oma pionere panna valmis väljaastumiseks koos laskurikompanitega. Nimetatud eelkorraldus on järgmine (antud k. 1440 paiku):

1) 1., 2. ja 3. pionjagud kell 1500 rannakuks valmis olla.

2) 1. ja 2. pionjagoga läheb kaasa tööriistade vanker järgmiste tööriistadega (kokku nendega, mis alaliselt pioneride käes): 60 suurt labidat, 24 kirvest, 8 põiksaagi, 6 kõblast, 4 kiini, 8 traadikääre ja 3 kg naelu.

Poolrühma juhiks määratud rühma vanema.

3) 3. pionjagu võtab kaasa järgmised tööriistad (kokku nendega, mis alaliselt pioneride käes): 84 suurt labidat, 30 kirvest, 11 põiksaagi, 8 traadikääre, 6 kõblast, 3 kg naelu ja 20 sillaklambrit. Tööriistad ja muu varustus transporditakse töökohale käsitsi.

4) 4. pionjagu jääb minu käsutusse; tööriistad 4. jaole: 2 labidat, 2 kirvest, 1 põiksaag, 2 kõblast.

Purustustööriistade ja lõhkeainete vanker jääb 4. jaole ülema valve alla.

5) Korralduste täitmisest minule ette kanda.

Pionerivarustuse üksikasjalik seis 6. 10. kell 1000 oli järgmine:

Tabel nr. 1.

	Suured labidad	Kirvest	Põiksaed	Traadikäär	Kangid	Kõblased	Kiiniid	Naelad kg.	Raudklambrit
Rügem. pionlaost saadud varustus . . .	110	40	16	—	—	—	—	—	—
Pionrühma varustus . . .	36	16	4	16	1	14	4	6	20
Kokku :	146	56	20	16	1	14	4	6	20

Pionerivarustuse jaotus 6. 10. kell 1440

Tabel nr. 2.

Kellele	Suured labidad	Kirvest	Põiksaed	Traadikäär	Kangid	Kõblased	Kiiniid	Naelad kg.	Raudklambrit
1. komp., 1. ja 2. pionjagu . . .	60	24	8	8	—	6	4	3	—
3. komp., 3. pionjagu	84	30	11	8	—	6	—	3	20
4. pionjagu	2	2	1	—	1	2	—	—	—
Kokku :	146	56	20	16	1	14	4	6	20

Patüli käsk anti 6. 10. kell 1500. Selles käsus külgsalga juure (1. komp.) määrati 2 pionjagu, järelväe peajõudude juure (3. komp.) 1 pionjagu; 1 pionjagu on jäetud pionrühmüli käsutusse; järelsalga juure (2. komp.) pionere ei määratud. Sellise pioner

*) Vt. „Sõdur“ nr. nr. 3/4, 5/6, 9/10, 11/12, 13/14 s. a.

neride jaotuse esitas patülike pinorühmül, põhjendades seda eelolevate töödega: 1) kindlustamistööd Laatre—Tõlba ja Kõõkmäe—Lüütre raioonis; 2) Loodi kõrtsi silla purustamine.

Laatre—Tõlba joonel kindlustab positsiooni külgsalk; siia juure on vaja 2 pionjagu. Kõõkmäe—Lüütre raioonis kindlustab positsiooni 3. komp.; esialgul siia juure anda 1 pionjagu; 1 pionjagu purustab Loodi kõrtsi silla; on see ülesanne läbi viidud, siis jagu läheb kindlustustöödele Kõõkmäe ja Lüütre raiooni.

Jalaväe juhtidele teadmiseks on tähtis alla kriipsutada, et kõik kaevajad ja moondamistööd kagu poole Laatre—Tõlba—Siniallika j. joont jäävad nende osade teha, kes siin asuvad. Pionere on vähe ja ei ole mõtet nende jõudu killustada. Maksimum jõude ja abinõusid on tarvis Laatre—Tõlba, Kõõkmäe—Lüütre raioonides visa vastupanu organiseerimiseks.

Pionrühmüli kaitsepositsioonide kindlustamise kava (PE I §§ 132—134), lühikese aja tõttu on nii lihtne, kui vähegi võimalik. Ta käsitleb: laskepesade, tōkete, VP ehitamist, laskevälja korraldamist, tööriistadega varustamist, tööde läbiviimist ja tööjõu kasutamist. Kava esitati patülikele.

Patül III nõustus kavaga ja käskis 1. ja 3. kompüldidel koos pionrühmüliga tööd lähemalt läbi arutada. Teisiti talidata ei olnud võimalik, sest patülike puudus aeg maastiku luureks.

Omalt poolt patül lisis juure, et tarbet korral töid jätkata kas või keskööni. Oõsi meestele puhkust anda, 7.10 hommikul tööle asuda kell 0600 paiku.

Peab arvestama seda, et töö oleks lõpetatud 7.10. hiljemalt kell 1030. Tööjõuna võib kasutada ka eratõõlisi.

*

6. 10. alates kella 1500 paiku pionrühmüli koos 1. ja 3. kompani ülematega arutasid lühidalt läbi kaitsepositsiooni kindlustamise võimalused Laatre—Tõlba ja Kõõkmäe—Lüütre raioonis. Pionrühmüli selgitas kompülidele vajalikkude tööde võimaliku ulatuse, teatas pioneridest, keda ta määrab kumbagi kompani juure, millal pionerid on valmis välja astuma; materjalidest, mis on tööraioonides kohapeal ja tööriistadest, mis peab kaasa võtma ja kuidas tööriistad tuleks transportida kohale.

Nimetatud läbiarutamine sündis kahtlemata veelgi kaardi järgi, enne kompanite laialiminemist. Läbiarutamise tulemusena kujunesid järgmised kavad:

a) Positsiooni kindlustamise kava Laatre—Tõlba raioonis.
(Vt. skeem nr. 1.)

- Kaevata laskepesad laskuritele ja kuulipildujatele, nimelt kahele laskurile ja kahele rk rühmale skeemil näidatud raioonides;
 - kitsast metsaribast (mis Laatre ja Tõlba vahel) 10 m laiune siht läbi raiuda, nii et vastane ei saaks kasutada kitsast metsariba lähisena; kui tarvis, puhastada võsast laskevälja;
 - okastraadiga läbi punuda sihi oma poolne äär. Kui jätkub aega, traadiga läbi punuda metsa servad skeemil näidatud kohtades;
 - vaatluspunkt (kui tarvis) — puude otsas või lahtine süvend maa sees;
 - laskepesade, VP, sihi asukohad ja laskevälja puhastamise ulatus määrata kohapeal — kompüli abi poolt;
 - tööde järjekord:
 - sihi raiumine,
 - laskepesade kaevamine ja moondamine,
 - laskevälja puhastamine,
 - tōkete punumine,
 - VP ehitamine.
 - tööde vastutav juht — kompül 1. abi.
- Tõõriistad jagab välja pionerirühma varnem. Rühmadele väljaantud tööriistade eest vastutavad rühmaülemad.

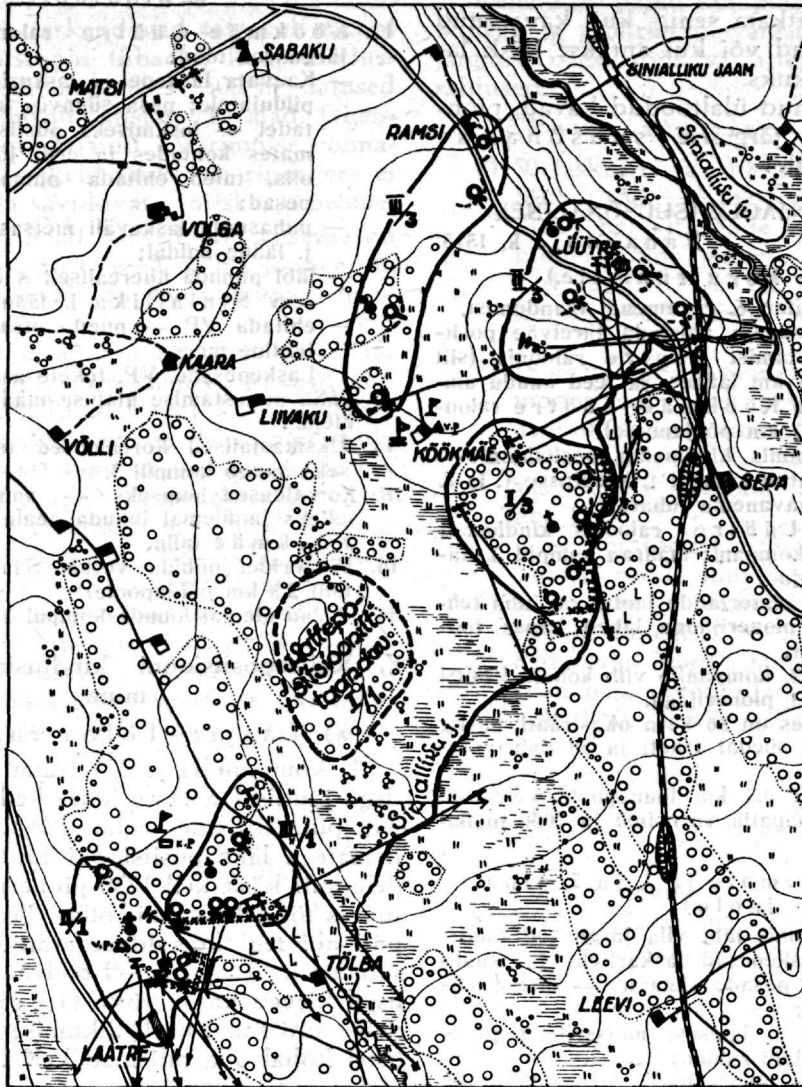
Vanakubjast — Laatre ni on umbes 7,5 km. Kui välja astuda kell 1515, siis võib kohale jõuda kella 1700 paiku. Päikese loojaminek — kell 1740; positsiooni luurega peab ruttama, et hiljemalt päikese loojamineku ajal võiks asuda sihi raiumisele ja laskurirühmadele laskepesade kaevamisele. Sihi raiumisele määrata kõik pionerid ja pool laskurirühma. Kui pimedus vähegi võimaldab, siis täna välja kaevata laskurirühmade laskepesad ja metsaribast siht läbi raiuda.

7. 10. hommikul tööle asuda kell 0600 (päike tõuseb kell 0635) ja jätkata kindlustamist seni, kui kavatsetud tööd on teostatud või kui antakse käsk lahinguvalmis oleks.

- b) Positsiooni kindlustamise kava Kõõkmäe—Lüütre raioonis.
- Kaevata laskepesad kolmele laskurirühmale ja kuus rk pesa;
 - korraldada laskevälja Siniallika jõest läänes asuvas metsas;
 - ehitada tōkkes (metsaserva läbipunumine);

Kövendatud III/6 positsioon 7x.

SKEEM NR.1

- VP — puude otsas, ehitistel või maas;
- laskepesade, VP, tõkete asukoha ja laskevälja puhastamise ulatus määrata kohapeal;
- tööde järjekord.
 - laskepesade kaevamine ja moondamine,
 - laskevälja korraldamine,
 - tõkete punumine,
 - VP ehitamine.
- tööde vastutav juht — kompül 3.

Tööriistad jagab välja pionerijao ülem. Rühmadele väljaantud tööriistade eest vastutavad rühmaülemad.

V a n a k u b j a talust L ü ü t r e n i on peaaegu 3 km. Kui 3. komp. asub teele kella 1530 paiku, ta jõuab L ü ü t r e juure umbes 40 minuti pärast. Kohalejõudmise järele toimendada positsiooni luure, määrata jagude asukohad ja lagedal väljal alustada kaevamist; määrata laskevälja puhastamise ulatus metsas jõe ääres ja asuda laskevälja korraldamisele.

Laskepesi lahtisel väljal kaevavad rühmad, kes siia asuvad; laskevälja puhastamiseks asuvad pionerid ja rühm, kes asub kaitsele metsas.

Kuni pimedat tulekuni välja kaevata laske-

kepesad kahele rühmale ja rk pesad ja lõpetada laskevälja puhastamine.

7. 10. hommikul tööle asuda kell 0600. Kindlustamist jätkata seni, kui kavatsetud tööd on teostatud või kui antakse käsk lasinguvalmis olekuks.

Olles koostanud ülaltoodud kavad, pionirühmil annab järgmise suusõnalise käsu oma rühmale:

1., 2., 3. PIONJAOLE (SUUSÕNALINE).

Vanakubja k. 1515.

(Ühine kogu rühmale.)

1. III pataljoni katab 6. rügemendi taandumist.
2. Pioneride ülesanne: abistada järelväe positsiooni kindlustamist Laatre raionis (siit otsesuunas 3,5 km läänes, ja teed kaudu umbes 7,5 km) ja Kõõkmäe—Lüütre raionis (siit 2,5—3 km põhjapoole).
3. Laatre raionis kindlustab positsiooni — 1. komp. Määran kompül 1. käsutusse 1. ja 2. pionjao rühmavanema juhatusel.
4. Kõõkmäe—Lüütre raionis kindlustab positsiooni 3. kompani; määran kompül 3. käsutusse 3. pionjao.
5. Tööriistade ja materjalide jaotus on juba tehtud. 1. ja 2. pionerijaoga läheb kaasa tööriistade vanker.
Tööriistad 3. kompanile viib kohale käsitsi 3. kompani ja 3. pionerijagu.
6. Laatre juures on 20 kera okastraati, 50 kg obadusi, 8 kg siledat traati ja 50 paari presentkindaid.
Lüütrest 0,5 km lõunapoole vesiveski juures on samapalju varustust ja 1000 mullakotti.
(Rühmavanemale ja 1. ja 2. pionjaole.)
7. Laatre raionis läbi viia järgmised tööd:
 - Kaevata laskepesad laskuritele ja kuulipildujatele; pesade sügavus — laskmiseks püstiseisult;
 - umbes 140 m laiusest metsaribast 10 m laiune siht läbi rauda;
 - läbi punuda üherealiselt 5 traadiga sihi omapoolne äär ja metsa serv, nagu näidatud skeemil, mis annan rühmavanemale;
 - puhastada laskevälja metsas kaevikute ees; töö ulatus selgub kohapeal.
 - ehitada VP — puude otsas või lahtine süvend maas.
8. Laskepesade, sihi suuna ja VP asukoha määrab kompüli abi.
9. Tõkke punumisele määrata 60 meest (ühes 10 pioneriga), s. o. iga traadikera peale 3 meest.
10. Üksikasjalised korraldused tööde läbiviimiseks annab kompül 1.
11. Kompül 1. KP — Maiste talus, mis Laatrest 1,5 km lõunapoole; patiil KP, alates kella 1700 — Kõõkmäes. Maiste ja Kõõkmäe vahel luuakse telefoniside. Seda telefoniliini võite kasutada minuga ühenduse pidamiseks.
12. Edaspidised korraldused 1. ja 2. jaole annan telefoniteel homme. 1. kompani asub teele

kell 1515. Rühmavanemal ilmuda kompül 1. käsutusse.

(3. pionjaole.)

13. Kõõkmäe—Lüütre raionis läbi viia järgmised tööd:
 - Kaevata laskepesad laskuritele ja kuulipildujatele; pesa sügavus kõrgematel kohtadel — laskmiseks püstiseisult; madalamates kohtades ja eriti jõe ääres, võib olla, tuleb ehitada pinnapealsed laskepesad;
 - puhastada laskevälja metsas, Siniallika j. lääne kaldal;
 - läbi punuda üherealiselt 5 traadiga metsa-serv Siniallika j. lääne kaldal;
 - ehitada VP — puude otsas, ehitistel või lahtine maas.
Laskepesade, VP, tõkete asukoha ja laskevälja puhastamise ulatuse määrab 3. kompani ülem.
14. Üksikasjalised korraldused tööde läbiviimiseks annab kompül 3.
15. Korraldused homseks — annan täna õhtul; selleks jaoülemal ilmuda peale tööde lõppu Kõõkmäe tallu.
16. Pioneridel ööbida veskis Siniallika jõel (siit 2,5 km põhjapoole).
17. 3. jao ülemal ilmuda kompül 3. käsutusse.

F. Kaitsepositsiooni kindlustamise teostamine

a). Laatre—Tõlba raionis.

1. kompani II ja III rühm ühes pioneridega jõudis Laatre juure kella 1700 paiku. Kompüli abi ühes rühmiteltega ja rühmavanematega läks positsiooni luurele. Rühmadele anti käsk kell 1730 pionerivarustuse laojuures töödeks valmis olla. Peale selle kompüli abi tegi korralduse eratööliste väljakäsitamiseks Laatre—Tõlba taludest; töölistel kirved kaasa võtta (Leemendi taludesse anti sama käsk liikumise ajal); eratöölistel kohal olla hiljemalt kell 1740.

Maastiku luure.

Positsiooni ja rühmade asukoha üldjoontes määras kompül kaardi järele juba Vanakubja talus. Positsioon asub lõunast põhjasse suunduval vähe kumeral seljandikul, mida piiravad looduslikud tõkked: idast — Siniallika j. ja läänest — Päidre järv ja soine madalik. Laatrest 500 m põhjapool asuvast metsa lõuna servast maastik tõuseb pikkamisi kahes suunas — põhjapoole ja lõunapoole. Laatre — Tõlba raiooni mets on hõre (segamets); puude kaugus üksteisest 3—6—10 m; üle poole puudest on 15 sm, osa — 20 ja üksikud kuni 30 sm läbimõõdus. Metsaalune on kaetud hõreda võsaga. Kitsas, 120—160 m laiune metsariba kahe suurema metsa vahel, mis asuvad üks lõunapool, teine põhjapool

Laatre—Tõlba joont, tunduvalt takistab tulistamist ja vaatlust ja kergendab vastase lähenemist. Laatre ja Tõlba talud positsiooni ees raskendavad teataval määral kaitset. Positsiooni tiibadel, kuni looduslikkude tõketeni on umbes 500 m laiused lahtised rahuldavalt tulistatavad alad. Ühendus tagalaga on varjatud. Varjumise võimalused head. Tõkkeid tankidele rinde ees ei ole. Pinnas on savi-liivane, niiske ja pehme.

Vastasel on head lähised; kui vastane on välja jõudnud Laatre—Tõlba jooneni, ta tule- ja vaatluseväli on samasugune, nagu meilgi.

Järeldused: maapinna kumerus vähe takistab niitva tule korraldamist; kitsast metsaribast sihi läbi raiudes võib kuulipildujate tulega sulgeda vastasele see lähis; puhastada metsaalune võsast oma vastupanupesade ees (see nõuab vähe aega); kaevumine on võrdlemisi kerge — maapind on pehme; (kaevamist raskendavad vähe, võib olla, puujuured); moondamine metsas on hõlpus.

Arvestades oma ülesannet, jõude, tule- ja vaatlusevälja, tiibate kaitset, varjumise võimalust ja vastasele soodsaid lähiseid ja vastase võimalikku tegevust, kompüli abi otsustas ette valmistada vastupanupesad ja raiuda siht skeemil nr. 1 näidatud kohtades. Käsk töödeks antud, kompüli abi teeb korraldused toitlustamiseks, ja pärast seda jätkab positsiooni üksikasjalikku luuret, et määrata kaitsekava eelolevaks lahinguks.

Kella 1740 paiku asuti tööle. Ilmastik tööde alul: tuuline, keskmiselt pilvine, vihma ei sada.

Pionerid ja 2. jagu III rühmast (kokku 30 meest) määrati sihti raiuma; tööjuhiks — pionerirühma vanem; ülejäänud meeskond (umbes 52 meest) jalaväe juhtide juhatusel asusid kaevama laskuri- ja kk pesi. Kella 1750 paiku tulid kohale 6 eratöölisi; nad määrati sihti raiumisele. Kell 1900 paiku oli umbes 10 m laiune siht läbi raiutud; puud ja võsa sihilt kõrvaldatud (maha raiuti umbes 60 puud, läbimõõduga 15—18 sm). Pärast sihti raiumist asuti laskevälja puhastamisele metsas laskepesade ees. Kella 2000 paiku kompüli abi vabastas eratöölised, kes olid tulnud Leemeni taludest. Samaks ajaks olid laskepesad kuuele jaole välja kaevatud; selle järele asuti laskepesi kaevama kahele jaole, kes olid töös laskevälja puhastamisel. Kell 2100 paiku kompüli abi andis käsu tööde lõpetamiseks. Kahe viimase jao laskekohad kaevati välja põlvelt laskmise sügavuseni. Laskevälja puhastamise töö oli

lõpetatud; (peale selle valmistati veel 70 tõkketeivast).

Kella 2200 paiku kompüli abi ühes rühma ülidega ja pionerirühma vanemaga arutas läbi järgmise päeva töökava ja tegi vastavad korraldused.

Töökava järgmiseks päevaks:

- 1) 50 laskurit ja 10 pioneri punuvad tõkke; töö — kahes grupis (vaata tööplaan nr. 1); tööde tehniline juht — pionerirühma vanem; tööde vastutavad juhid II ja III rühma vanemad kumbki oma rühma positsiooni raioonis.
- 2) 18 meest ja 2 pioneri kaevavad ja moondavad 6 rk pesa; pesade täpsa asukoha näitab kompüli abi.
- 3) 2 pioneri valmistavad VP puude otsas; täpsa asukoha näitab kompüli abi.
2—3 eratöölisi määratakse tõkke punumise tööde juure.
- 4) Tööriistad ja abinõud jaotab pionerirühma vanem.
- 5) Rühmadel ilmuda täna väljaantud tööriistadega pionerilao juure homme kell 0550. Tööle asuda hiljemalt kell 0610.
- 6) Rühmadel tööle minnes püssid ja kk kaasa võtta.
- 7) Tööde lõpu järele tööriistad koondatakse küüni juure, mis Laatrest 150 m põhjapool.
- 8) Pärast eelpoolloetud tööde läbiviimist pionerid ehitavad kompülabile KP — (killukindla varjendi). Materjali saab Laatrest. KP asukoha valib kompüli abi.

Juurelisatud tööplaanis nr. 1 on näidatud tööjõu ja tööriistade jaotus töödeks 6. 10. ja 7. 10. (Vt. lhk. 490.)

b) Lüütre—Köökmäe raioonis.

3. kompani jõudis Lüütre juure kella 1610 paiku. Kompüli esialgse otsuse järele I rühm organiseerib ja kaitseb positsiooni Köökmäe — Siniallika j. vahelises metsas, II rühm — Lüütre raioonis ja III rühm — Köökmäe — Ramsi raioonis. (Vt. skeem nr. 1.)

Olles lühidalt tutvunud maastiku iseloomuga Lüütre raioonis, kompüli andis esialgsed korraldused a) oma abile ja II rühma ülemale — II rühma ja kahe rk rühma positsiooni luureks ja kaevetöödeks; b) III rühma ülemale — positsiooni luureks ja kaevetöödeks Köökmäe st loode- ja põhjapool asuvates metsas

Tööplaan nr. 1.

6. 10.	Pionerid 14 meest	II l.-rühm 34 meest	III l.-rühm 34 meest	Eratöö- lised
1740				
1840	Laskevälja korraldamine.		Laskepesade kaevamine kahele l.-rühmale.	6 eratöölist Vaata (1)
1940	16 laskurit		52 laskurit	
	14 pioneri		52 labidat	
2040	6 eratöölist		8 kirvest	
	22 kirvest	(1)	(2)	
	8 saagi			
2140				
7. 10.				
0600	2 pion. ehitav. VP	Tõkke punumine (1100 m)		
0700	Teised pionerid vaata (3) (4) (5)	20 laskurit	30 laskurit	3 rk pesa 9 laskurit 1 pioner 10 s. labidat 1 kirves (5) 2—3 eratöölist lähevad tõkkes punuma
0800	3 rk pesa 9 laskurit	4 pioneri	6 pioneri	
	1 pioner	8 kirvest	12 kirvest	
0900	10 s. labidat	20 paari pres. kindaid	30 paari pres. kindaid	
	1 kirves	8 nuia traadiker. kandm.	12 nuia traadiker. kandm.	
1000		8 kera okastraati	12 kera okastraati	
		20 kg obadusi	30 kg obadusi (4)	
		Tõde loodetav lõpp — kell 0900		

tukkades — kahele jaole ja Ramsi raioonis — samuti kahele jaole.

Tööriistade jaotus: II ja III rühmale — suurel labidat meeste arvu järgi; peale selle III rühmale anda 2 kirvest. I rühmale — kõik ülejäänud kirved ja saed. Kõik muu kaasavõetud pionerivarustus jääb esialgul II rühma ülemale hoolde alla Lüütrest; rühmadele väljaantud tööriistade eest on vastutavad rühmaülemad. Kuni korralduseni tööriistad jäävad rühmade kätte.

I rühmal ja pioneridel kompül käskis kaasa võtta kirved ja saed laskevälja puhastamiseks ja ilmuda Sini allika j. vasakule kaldale metsa põhja servale (näitab käega suuna), kus oodata korraldusi. Rühmal kohal olla kell 1720.

Eratöölisti kompül käskis välja kasutada (kell 1720aks) — veskist, Lüütrest, Ramsist ja Kõõkmäest; kirved kaasa võtta; koondamise koht jõe ääres, kuhu ilmub I rühm.

Peale selle kompül tegi korralduse sooja toidu väljaandmiseks (kus, millal, rühmade järjekord) ja määras söögiaja kestuse.

Sellejärgi kompül ja rühmal I läksid luurele; kompül käskis pionerijao ülemal kaasa tulla. Luurel selgus, et Kõõkmäe—Sini allika vaheline mets ulatab kuni jõeni välja; mets (segamets) on keskmise tihedusega; puude jämedus umbes 15 sm, üksikud puud — 20 sm; metsaalune on hõreda võsaga kaetud, mis osalt segab vaatlust ja tulistamist. Jõeäärne riba umbes 50 m lai-

selt on üsna märg, mis pärast laskuripesi ei saa kaevata maasse, vaid tuleb ehitada pinna peale. Vee sügavus jões on umbes 0,7—1 m, jõe põhi — liivane, kaldad pehmed; jõe laius on 3—4 m. Jõgi on üsna looklev ja flankeerimiseks on tarvis jõeäärne metsaserv kohati maha raiuda. Jõgi ei ole jalaväe kallaletungi vastu täieliseks tõkkeks; vastane võib välja tulla varjatult kuni jõeni.

Kompül otsustas: korraldada flankeerimise võimaluse piki jõge kahele kallele ja puhastada metsaalune võsast — jõest kuni laskekohtadeni. Täna asuda laskevälja korraldamisele; homme valmistada laskekohtad ja kui aega jätkub — ehitada ka tõkkes; abiks määrata osa mehi II ja III rühmast.

Kella 1730 paiku I rühm ühes pioneridega ja 7 eratöölistega (kokku 45 meest) rühma ülemal juhatusel asus laskevälja puhastamise töödele.

Lüütrest raioonis II rühm hakkas kaevama kella 1700 paiku.

III rühma ülem siirdus Lüütrest positsiooni luurele Ramsi raiooni; rühmal ühes 3. ja 4. jaoga (1. ja 2. jao rühmal suunas Kõõkmäe talu juure) ja rühmavanemaga jõudis Ramsi juure kell 1640 paiku. Maastiku luure järele rühmal määras asukohad 3. ja 4. jaole, andis käsu kaevamiseks (kella 1720 paiku) ja suundus üle põldude Kõõkmäe raiooni. Kella 1800 paiku asusid kaevama ka 1. ja 2. jagu.

I rühma juurest kompül siirdus II ja sealt III rühma raiooni, tutvus kohapeal et-

tevõetud töödega ja andis täiendavaid korraldusi; peale selle kompül määras rühmadele õõbimise kohad, tegi korralduse vahetuks julgestuseks (õõsi) ja käskis rühmilidel pärast tööde lõppu tööde aruannetega ilmutada K ö ö k m ä e tallu, kus antakse korraldused järgmise päeva töödeks ja kaitsetegevuseks.

d) Öhtune tööde aruanne.

Vastavate juhtide ettekannetest selgus, et olid täidetud järgmised tööd:

- 1) I rühm lõpetas laskevälja puhastamise ettenähtud ulatusel kella 2120 paiku (kella 1930 paiku tuli abiks ka 4. pionerjagu);
- 2) II rühm kaevab laskepesad laskmiseks püstiseisult; töö lõpetati kella 1930 paiku; kella 2130-ks olid välja kaevatud 6 rk pesa, mis asuvad lagedal; 3 pesa — laskmiseks püstiseisult ja 3 tagavarapesa — laskmiseks põlvelt.
- 3) III rühm kaevab laskepesad laskmiseks püstiseisult; töö lõpetati: R a m s i raionis — kell 2030 paiku, K ö ö k m ä e raionis — kell 2130 paiku.

Olles saanud aruanded tehtud töödest, kell 2230 paiku kompül 1. koos rühmilidega ja pionerühmilidega arutasid läbi töökava järgmiseks päevaks.

e) Töökava järgmiseks päevaks.

- 1) I rühm valmistab omale laskepesad, abiks — 2 pioneri; tööde vastutav juht — rühmül 1.
- 2) II rühmast 6 meest kaevavad ja moonavad metsas 3 rk pesa; pesade sügavus — laskmiseks põlvelt; abiks — 2 pioneri; tööde vastutav juht — pionerikapral M. Rk pesade täpsa asukoha näitab kompül 3. Pärast pesade kaevamist ja moondamist, sama meeskond täiendab L ü ü t r e juures kaevatud rk pesade moondamist.
- 3) II rühmast 21 meest ja III rühmast 31 meest ühes 8 pioneriga ja 3—4 eratöölisega punuvad tõkke; tööde vastutavad juhid: II ja III rühmade ülemad. Tööde tehniline juht — pionerühmül.
- 4) Üks pioner korraldab VP K ö ö k m ä e talus; asukoha näitab kompül ise.
- 5) Tööriistade ja abinõude jaotamine ja kohale transportimine: I rühm saab labidad II rühmalt, L ü ü t r e s. I rühm annab kirved (välja arvatud 8 kirvest, mis ta jätab omale) ja saed pioneridele veski juures (sild nr. 12). I rühma igale mehele välja anda 15

mullakotti (umbes 2—3 kg). II ja III rühm saavad abinõud, tööriistad ja materjali tõkete ehitamiseks pioneridelt veski juures; kõik varustus transportida töökohale käsitsi (vankritega üle põldude jõe ääre ei pääse); kandsajaid on umbes 60 meest. Pionerivarustuse väljaandmist juhatab pionerühmül isiklikult.

- 6) Pärast tööde lõppu rühmad koondavad nendele väljaantud tööriistad K ö ö k m ä e tallu.
- 7) Homme tööde algus — kell 0600.
- 8) I rühmal — kõik relvad tööde juure kaasa võtta. II rühm jätab mõlemad kk ja 4 meest L ü ü t r e juure täna ettevalmistatud kk jagude vastupanupesadesse. III rühm jätab mõlemad kk ja 2 meest täna ettevalmistatud kk jagude vastupanupesadesse. II ja III rühma ülejäänud meeskond võtab tööde juure püssid kaasa. Kumbki rühm paneb püsside juure valve välja (à 1 mees).

Juurelisatud tööplaanis nr. 2 on näidatud tööjõu ja tööriistade jaotus töödeks 6.10 ja 7. 10. (Vt. lhk. 492.)

G. Tankidevastased tõkked.

Patül III käskis valmistada tankidevastased tõkked L a a t r e — T ö l b a raionis, kus maastik soodustab tankide tegevust.

Kui pataljonil oleksid olemas kaasa miinid, siis need osutuksid parimateks, kiirelt seatavateks tõketeks tankidele. Miini ülesanne on purustada tanki lülilik. Tanki miinis oleks 3 kuni 5 kg brisant lõhkeainet. Miinid asetatakse maa sisse nii, et nad oleksid moondatud pealt õige õhukese mulla või mätta kihiga (kuni 10 sm). Aja puudusel aukude kaevamiseks miinid pannakse otsekohe maa peale. Juba poole põlve kõrguses viljas, heinas, kanarbikus j.n.e. on üsna kerge moondata tankide miine. Päril palja maa peale asetatud miinidest pole suuremat kasu, sest miine võib näha ja tank ei sõida miini peale. Miinid paigutatakse maa sisse (maa peale) harilikult kahes või kolmes reas. Paigutades kahes reas kulub — 1300 miini 1 km peale, kolmes reas — 1500 miini 1 km peale. Esimesel juhul miinide vahe reas on umbes 1,5 m, teisel juhul — 2 m; riidade vahe 1,2 m. (Vt. joon. nr. nr. 6 ja 7.)

Oletame, et miin ühes kestaga kaalub 3,5 kg; miinide kogukaal = $1300 \times 3,5 \text{ kg} = 4550 \text{ kg}$, s. o. poolteist 3 t autokoormat.

1300 miini maa sisse paigutamine ja moondamine nõuab aega umbes 260 töötundi

Tööplaan nr. 2.

6. 10.	Pionerid 13 meest	I l-rühm 33 meest	II l-rühm 32 meest	III l-rühm 34 meest	Eratöö- lised				
1700	Kell 1740 — 6 pioneri Kell 2000 — 12 pioneri Vaata (1)	Laskevälja korraldamine 33 laskurit 6 pioneri 7 eratöölisi 46 28 kirvest 11 põiksaagi 7 kirvest — eratöölise omad (1)	Laskepesade kaevamine 32 laskurit 32 s. labidat (2)	Laskepesade kaevamine 34 laskurit 34 s. labidat 2 kirvest (3)	7 eratöölisi, vaata (1)				
1800									
1900									
2000									
2100									
2200									
7. 10.									
0600	1 pioner korraldab VP	Laskepesade kaevamine 33 laskurit 2 pioneri 35 labidat 8 kirvest (4)	(5) 3 Rk. pesa kaevamine, moondamine, 6 laskurit, 2 pion., 7 s. labidat.	Tõkke punumine (900 m) 52 laskurit, 8 pion., 3-4 eratööl. 20 kirvest 50 paari pres. kindaid 8 traadikääre 6 saagi, 20 nuia 20 kera okastraati 50 kg obadusi (6)	3-4 eratöölisi vaata (6)				
0700	Teised pionerid, vaata (4) (5) (6)								
0800									
0900									
1000	Tööde loodetav lõpp — kell 0930 (hiljemalt)								

(ühes kandmisega kuni 200 m kauguselt) s. t. 100 meest paigutaks 1300 miini maa sisse umbes 2,5 tunniga. Käesolevas olukorras miine pataljonis ei ole ning tuleb kaaluda teisi tõkkeid.

Kraav-tõkked. Vaenlase SM tankidele on takistuseks kraav, mille ristlõige on näidatud joonisel nr. 8. Kraavi põiklõike pind on 4,5 kuni 5 m². Võtame 4,5 m²; 100 m pika kraavi maht on 450 m³; oletades,

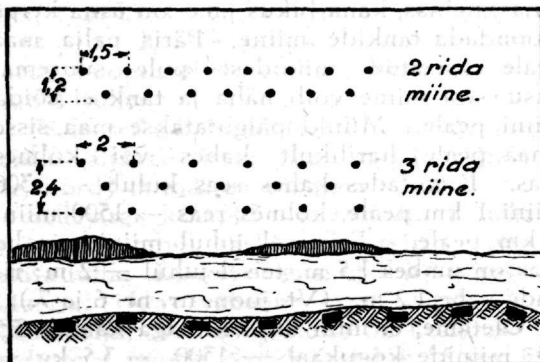
et tööline 8 tunni jooksul viskab välja 3 m³ mulda, 100 m pikkuse kraavi kaevamiseks on tarvis

$$450 : 3 = 150 \text{ t. päeva või}$$

$$150 \times 8 = 1200 \text{ töötundi}$$

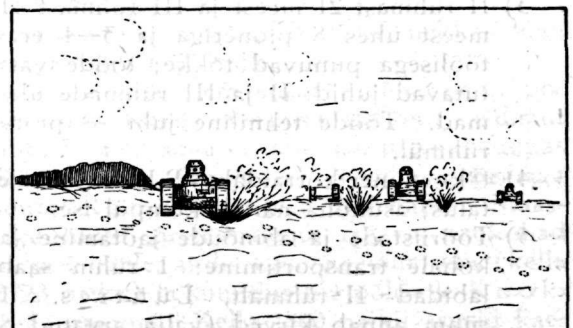
s. t. 1 m kraavi — 1,5 t. päeva.

Kui pataljon annab 450 töölisi, siis päeva jooksul võib väljakaevata $450 : 1,5 = 300 \text{ m}$. Need arvud räägivad küllalt selgelt. Käesoleval juhul aja puudusel kraavide kaevamisest ei või olla juttugi.

Miiniväli.

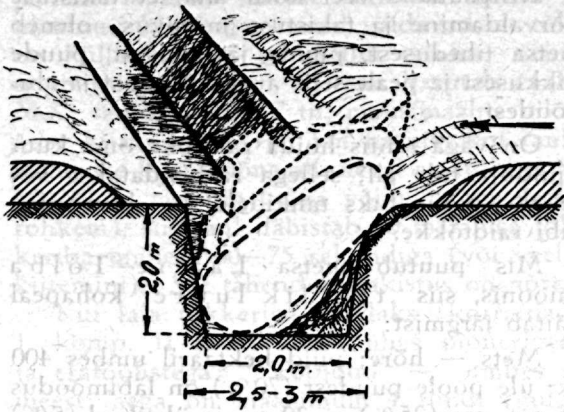
Joon. nr. 6.

Tankide kallaletung.

Üks tank on sattunud miini otsa. - miiniasukoht.

Joon. nr. 7.

Joon. nr. 8.

Tõkete korraldamine raudta-
ladest, mis maa sisse taotakse poolviltu,
 nõuab samuti väga palju aega ja materjali.

Käesolevas olukorras võib küsimuse alla
tulla tankidevastase tõkke korraldamine
metsas, puudest. Kerge tank murrab
kuni 20 sm jämeda (isegi jämedamad) kas-
vavad puud. 20 sm läbimõõdus puu murd-
mise peale kulub vähemalt minut aega; järe-
likult kui neid puid on ees palju, siis on see
juba suureks takistuseks tankide liikumi-
sele. Mets, milles tank peab omale teed ra-
jama puid murdes, peab olema väga tihe,
kus puude kaugus üksteisest ei ületa 3 m;
see oleks mets, kus ühe hektari peal kas-
vab üle 1000 puu.

Puude arv 1 hektari peal	Metsa liigitus tiheduse järgi	1 puu / m ²
200	väga hõre	1/50 m ²
300	hõre	1/33 m ²
400	"	1/25 m ²
500	keskmise	1/20 m ²
600	"	1/16,5 m ²
700	üle keskmise	1/14,3 m ²
800	"	1/12,5 m ²
900	tihe	1/11 m ²
1000	"	1/10 m ²
üle 1000 puu	väga tihe	

Isekülvunud metsas puude kaugused ük-
steisest on väga mitmesugused. Tähtis ei ole
mitte ainuüksi metsa tihedus, vaid ka puude
jämedus ja pikkus. Metsa tihedusest, puude
jämedusest ja pikkusest oleneb tõkke kor-
raldamise viis.

Väga tihe ja mõnel juhul ka tihe mets,
kus puude jämedus on 20 sm ja rohkem, on
juba iseenesest väga mõjuvaks takistuseks
tankidele.

Metsas, kus puude vahed ei takista tanki

liikumist, võib korraldada tankide tõkke
puude maharaiumise teel; säärestes
metsades puude jämedusel ja pikkusel on
veelgi suurem tähtsus.

Oletame, et korraldatakse tankidele tõke
keskmise tihedusega okaspuu II järgu met-
sas, puude arv 600 tk hektaril; puude jäme-
dus 20—25 sm, pikkus 14—17 m.

Tõke korraldatakse 700 m pikkusel ja
50 m laiusel metsaribal.

$700 \times 50 = 35.000 \text{ m}^2$, s. o. 3,5 hektari;

$3,5 \times 600 = 2.100$ puud.

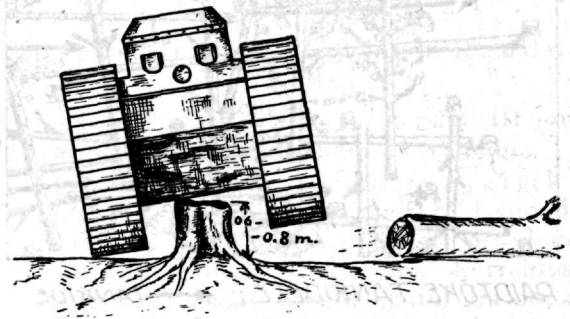
Puude maharaiumiseks kulub: $2100:20 =$
105 tööpäeva á 8 tundi. Tanki liikumise tee
laius umbes 2 m, pikkus — 50 m (otsesu-
nas): $2 \times 50 = 100 \text{ m}^2$.

100 ruutmeetril kasvaks 6 puud; puude
pikkus ladvani on 14—17 m. Arvestame
keskmiselt ehk ainult 11 m pikkust (peent
latva ei saa arvestada).

$6 \times 11 = 66 \text{ jm}$

s. t. et 100 m² ribal oleks 66 jm palki takis-
tuseks tankile ehk teiste sõnadega: 50 m pik-
kusel teel tank peaks roomama üle puude
umbes 33 kohas. Puude täieliku pikkuse
juures (keskmiselt 15 m) 100 m² ribal oleks
 $6 \times 15 = 90 \text{ jm}$ palki; 50 m pikkusel teel tank
peaks roomama üle puude umbes 45 kohas.

Maharaiutud palktõket täiendavad känd-
nud; kändu kõrgus peab olema 0,6 kuni 0,8
m. Säärased kändud on tankidele üsna kar-
detavad, sest neid maha murda tank ei saa
ja üleroomamisel jääb abitult kändu otsa.

Joon. nr. 9.

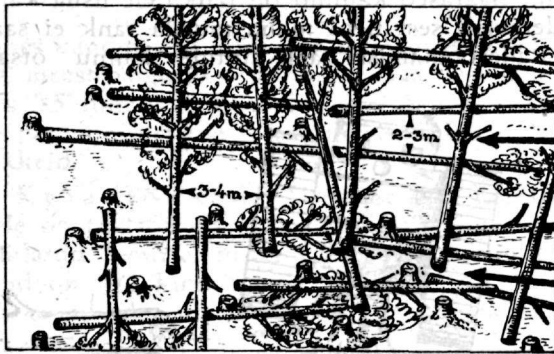
Kändude varjamine maharaiutud puude
oksadega on tingimata tarviline.

33 takistuse punkti 50 m pikkusel teel on
juba liigne ja nimelt järgmistel põhjustel:

Kerge tanki puutumise pinna pikkus on
umbes 2,8—3 m ja tanki kogupikkus (saba-
ta) on umbes 4 m; roomates puule, tank
jõuab oma raskusepunktiga üle puu (tankide
raskusepunkt asub vähe tagapool) ja langeb
ninaga ettepoole. Kui järgmine puu asuks
näiteks 1,5—1,6 m kaugusel, siis tank langeks

sellele puule, ja langemise sügavus oleks väiksem. Kui järgmine puu asub 3—4 m kaugusel, tank langeb eelmiselt puult maa peale, ja vähe edasi roomates jõuab järgmisele puule; 3—4 m suurused vahed on kõige otstarbekohasemad. On arusaadav, et mida jämedamad on puud, või mida kõrgemad on takistuspunktid, seda aeglasem ja vaevalisem on tanki edasilükkimine. Kui 50 m pikkusel teel on 33 punkti, siis nende kaugus üksteisest oleks keskmiselt 1,55 m; järelikult — puud asuks liiga tihedalt. Küllaldane takistusepunktide arv 50 m pikkusel teel oleks keskmiselt 14 (kännud juurearvamata). Vajaline puu materjali pikkus risti tanki teel oleks $14 \times 2 = 28$ m; meil oli kasutada 66 kuni 90 jm puud. „Ülejääk“ oleks $66 - 28 = 38$ m, või $90 - 28 = 62$ m; keskmiselt 50 m.

On tarvilik lähemalt selgitada küsimus: kuidas moodustada kasutada olevast materjalist otstarbekohane tõke, sest puude risti rästi maharaiumine üksteisele moodustab liig tiheda võrgu. 20 sm läbimõõduga puu ei ole iseenestest kuigi suureks takistuseks tankile; peab tõstma takistuse kõrgust. Peaks laskma ühed puud pikuti alla ja teised risti peale (vt. joon. nr. 10); sellega suureneb takistuse kõrgus kahekordseks (kohati ka kolmekordseks).

RAIDTÕKE TANKIDELE; ← TANKIDE
LIIKUMISE SUUND.

Joon. nr. 10.

Sellega ühed puud oleks aluspuudeks ja teised — risti peal — taladeks. Puude kindlitamine üksteise külge traadiga või klambritega on otstarbekohane. Säärasest 50 m laiusest tõkkeribast üleminek nõuaks mitu korda rohkem aega kui liikumine vabal maastikul, võib olla 3 minutit või isegi rohkem. See oleks küllaldane, et hävitada tanke edukalt suurtükitulega, kuna kiiresti liikuvaid tanke on raske tabada.

Kriipsutame veel kord alla, et takistuse kõrvaldamine ja takistuse mõjuvus oleneb metsa tihedusest, puude jämedusest, puude pikkusest ja peale selle ajast, tööjõust ja abinõudest.

On väga tähtis hoida raidtõke oma kuulipilduja tule all; sellega raskendatakse või tehakse võimatuks tankidele tee luuramine läbi raidtõkke.

Mis puutub metsa Laatre—Tõlba raionis, siis tegelik luure kohapeal näitab järgmist:

Mets — hõre; puid hektaaril umbes 400 tk; üle poole puudest (70%) on läbimõõdus 15 sm, osa (25%) — 20 sm ja üksikud (5%) kuni 30 sm läbimõõdus. Oletame, et korraldame tõkke 700 m pikkusel ja 50 m laiusel ribal, nagu näidatud joon. nr. 12.

$$700 \times 50 = 35.000 \text{ m}^2 = 3,5 \text{ H}$$

$$3,5 \times 400 = 1.400 \text{ puud}$$

$$980 \text{ puud} \text{ } \acute{a} \text{ } 15 \text{ sm läbimõõdus}$$

$$350 \text{ „ } \acute{a} \text{ } 20 \text{ sm „}$$

$$70 \text{ „ } \acute{a} \text{ } 30 \text{ sm „}$$

Puude raiumine:

$$980 : 50 = \text{ümmarguselt } 20 \text{ t. p.}$$

$$350 : 25 = \text{„ } 14 \text{ t. p.}$$

$$70 : 13 = \text{„ } 6 \text{ t. p.}$$

kokku 50 t. p. \acute{a} 8 tundi.

Tanki liikumise tee laius umbes 2 m, tee pikkus — 50 m.

$$2 \times 50 = 100 \text{ m}^2$$

100 ruutmeetril kasvaks 4 puud; olgu — 3 puud \acute{a} 15 sm läbimõõdus, 1 puu — 20 sm läbimõõdus, 15 sm läbimõõduga puu pikkus ladvani — 11 m.

$$20 \text{ sm l. m. puu pikkus ladvani} - 14 \text{ m}$$

$$(30 \text{ sm l. m. puu pikkus ladvani} - 18 \text{ m})$$

15 sm läbimõõduga puul arvestame ainult 6 m ja 20 sm läbimõõduga puul — 10 m pikkune osa.

$$3 \times 6 = 18 \text{ m}$$

$$1 \times 10 = 10 \text{ m}$$

$$\underline{\hspace{1cm}} \\ 28 \text{ m}$$

s. t. et 50 m pikkusel teel oleks 28 jm puud ja tank peaks roomama üle puude umbes 14 kohas. Ei ole teada kuivõrt tõsiseks takistuseks osutuvad 15 sm läbimõõduga puude kannud. Igatahes ühes kändudega tanki liikumise teel oleks umbes 18 takistavat punkti.

Kui suur oleks tanki kiiruse või aja kaotus säärasel tõkkel? Kogemusi meil sellel alal ei ole. Ka tankistide arvamisest lähevad lahku; mõned ütlevad, et säärases hõredas, peentest puudest metsas aja kaotus on väike

ja tank läbib saarase takistuse umbes 40 m/minuti kiirusega; teised väidavad, et tõke on küllaldane ja on ohtlik minna saarasse raidtökkesse. Vastane kasutab tanke M.S.; tanki kaal — 7 tn; maksimaalne liikumise kiirus on 20—25 km tunnis; kui tanki liikumise kiirus kõne all oleval raidtökkel on 30—40 m minutis (väga võimalik, et veelgi rohkem), siis tank läbib 50 m laiuse tökkeriba umbes 100—75 sekundiga (või veelgi kiiremini). See tähendab: takistus on nõrk.

Kui laia tökkeriba suudaks korraldada 1. komp. II ja II rühm ühes pioneridega ja eratöölisega? Tööjõud — umbes 90 meest; aega on maksimum 4 tundi (muud kindlustamise tööd nõuavad ka aega).

$$90 \times 4 = 376 \text{ töötundi}$$

$$1 \text{ hektar} - 115 \text{ t. tundi}$$

$$3,3 \text{ hektari} - 376 \text{ t. tundi}$$

$$\text{tökkeriba pikkus} - 70 \text{ m.}$$

riba laius = $33.000:700$; s. o. ligikaudu 47 m.

Kirveid ja saage jätkub ainult poolele meeskonnale, järelikult kogu meeskonda töösse rakendada ei saa. Oletame, et pool meeskonda valmistab kõik laskekohad ja VP, ja pool meeskonda — korraldab raidtökke; aega oleks maksimum 7 tundi.

$$45 \times 7 = 315 \text{ töötundi.}$$

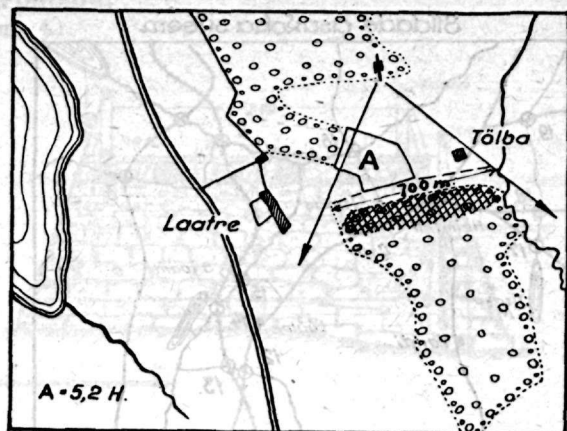
Selle aja jooksul suudaksime maha raiuda puud umbes 2,70 hektarilt (umb. 1080 puud). Tökkeriba laius oleks 38—39 m.

Käesoleval juhul saatesuurtüki laskevälja segab kitsas metsariba Laatre—Tõlba vahel. Et suurtükk saaks tulistada raidtökkel liikuvaid tanke, suurtükk peaks asuma skeemil nr. 12 näidatud kohal, ja tulistamist takistava kitsa metsariba lõunapoolne osa tuleks maha raiuda; raievälja suurus on umbes 5,2 hektari; töö nõuaks umbes 700 töötundi; 45 tööliselt see nõuaks 15—16 tundi tööd, ja metsa serval raidtökke korraldamine (ainult 38—40 m laiuselt) veel 7 tundi.

Järeldus: Käesoleval juhul Laatre—Tõlba juures tökkeid tankidele korraldada ei saa.

Puid, mis 15—17 sm läbimõõdus, tuleb pidada raidtökke korraldamiseks liiga peenesteks.

Küllaldase tööjõu ja aja juures ka nendest puudest võib moodustada mõjuva raidtökke; puud tuleks kolme kaupa 3—5 mm traadiga 2—3 kohast tugevasti kokku siduda. Säärased kokkuseotud puude või palkide puntrad laotakse risti-pikuti üksteise peale ja moodustatakse tõke nagu jämedatest palkidestki.

raimuvastane tõke

Joon. nr. 12.

Märkus: 1) Metsa raiumisel ei ole arvestatud võsa raiumist. Vaatlust ja tulistamist takistav võsa kergendab tankide tee luuret ja osalt ka tökke kõrvaldamist. Peale võsa takistavad vaatlust ja tulistamist ka maharaiutud puude oksad.

2) Eeltoodud kalkuatsioonide juures ei ole arvestatud seda, et maharaiutud puud tuleb kohati tõsta mõne meetri võrra paremale või vasemale, et moodustada paremat takistust; raiumisel puud ei lange iga kord just nii nagu soovitakse.

3) Tankidele raidtökke korraldamisel 15 sentimeetrist peenemaid puud ei ole tarvis maha raiuda; mittemaharaiutult nad raskendavad raidtökke kõrvaldamist.

H. Purustusetööd.

Purustused Siniallika ja Raudna jõgedel.

6. 10. kella 1330 paiku ilmus patül III juure brigaadi pionerikompani II rühmül.

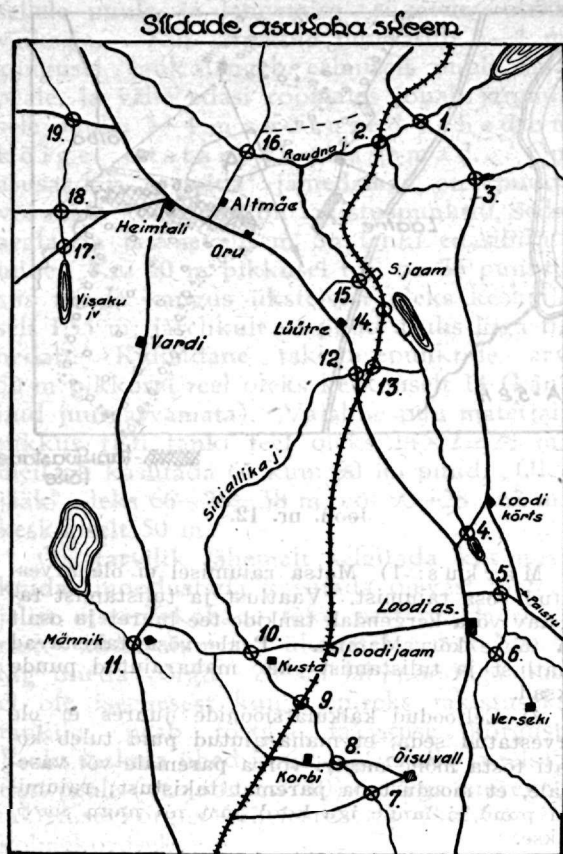
Pionrühmül esitas patülile Siniallika ja Raudna jõgedel ettevalmistatud sildade purustamise kava. Kuna patülil ei olnud rügemendilt mingit käsku ega korraldust sildade õhkumiseks, otsustas patül ära oodata rügemendi operatiivkäsu või direktiivi.

Kella 1400 paiku patül sai rügemendi operatiivkäsu ja kirjaliku erikorralduse sildade õhkumiseks.

Erikorraldus sisaldas kokkuvõetult järgmist (vt. joon. nr. 13):

1. Patül III annab käsu sild nr. nr. 10, 12, 13, 15, 16 õhkumiseks.

2. Sildade nr. 10, 12, 15 õhkumist võib teostada ainult pärast seda, kui rügemendi peajõud, suurtükivägi ja voorid on tõmbunud põhjapoolse Kusta—Lüütre joont (arvatavasti võib see sündida 6. 10. kella

Joon. nr. 13.

2200—2300 paiku; täpsalt sellest teatatakse täiendavalt).

3. Sild nr. 16 õhkumine teostub pataljoni tagasitõmbumise järgi Laatre—Lüütre joonelt.

4. Sildade purustamine on ette valmistatud ja vajaline meeskond brig. pionerikompanist kohal.

Purustusetöid juhatab brig. pionkompani II rühma ülem.

5. Pataljoni ise purustab silla nr. 4; kella-aeg teatatakse täiendavalt.

Lisa: Sildade asukoha skeem (vt. joon. nr. 13).

Olles brigpionrühmiliga sildade õhkumise korraldamise läbiarutanud, patül otsustas:

1. Sild nr. 10 õhkumise käsu annab 1. kompül.

2. Sild nr. 12 õhkuda pärast seda, kui järelsalga (2. k.) laskemoona ja klp. vankrid on tõmmatud läänepoole Sini allika jõge. Käsu õhkumiseks annab 2. kompül.

3. Sild nr. 13 ja 15 õhkuda 7. 10. hommikul, käsu annab patül.

4. Sild nr. 16 õhkuda pärast taandumist Vardi—Oru joonele; õhkumise käsu andja jäeti esialul otsustamata.

5. Kompül 1. ja 2. said vajalise informatsiooni ja õhkumise käsu andmiseks kirjaliku korralduse.

Kuna purustusetööd laiemal ulatusel on ette valmistatud brigaadi poolt, siis selle töö tehniline kirjeldamine ei kuulu käesoleva ülesande raamidesse.

Seepärast vaatleme detailsemalt ainult sild nr. 4 õhkumist, mille peab teostama pionrühm.

Loodi kõrtsi silla nr. 4 purustamine.

Kell 1530 patül III sai rügstaabist teate, et Loodi kõrtsi silla nr. 4 purustamisele võib asuda kell 1640.

Pionrühmüli korraldused

4. pionjaole.

Vanakubja, 6. 10. k. 1600.

1. 4. jagu purustab Loodi kõrtsi silla Paistu ojal (siit umbes 1 km kaugusel); töid juhatan mina ise.
2. Töödele asume kell 1640.
3. Jaol võtta kaasa: 1 põiksaag, 3 kirvest, 2 kõblast, 2 labidat, 1 kang, 1 kapslitangid, 1 taskunuga, tulitikke — 3 toosi, kuus troituul detonaatorpakukest ä 1 kg, 8 kapslit (nendest kaks tagavaraks), 1 kera sidumiskoõri ja 10 sm raudnaelu 12 tk.
4. Lõhkeainete vanker jääb siia, Vanakubja talu taha metsa; üks pioner jääb vankri juure.
5. 15 minuti pärast jaol valmis olla. Püsid kaasa võtta.

Kell 1610 pionrühmül kandis patül III ette, et läheb Loodi kõrtsi silda purustama.

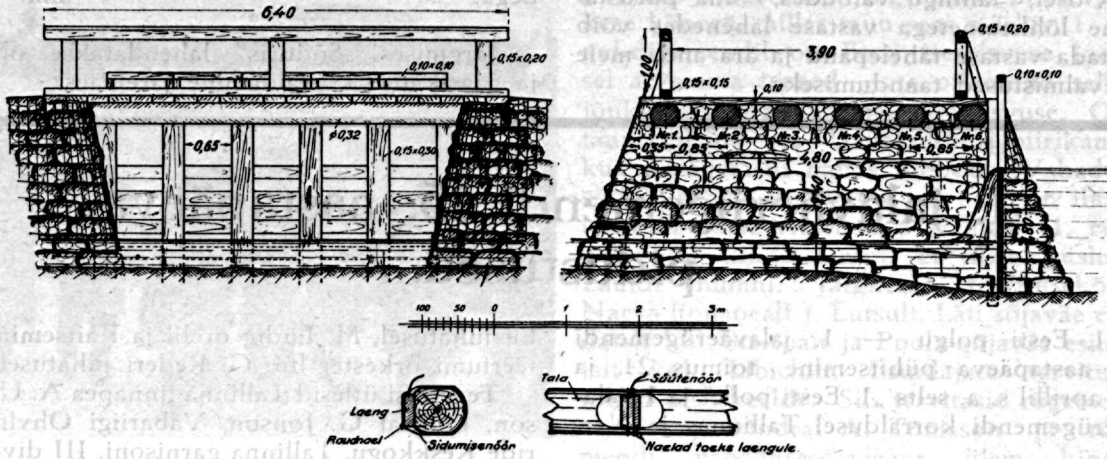
Pionjagu jõudis silla juure kell 1630 ja mõne minuti pärast asuti tööle. Silla konstruktsioon — vaata joon. nr. 14.

Rühmül määras: 5 pioneri käsipuid ja sillutise prusse maha võtma. 1 pioner (jaoülem) — laenguid ettevalmistama; jaoülem löikas kuus umbes 60 sm pikkust süütenõõri tükki ja ühendas nad kapslitega; löikas kuus 3 m pikkust sidumiskoõri otsa.

Kell 1640 asuti sillutist maha võtma. Kell 1720 oli sillutis maha võetud, läbi raiatud ja läbi saetud; terveks jäeti 5 lauda — aluseks laengute kinnitamisel; sillutis on täiesti vetinud ja ära põletada ei saa; sellest on tingitud sillutise laudade tükkideks raiumine; laua tükid visati ojasse.

Loodi kõrtsi sild.

(Sild nr. 4.)

Joon. nr. 14.

Sillutise mahavõtmise järele talade külgedesse raiuti väikesed õnarad laengute jaoks. Kell 1715 seoti kolm laengut 1., 3. ja 5. tala külge, selle järgi paigutati süütenööri otsa asetatud kapsel detonaatorpakukesse; 3 pioneri süütasid laengud; pärast seda kõik pionerid eemaldusid 50 m kaugusele. Umbes 1 minutit pärast laengud õhkusid peaaegu üheaegselt. Järgmised laengud kinnitati taladele 2., 4. ja 6. ja süüdati; 3 sillutise lauda tõmmati just laengute kohale, 2 sillutise lauda tõmmati kaldale. Kella 1730 paiku kolm viimast tala olid purustatud. Pärast seda raiuti tükkideks kaks ülejäänud lauda.

tada purustamata sillutise laudad sillutise laudadega ei lähe kuigi kaugele — oja on kitsas.

Miks pionrühmil laskis purustada talad 1., 3. ja 5. ja siis 2., 4. ja 6., aga mitte kõik korraga? Kui siduda laengud kõigile taladele, siis võib juhtuda, et varem süttinud laeng võib vigastada või tala küljest lahti lüüa naaberlaengu, sest et talade vahe on üsna kitsas.

Detoneeruva süütenööri tarvitamisel või süütamisel elektriga võiks purustada kõik 6 tala ühekorraga.

Kell 1750 jõudis pionjagu tagasi Vanakubja tallu. Patül oli juba välja sõitnud Kõõkmaele.

Vanakubja st pionrühmil ühes 4. jaoga ja lõhkeainete vankriga siirdus Kõõkmae tallu, kuhu jõudis k. 1850 paiku. Kella 1930 paiku pionrühmil ühes 6 pioneriga läks 1. rühma tööraiooni.

Sild nr. 4 purustati päevaajal ja nimelt järgmistel põhjustel: kell 1630 lõpetati kõik veod üle selle silla Viljandi suunas; järlikult liikumise poolt ei ole takistusi silla purustamiseks.

Silla purustamisel tarvitati väikseid lõhkeaine laenguid (á 1 kg), mis õhkumisel tekitavad umbes sama tugevusega paugu, nagu 3" kahur. Kella 1700 paiku lahing ei ole veel raugenud; vastase suurtükiväe tule müra sumbutab silla õhkumisel tekkivad paugud, ja silla purustamine on seega täiesti moondatud; vastase maavaatleja silda ei

Joon. nr. 15.

Süütenööri süütamine tuletikuga.

Tuletiku pea hoitakse süütenööri südamiku kohal, tikutoosiga tõmmatakse üle tiku pea.

Silla purustamine nõudis üldse ligikaudu 60 min. aega. Kas oleks võinud teha seda kiiremini? Ja; jätta sillutis purustamata; maha võtta sillutise prussid; silla keskkohalt maha võtta 2 sillutise lauda ja laengutega purustada talad; sääraselt võidaks aega umbes 30 minutit; kuid vastane võiks ära kasu

näe; ka õhuvaatlust pole selle kella ajal enam karta.

Õösel, lahingu vaibudes, silla purustamine lõhkeainetega vastase lähenedes võib äratada vastase tähelepanu ja ära anda meie ettevalmistused taandumiseks.

Sillad nr. 7, 8 ja 10 purustatakse brigaadi pionieride poolt õösel, kuid ainult tööriistadega. —mm.—

Järgmises „Sõduris“ lahendatakse õhu- ja gaasikaitse korraldamine järelväes.

1. jalaväerügemendi 15. aastapäeva pidustused.

1. Eesti polgu — 1. jalaväerügemendi 15. aastapäeva pühitsemine toimus 24. ja 25. aprillil s. a. selts „1. Eesti polk“ ja 1. jalaväerügemendi korraldusel Tallinnas ja Narvas.

Tallinnas korraldas selts „1. Eesti polk“ 24. apr. kell 1200 „Estonia“ kontsertsaalis aktuse kutsutud publikule. Aktusele ilmusid riigivanem J. Teemant, kaitseminister A. Kerem, välisminister J. Tõnisson, terve rida kõrgemaid kaitseväelasi, politika- ja seltskonnategelasi, hulk 1. Eesti polgus teeninud ohvitseri ja sõdureid, 1917.—1918. a. eesti sõjaväeliste organisatsioonide tegelasi, Läti, Poola ja Vene sõjaväe esindajad Eestis j. t. Rõdu oli reserveeritud Tallinna koolinoorsoole ja kaitseväele. Publiku osavõtt oli rohkearvuline.

Aktuse uudusena tuleb nimetada esmakordset väeosade lippude tseremoniaali. Auvahtide saatel ja Kaitseministeeriumi orkestri tervitusemarsi helidel toodi esimesena saali 1. jalaväerügemendi lipp ja asetati lava ette kõnetooli kõrvale, temale järgnesid Tallinna garnisoni väeosade ja kaitseliidu lipud, mis rivistati poodiumil. Protseduur pakkus meelthõivat pilti.

Aktuse avakõne pidas 1. Eesti polgu esimene ülem ja vormeerija kindral A. Tõnisson, kirjeldades lühidates joontes vormeerimiskäiku ja meeldetuletades polgurügemendi ridadest lahkunud kaasvõitlejaid, keda mälestati püstitõusmisega. „Estonia“ musika osakonna segakoor laulis „Isamaa ilu hoieldes“.

Järgnes Riigivanema tervitusekõne ja hümn. Riigivanem toonitas eesti rahvusväeosade, eriti 1. Eesti polgu suurt ajaloolist tähtsust Eesti riigi ja kaitseväe loomisel.

Aktusekõne pidas välisminister J. Tõnisson, peatudes pikemalt eesti rahvusväeosade asutamise mõtte tekkimisel ja tesotamisel, selle põhjustel ja hinnates nende tähtsust.

Aktuse kontsertosas esinesid „Estonia“ Muusika Osakonna segakoor prof. J. Aavi-

ku juhatusel, M. Lüdigi orkestril ja Kaitseministeeriumi orkester ltn. G. Rederi juhatusel.

Tervitusi ütlesid Tallinna linna A. Uesson, kindral G. Jonson, Vabariigi Ohvitseride Keskkogu, Tallinna garnisoni, III diviisi ja Vabaduse Risti Vendade Keskühingu nimel, Tallinna Naisseltsi esinaine pr. Tõrvand-Tellmann, Naiskodukaitse esinaine pr. M. Raamot, 10. üks. jalaväepataljoni ülem kol. J. Junkur, Vabadusesõjalaste Liidu esindaja adv. A. Sirk, Reservsõjaväelaste Ühingu esindaja kol. A. Simon. Väga rohkearvuliselt saabunud tervitusetelegrammidest võidi ajapuudusel ette lugeda ainult mõned. Lõppsõna ütles aktuse korraldava toimkonna esimees dr. H. Leesment.

Narvas oli samal päeval kell 1700 pidulik jumalateenistus Peetri kirikus, mis täitus kaitseväelastest, kutsutuist j. t. Suurimaid kirikuid Eestis ei suutnud siiski mahutada kõiki soovijaid. Jutlustasid õpetaja J. Lattik ja õpet. G. Kiviste. Laulsid pr. A. Triik ja N. Ü. „Astra“ segakoor.

Pidustuste pearaskus langes 25 IV, rügemendi tegelikule asutamispäevale. Osalt eelmisel päeval, enamikus aga hommikuse rongiga jõudsid kohale kutsutud külalised — riigivanem J. Teemant, kaitseminister A. Kerem, teedeminister J. Raudsepp, kindral P. Lill, kindral J. Tõrvand abikaasaga, kindral O. Heinze, kindral G. Jonson, väliskülastest Läti sõjaväe esindaja kol. Streipa, Poola sõjaväe esindaja kol. Libich, tema abi kapten Kwiecinski, 2. ja 11. Läti jalaväerügemendi ülemad, kummastki polgust veel ohvitser ja allohvitseride esindus, rügemendi vanu veteraane 1. Eesti polgu ja Vabadusesõja ajajärgust, hariduse- ja sotsiaalministeeriumi ja raudteevalitsuse kõrgemaid ametnikke, teiste väeosade esindajaid j. t.

Riigivanema pidulik vastuvõtt toimus jaamas kell 0900, mis ajaks olid rivistatud rügemendi aukompani I diviisi orkestriga ja

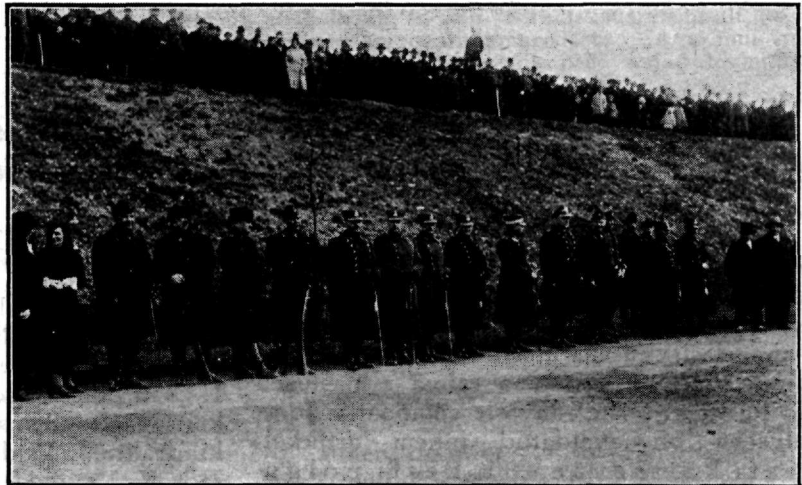

Riigivanem peab kõnet 1. jalaväerügemendi paraadil 25. aprillil s. a.

kohalikkude seltskondlikkude organisatsioonide esindus.

Kogu linn oli lipuehtes. Rügemendi osade asukohad olid ohtralt ilustatud rohelisega ja lippudega, igalpool võis näha aastaarvusi 1917—1932; Hermanikindluse kõrges tornitipus libvis rahvuslipp ja torn oli illumineeritud elektrituledega. Kõikjal näis valitsevat pidulik ja ülev meeleolu.

Pärast rügemendi allüksuste tervitamist pöördus Riigivanem rügemendi poole lühikesega kõnega, milles muu seas märkis: 1. polgul-rügemendil on Eesti iseseisvuse loomisel arvamata teened — ta on olnud selleks jõuks, mis on annud meile iseseisvuse. Olles täna siin ida- ja läänekultuuri piirikantsil, kus 1. rügement näitas tublidust Vabadusesõjas, peame kinnitama, et see on ilusam lehekülj meie iseseisvuse ajaloos. 1. rügement on kindlustanud, et meie püsime.“
Lauldi hümmi. Järgnesid tervitusekõned Narva linnapealt J. Lutsult, Läti sõjaväe esindajalt kol. Streipalt ja Poola sõjaväe esindajalt kol. Libichilt. Esindajate tervitused tõlgiti eesti keelde. Siis tervitasid rügemendi vormeerija kindral A. Tõnisson ja rügemendi vabadusesõjaaegne ülem kindral O. Heinze. Kindral A. Tõnisson tänas Riigivanemat rügemendile ülesnäidatud au ja poolehoidu eest, meelde tuletades momente, mis seovad riigivanemat J. Teemanti ja rügementi minevikus. Samuti tänas kindral A. Tõnisson kaitseminister A. Keremit. Riigivanema auks hüüti kuues, kaitseministri auks kolmekõrdne vägev „elagu“. Järgnev paraadimarss võimaldas pealtvaatajatel veenduda rügemendi väljaõppe kõrgest tasemest. Võiks ehk veel märkida, et paraad toimus Nõukogude Venest kostuva suurtükimürina

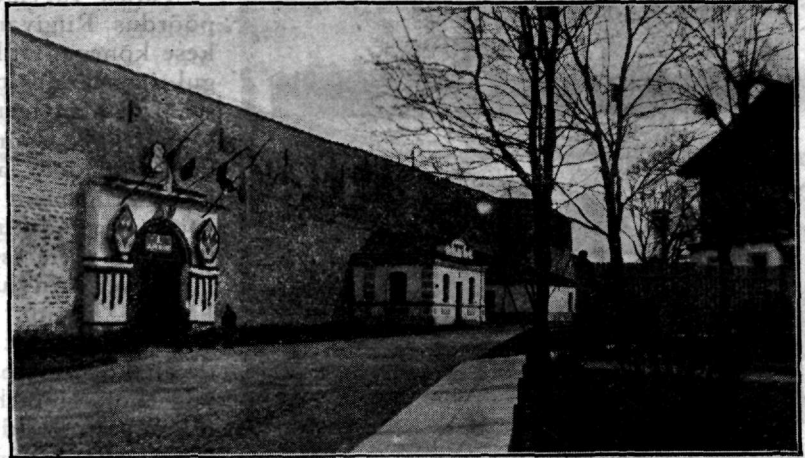

Külalisi 1. jalaväerügemendi paraadil 25. IV 1932 Jaanikindluse kasarmute õuel.

Kell 1200 oli Jaanikindluse õuel paraad, millest peale 1. jalaväerügemendi võttis osa ka suurtükiväegrupp. Ülesrivistati ka kaitsealiidu Narva maleva üksus, tuletõrjajate ja seltskondlikkude organisatsioonide esindus lippudega. Enne Riigivanema saabumist kinnitati kaitsealiidu naistegelastelt kõikide rügemendi ohvitseride ja sõdurite rinda looberioksad.

saatemuusikal, mis nii paljudelgi esile kutsus mälestused Vabadusesõja võitluspäevadest.

Kell 1400 oli ühislõuna külalistele ja rügemendi koosseisule Hermanikindluse võimlas, kus pakuti harilikku sõiduritoitu. Enne söögilauda asumist anti rügemendile üleväärtuslikke kingitusi 2. ja 11. Läti rügemendilt, Narva linnavalitsuselt ja seltskondlikkudel organisatsioonidel, teistel väeosa-

Sissekäik 1. jalaväerügemendi kasarmusse — Hermanikindlusesse.

delt. Ka kauaaegne rügemendi ülem kolonel A. Pulk sai kingituste osaliseks. Tervitustelegramme saadi ülisuurel arvul.

Kell 2100 algas perekondlik koosviibimine ohvitseride ja allohvitseride kasiinos, kus meeleolu kujunes eriti tujuküllaseks ja lõbusaks. Riigivanem võttis osa koosviibimisest ohvitseride kasiinos ja lahkus Narvast 26. IV hommikuse rongiga, Läti külalised samal päeval lõunase rongiga. Osa külalisi jäi rügementi veel hiljemaks, sest pidustus kestis lakkamata tujuküllusega.

1. jalaväerügemendi 15. aastapäeva pidustus võib lugeda erakordselt hästi kordalainuks ja õnnestunuks. Oma ulatuselt olid need laiemaulatuslisemad ja suuremajoonelisemad meie kaitseväes seni korraldatuist, mis osavõtjatele jättis kustumatu mulje ja palju häid mälestusi ja aitas luua sõbralikke vahekordi edaspidiseks. Pidustuste kava viidi läbi kõige suurema täpsusega, mida võimaldas ainult hoolas ettevalmistusetöö.

O. K.

Meie 1. jalaväerüg. juubelipidustuste kajastusi välisriikide sõjanduse ajakirjades.

LATVIJA. 1. jalaväerügemendi 15. aastapäeva puhul „Latvijas Kareivis“ toob südamlikke tervitusi juubilarile ja kogu meie kaitsevæele, märkides, et oma sitkuse ja kangelaslikkusega Eesti kaitsevægi ei ole võitnud mitte ainult oma rahva armastuse, vaid ka kõigi teiste rahvaste sümpaatiat. Juonéalusena on avaldatud pikem artikkel „Eesti kaitsevæe — 1. Eesti polgu 15. aastapäev.“ Leht on illustreeritud kindralite Laidoneri, Tõrvandi ja Tõnissoni ning härrade J. Tõnissoni ja K. Pätsu piltidega. Edasi on samas numbris avaldatud „Sõduris“ äsja ilmunud kolonel A. Traks-

manni artikkel „Väekoondis ja operatiivgrupp“.

T.

POOLA. „Polska Zbrojna's“ (nr. 114.—25.04.32) on toodud pikem kirjeldus Eesti rahvusliku kaitsevæe sünnist üldse ja eriti 1. Eesti polgu tegevusest ja ta tähtsusest Eesti kaitsevæele. Kirjelduse juures on avaldatud kindralite J. Laidoneri ja A. Tõnissoni, härrade K. Pätsu ja J. Tõnissoni pildid.

SOOME. Samasisuline artikkel on ilmunud „Suomen Sotilasajakauslehti's“ ja

LEEDU Sõjaasjanduse ajakirjas „Karys'es“, mõlemad mai-kuu numbrites.

Kilde meie vaneima väeosa juubelipäevilt.

Tallinnast rügemendi pidustustele Narva sõitjatele olid vagunis reserveeritud kohad. Ühes kupees oli ulualune ettenähtud kindral J. Roska'le ja kindral H. Kurvits'ale ja kupee uksele kinnitatud vastavad nimesedelid. Ettetulnud takistuste tõttu jäi aga mõlemate sõit ära, vabaksjäänud kupeesse aga asusid vann. adv. Th. Rõuk ja notar H. Tuksam, õhvitserid polgu-rügemendi asutamiseajajärgust. Järgnevaks hommikuks, üleöö, olid mõlemad, kõrvakupees asuva Kaitseministri üllatuseks, muutunud kindraliteks uksele leiduvate nimesedelite „parandamise“ teel. Kui Th. Rõuk'iga sellest juttu tehti, oli vastuseks: „Palun väga, enese arvates olen ammu juba kindral“.

Rügement pole mitte ainult vaneim Eesti väeosa, vaid võib silmapaista veel nii mõnegi ainulaadse erinevusega. Juubelipäevadel pakkus muu seas ohtrat kõneainet asjaolu, et rügement on meie ainsam väeüksus, kelle ülem ja ta abi on poissmehed. Ülem sai poissmehe põlve jätkamiseks veelgi 3-aastase „moratooriumi“, ta abi aga ei näi Narva oludes säärast soodustust vajavat.

Pidustuste kava ja igasugused toimingud olid kindlaksmääratud ja ettenähtud matemaatilise täpsusega. Kõik võimalused ja võimatused olid arvele võetud. Kuid väike kõrvalekaldumine pidi siiski aset leidma. Kui diviisiülem paraadil oma kõne lõpul Riigivanemat elada laskis kuus korda, siis kujunes see tegelikult seitsmekordseks, Kaitseministrile aga kolme korra asemel neljakordseks. Sedavõrt spontaanne oli tunnete- ja austuseavaldus!

Läti kaitsevägi oli pidustustel esindatud kahe rügemendi delegatsiooniga. Loomulik ja mõistetav, et selle tõttu esile võisid kerkida ka keelelised huviküsimused; ja leiduski neid, keda huvitas, kuidas meie rügemendiülema nimi ja ameti tiitel võib kõlada liitlaste keeles, meelestades as-

jaolu, et läti keeles eesti perekonnanimedele lõppu poogitakse „s“ täht, lõppegu see nimi siis kas täisvõi umbhäälikule, et meie rügemendiülema nimi Pulk, Lätis aga meie rügemendi nimetusele vastab „puls“. Selgus, et kõigil neil eeldustel tuleks lausuda sulaselges läti keeles: prima kajnieku pulka komandieris pulkavedis kungs Pulks.

Tujuküllust oli pidupäevadel laialt, rohkem igatahes kui tavalisel sõjastel puhkudel. Eriti torkas silma 1. Eesti polgu endine „kasnatšei“, „tšinovnik voennago vremeni“, praegune vann. adv. abi S. Paul, keda võis silmata väsimatalt ja vahetpidamata askeldamas — olgu siis hooglast ja graziöösilt mazurkat tantsimas, hoo- ja tundmuserikkalt ühislause dirigeerimas (Teda pidasid paljud — andestagu Mihkel Lüdigi! — 1. Eesti polgu endiseks kapellmeistriks) või mõnes muus tegevuses. Ja ikka lahutamata oma chapeau claquiga (Piip pisteti vähemalt tantsu ajaks tasku!), millest Tallinna tagasitoomiseks järele jäid vaid riismed ja ilusad mälestused.

Paul käis ka Eesti-Vene piiril. Nähes seal punaväelast postil tukkumas, äritis ja tõstis sedavõrt kõva häält, et rahulikult tukkuv vene piirivalvurigi võpatas, unest ärkvele.

Kellaosut lähenes 1100, kuid eelmisel õhtul alanud pidu hoog ei avaldanud veel vähemaidki vaibumise tundemärke, vaid vastuoksa tõusutendentsi. Siis ilmus õhvitser ja rääkis tasase häälega midagi oma väeosaülemale. Selgus niivõrt, et viimasel lasub mingisugune vajadus kiireks teotsemiseks. Ülema näoilme muutus järsku mureliselt tõsisemaks, ta näiliselt püüdis leida vastuvõetavat lahendust. Korraga libises rõõmuhelk üle ta näo ja ta lausus rõõmsalt, justkui vabanedes maailmamuredest: „Aga mul on ju abi. Küll Janson kõik need asjad toimetab ja klaarib!“

Ja pidustus kestis lakkamatult veel palju ilusaid tunde.

Õhu- ja gaasikaitse alalt.

Õhukaitse korraldus Prantsusmaal.

Neil päevil ilmus trükist Prantsuse peaja siseministri poolt 25. novembril 1931. a. kinnitatud ametlik juhend passiivse kaitse kohta õhurünnakute puhul (Ministère de l'Intérieur, Instruction pratique sur la Défense Passive contre les attaques aériennes. 25 Novembre 1931). See juhend on välja antud siseministeriumi riigikaitse büroo poolt ja ta on avalikul müügil (Berger-Levrault trükk, 71 lhk., hind 5 franki).

Selle juhendi eesmärgiks on näidata elanikkudele ja asutustele missuguseid abinõusid ja kaitseviise tuleb tarvitada õhukallalasetungide puhul. Tema määrab ära üksikas-

jalikult vastava kaitse korraldamise plaanide ja kavade sisu ning toob lisades terve rea dokumentide kavu.

Siseministeriumi endised vastavad korraldused olid määratud vaid ametasutustele teadmiseks, uus juhend aga selle vastu viib õhukaitse ala avalikult laiemale ringile teadmiseks. See on ka loogiline, sest kuigi passiivse õhukaitse elluviimine peamiselt on vastavatest kaitsekavadest, mis ju ainult osavõtjatel ametiasutustel teada, siiski nende kavade edukas täitmine põhjendab kõigi elanikkude ettevalmistamisele ja valjule ülddistipliinile.

Kuna passiivse õhukaitse probleemid ko- ha peal võivad lahenduda väga mitmesugu- sel viisil, siis juhend jätab vastavatele ko- halistele võimudele kaunis suured võimalu- sed oma algatuse ja kohaliste olude kasuta- mise aladel.

Juhend ise on jaotatud 3 ossa ja käsitleb vastavalt passiivse õhukaitse organisatsioo- ni, ettevalmistamist ja teostamist.

I osas määratakse kindlaks passiivse õhu- kaitse eesmärgid, näidatakse, et üldist pas- siivset õhukaitset peab ette valmistama tsi- viilvõim ja rahvas ise ning et ainult häire väljakuulutamise, hädaohu ette teatamine, moondamine tulede kustutamiseks linnades j.n.e. sünnib sõjalise võimu korraldusel. Tsiiviilvõim sel alal teostab sõjalise võimu käske ja näpunäiteid.

Passiivse õhukaitse ettevalmistamisest võ- tavad osa pea kõik ministeeriumid. Iga ministeeriumi tegevuseala on juhendis kind- laks määratud.

Kõik tööstuslised ja teised riiklikud kui ka eraettevõtted on jaotatud 2 liiki. Esim- messe liiki kuuluvad suured ettevõtted ja asutused, millel on tähtsus riigikaitse alal või mille suhtes on tarvis teostada erilisi ettevalmistusi. Teise liiki kuuluvad asutu- sed või ettevõtted, mille kaitsmiseks kas po- le tarvis ette võtta erilisi abinõusid või mil- lel pole suurt tähtsust.

Vastavate võimude kõrval tegutsevad Prantsusmaal passiivse õhukaitse alal 3 liiki komisjonid:

- üleriiklikult — kõrgem komisjon si- seministeeriumis;
- maakondades — maakonna komisjon;
- kohtadel — vastavalt linnade, alevite või valdade komisjonid.

Nende komisjonide ülesandeks on küsi- muste uurimine ja nõuanne. Vastutus ot- suste suhtes jääb ikka vastava ministeeriumi juhi, maakonna ülema või linnapea kanda.

Terve Prantsusmaa suhtes passiivse õhu- kaitse eest vastutab siseminister, kelle juu- res töötab üleriiklik õhukaitse komisjon. Selle komisjoni koosseisu kuuluvad kõigi ministeeriumide esindajad, territooriumi õhukaitse peainspektor (marssal Petain) esindaja ja punase risti esimees. Komisjoni esimehe määrab siseminister ja selleks on ette nähtud siseministeeriumi peasekretär. Territooriumi õhukaitse peainspektori üles- andeks jääb endiselt jälgida valitsuse nimel viimase otsuste täitmise järele. Tema peab tundma kõigi ministeeriumide vastavaid kor- raldusi ja tema võimupiirkonda kuulub nii aktiivne kui ka passiivne õhukaitse ja nende kokkukõlastamine.

Maakondades vastutab passiivse õhu- kaitse eest maakonna ülem (Préfet). Tema kooskõlastab linnade ja mitmesuguste amet- kondade tööd, klassifitseerib asutusi liiki- desse, korraldab kokkuleppel vastava sõjali- se võimuga kaitseväge osavõttu passiivsest õhukaitsest, kinnitab või muudab vastavad kavad, mis tema võimupiirkonna territoo- riumi suhtes välja töötatakse.

Maakonna ülema juures viimase eesistu- misel tegutseb komisjon, mille koosseisu kuuluvad — alaline sekretär maakonna üle- ma määramisel ja järgmised alalised liikmed:

- teede ja sildade insener,
- maakonna mäeinsener,
- " posti-telegraafi ülem,
- kohalik kv. ringkonna ülem,
- üks sõjaväe arst,
- üks inseneriväe valitsuse esindaja,
- maakonna tervishoiu valitsuse esi- ndaja,
- maakonna tuletõrje inspektor,
- " politsei komissar,
- " žandarmikompani ülem,
- " tähtsamate linnade linna- pead,
- " tagavaraväe ohvitseride seltsi esimees,
- punase risti esindajad,
- mereäärsetes maakondades kohaliste mereväe võimude esindajad.

Peale selle maakonna komisjonist nõu- andvate liigetena võtavad osa:

- kaubandusekodade esimehed,
- elektrivõrgu üleminsener,
- teised isikud, kes maakonna ülema arvates õhukaitse korraldamisel kasu- likud võivad olla.

Suuremates linnades linnavalitsuse juures luuakse kohaline õhukaitse komisjon, mille esimeheks on linnapea ja mille liigeteks kuu- luvad — alaline sekretär (harilikult üks polit- seiametnik) ja järgmised alalised liikmed:

- sildade ja teede valitsuse esindaja,
- posti-telegraafi valitsuse esindaja,
- üks ohvitser, korpuse ülema määr- misel,
- sadamates — üks mereväe ohvitser,
- üks žandarmiohvitser,
- linna teedeülem,
- tervishoiu büroo ülem,
- linna arhitekt,
- tuletõrje ülem,
- 1. liiki arvatud ametiasutuste või te- haste juhatajad,
- kohaliku reserv-ohvitseride seltsi esi- mees,
- punase risti esindajad.

Nõuandvate liigetena võib komisjoni kutsuda isikuid, kellel vastaval alal tarvili- sed teadmised või kogemused ja üldse igas ühte, kellest linnapea arvab kasu olevat õhu- kaitse korraldamisel. Riigiasutuste (tsiviil- või sõjaliste) esindajad võtavad linna kom- misjonidest osa ainult maakonna ülema sel- lekohasel otsusel.

Üksikute eriküsimuste uurimiseks linna õhukaitse komisjon võib moodustada alam- komisjone, kelle kompetentsi kuuluksid näi- teks: häire ja tulede kustutamine, kaitseehi- tused, sanitaarala j.n.e.

II osa käsitleb õhukaitse ettevalmistamist.

Ettevalmistamise tööd õhukaitse alal võib jaotada 3 liiki: 1) üldise julgeoleku abinõud, 2) ärahoidvad abinõud ja 3) parandavad abinõud.

Üldise julgeoleku abinõude all mõeldakse valveteenistust, häire korraldamist, tulede kustutamist ja moondamist.

Ärahoidvate abinõude alla kuuluvad kaitseehituste ettevalmistamine lennupom- mide ja gaaside vastu, igasuguste määruste ja juhendite valmistamine sõja korra- ks, kaitse korraldamine väärtusliku materjali ja sisseseade (tööstuse masinad, sõjalised teha- sed, kunstiväärtuslikud mälestusemärgid) ning selle evakueerimine või laialivedamine.

Parandavate abinõude all mõistetakse gaaside kindlakstegemist, gaasitute arsti- abi, võitlust tulekahjude vastu, desinfitseeri- mist ja mittelõhkenud mürskude kõrvalda- mist ja neutraliseerimist.

Kõik üksikasjad loetletud aladelt koon- datakse passiivse kaitse plaani, missugune tervikus on salajane, sest see plaan moodus- tab osa üldisest maakonna mobilisatsiooni plaanist. Lähemalt neid üksikasju käsitle- vad juhendite §§ 27—74.

III osa käsitleb õhukaitse teostamist.

Siin tuuakse tabelite näol üksikute vaja- duste loetlus ning vastavalt tarviliste kor- ralduste nimestikud.

Peale selle näidatakse ära õhukaitse kor- raldamise juriidilised alused, s. o. seadused, mille põhjal maakonna ülemad võivad anda sundmäärusi ja mille põhjal kohus võib ka- ristada sundmääruste vastu eksijaid.

Rahanduslise külje alal tähendatakse, et põhimõtteliselt gaasikaitse materjalosa peab muretsema riik vaid riiklikkudele asutus- tele. Materjalosa valmistajana esikohal asub

kaitseministeerium ja, näiteks, gaasimaskid riigiteenijatele muretseb tema.

Kulude katmisest loomulikult võtavad osa ka maakonnad ja linnad ja, näiteks, lin- na tuletõrjujad varustatakse gaasimaskidega vastava linna kulul. Erasisikute kaitse gaasi alal jääb aga täielikult igasühe enda hooleks.

Lõpuks juhendid käsitlevad veel õhu- kaitse propagandaga seotud üksikasju. Siin soovitatakse kõnekoosolekute pidamist, kir- janduse levitamist j.n.e., et võimaliku häda- ohu korral ära hoida asjata paanikat ja kas- vatada rahvas usku enda kaitsmise võima- luste kohta.

Juhendite lõppu on paigutatud rida näi- likke dokumente gaasi- ja õhukaitse aladel. Toon nende dokumentide nimestiku:

- teadaanne individuaalse kaitse kohta pommipildumise juhuseks,
- maakonna ülema määrus õhukaitse kohta mobilisatsiooni väljakuuluta- misel. Määruse kirjutab alla ka vas- tav sv. ringkonna ülem,
- teadaanne elanikkudele gaasikaitse kohta,
- määrus I. liiki asutustes teostatavate kaitseabinõude kohta,
- linna passiivse õhukaitse plaani kava. Viimase dokumendi kohta olgu tähenda- tud, et selles leidub kõikide küsimuste täp- pis loetlus. Linna õhukaitse kava koosneb 3 osast ja nimelt:

- ettevalmistava töö korraldamine,
- passiivse kaitse korraldus,
- erikorraldused.

Näiteks II osas käsitletakse küsimusi, mis puudutavad: üldkorraldust, valvete- nistust ja häiret, kaitseehitusi, gaasikaitset, sanitaarteenistust, evakuatsiooni, politsei- teenistust, tulekustutamist j.n.e.

Igatahes on see Prantsuse siseministeeriumi ametlik juhend üks esimestest avalik- kudest korraldustest passiivse õhukaitse ja gaasikaitse alal siseriigi suhtes, mis pärast Maailmasõda ilmunud. Küsimust on nii Eestil kui ka välisriikide kirjandus tihti võrdlemisi üksikasjalikult käsitlenud, kuid kõik need kirjutused on loomulikult kann- nud teatud nõu- või sooviavalduse kuju. Sundmääruste korras avalikuks teadmi- seks maksuma pandavate juhendite reas esi- meseks minu teada jääb kõne all olev Prantsuse juhend.

Pariis, 7. aprillil 1932. A. N.

Üleajateenijate teenistuseseadlusest.

Üleajateenijate teenistuseseadlus („R. T.“ nr. 19 — 1928), mis pandi maksma 1927—1928. aastal, määrab kindlaks üleajateenijate teenistusse võtmise ja teenistusest vabastamise korra ning õigused teenistusetasude alal, kuid üleajateenijate teenistusekäigu jätab lähemalt korraldamata.

Vastavate määruste puudusel valitseb allohviteride (aja- ja üleajateenijate) teenistusekäigu, eriti ülendamise alal ühtlusetus. Näiteks tehnilistes väeosades ülendatakse ajateenija sõdur aastase teenistuseaja kestel vanemallohviteri auastmesse, kuid samal ajal samades väeosades selle õppeüksuse üleajateenija-jaoulem, kes teeninud kaitseväes aastaid, vääristatud rühmavanema või veltveebli ametikohale määramiseks, ei saa ülendust vastava kõrgema ametikoha puudusel. Et aja- ja üleajateenijatel on ühine auastme järjestik, siis ajateenija vanemallohviter, kes kaitseväes teeninud vaid mõned kuud, on vanemaks kõigile üleajateenijatele nooremallohviteridele ja kapralitele, samuti ka rivitutel ametikohtadel teenivatele üleajateenijatele. Säärane kord, kus üksikutel sõduritel ühe aasta kestel on võimalus saada kuni neli ülendust (noorest kuni vanemallohviterini), tundub ülekohtusena teistele kaitseväelastele, kes oma auastme on saanud kestva teenistuse järgi, või kes neist endist mitteolenevatel põhjustel ülendust ei ole saanud, ning mõjub üldiselt halvavalt üleajateenijate autoriteedile.

Sellest seisukohast välja minnes oleks soovitatav praegust Üleajateenijate teenistuse seadlust täiendada osaga, mis määraks allohviteride teenistusekäigu üksikasjaliselt kindlaks, ja täiendatud seadlus uuesti panna maksma „Allohviteride teenistusekäigu seadluse“ nime all. Kusjuures oleks muuseas soovitatav:

Sõdur rindelt jutustab.

Esimene palvetund vabastatud linnas.

Külmetab. Nõrgalt puhub põhjatuul. Tühjus valitseb alles vaenlasest vabastatud Narva linna peatänavail.

Raekoja tornis lehvib sini-must-valge lipp! Enneolemata uudis! Kuskilt nurga tagant ilmub keegi möödamineja, kes on ennast kõrvuni peitunud palitusse. Kartlikult vaatab ümbrust ja ruttab kiiresti tagasi oma kodu — varjupaika.

1) Seadluses „üleajateenija“ nimetuse asemel võtta „allohviter“; seega kõrvaldataks ebameeldiv ja mittekohane „üleajateenija“ nimetus, ja üleajateenijatest moodustatud allohviteride liik (vt. sisem. § 73). Nimetus „üleajateenija“ on täppis tõlge vene keelest „sverhsrotsnoslužaštšii“, ja selle sõna mõiste alla peaksid kuuluma kõik, kes ei ole mitte „ajateenijad“ — seega ka ohvitserid.

2) Üles seada nõue, missuguse üldhariduse peaksid omama edaspidi allohviterina teenistusse võetavad isikud (kas 3 kl. keskkooli, või sellele vastav haridus). See nõue aitaks allohviterkonna vaimlist tasapinda ühtlustada ja tõsta, mis tarvilik nii teenistuse huvides kui ka allohviteri autoriteedi tõstmiseks seltskonnas.

3) Allohviteri auastmes kõrgendamine seada ühendusse kindla ajamäära väljateenimisega; auastmes ülendamist teostada võimalikult kõrgema (diviisiülema, kaitseministri) võimuga.

4) Ajateenistuse kestel sõdurite allohviteriks ülendamine lõpetada. Reservallohviteri ettevalmistuse saanud sõdureid võiks nooremallohviteriks ülendada teenistusest vabanemisel, või elukutselise allohviterina teenistusse võtmise päevast.

Vastav „Allohviteride teenistusekäigu seadluse“ eelnõu on koostatud juba 1926. a.; see oli ka sõjanõukogus arutusel, kuid küsimuse lõpuliku otsustamise sõjanõukogu lükkas edasi kuni „Ohvitseride teenistusekäigu seadluse“ väljakujunemiseni. Kuna uus „Ohvitseride teenistusekäigu seadlus“ on kinnitatud 14. okt. 1931. a. Vabariigi Valitsuse poolt, siis „Allohviteride teenistusekäigu seadluse“ eelnõu edasiarutamiseks ei võiks ehk olla enam takistusi.

Vold. Rass.

Linna astub esimene luuresalk, valge tunnuslindiga vasakul käel ja pealaest jalatallani relvastatud, kuid kirjult riidetatud. Need on Eesti vabastajad eestlased.

Raekoja platsil, Suure kella juures, maja nurgal seisab mahajäetud kahehobuse kaarik, sõjaaegne tüüp, laetud püssi padrunitega kastides ning mõne üksiku väljavõetud karbitäiega. Seal peal — unustatud vene

vintpüss, ilma lukuta, ja katkirebitud hobuse rakend. Maas vedelevad tühjad padrini karbid. Samuti ka hoone ees ning koridoris ja trepi peal pillatud igasugu värvi paberid — röövimise ja varguse jäljed!

Sillad õhku lastud: puusillal keskmine jagu ja raudtee sild kogu oma kerega kukutatud Narva jõkke.

Lähemäest üles ja Suure tänava nurgal Grigorjevi pärijate raamatukaupluse juures silman minule vastu tulevat pikka meest, kes on külma tõttu mässinud ennast kassasse ühes näoga: jalas rasked kalamehe säärsaapad, peas sõjaaegne vene papaha.

Astun ligemale ja näen tuttava näo: ülempreester N. N., kummardub minule ja ütleb tasase häälega, poolsosinal: „Tere N.! Lähemäe avame kiriku ukсед ja algame jumalateenistust!“

„Jah, on vajalik! Praegu tööd palju: siin ristimata, seal mahamatmata!“

Sammume edasi, astume mahajäetud Narva peakirikku, Püha Nikolai kiriku, altarisse ja ühiselt algame jumalateenistust. Peale pikka vaheaja möödumist uuesti kostavad kiriku seintes esimesed liturgija sõnad:

„Kiidetud olgu see Isa ja Poja ja Püha Vaimu riik nüüd, ikka ja igavesti!“

Rõõmustas süda! Oli nii ütlemata kerge ja hea! Tundus see vaimulik side, mis valitseb inimeste ja Jumala vahel ja mida annab meile püha kirik. Tulid meelde apostel Pauluse sõnad: „Ärge kustutage vaimu, kuid mõistke, et on Jumala tahe!“ Südamel elab ütlemata hea meel, tahaks nutta. On nii soe, soe... Kerge ja hea!.. Ei ole sõnu väljendada neid läbielatud tundeid, mis valitsesid südameid! Paistis, et täna kõik kirikus olid elavad sama tulises mõttes ühes teenritega ja iga inimese huuled hüüavad kiitust kõige kõrgemale.

Seda läbielamist ei või iialgi unustada — ta on ja jääb unustamatuks!

Peale jumalateenistust vaatlesime linna. Tee peal tulid meile vastu vabastajad — kangelased, kes gruppina hulkusid edasi tagasi ülistatud võidust. Möödunud sõja lahingu tunnistusena oli kohutav pilt Hermann tänava nurgal, õigeusu kabeli juures. Siit kõik möödaminejad ohkasid ja eneses ütlesid: „Hirmus!“

Ootamata kinnivõetud taganevate kolmetolline vene suurtükk oli suunatud lõuna poole ja tema juures mahalastud numbrid: sõdurid; suurtüki eelik seis siinsamas murdunud tiisliga, lafeti juures lamas veristatud peaga nummer ja eelikukasti juures maas — surnud hobune ja temal sõitja sir-

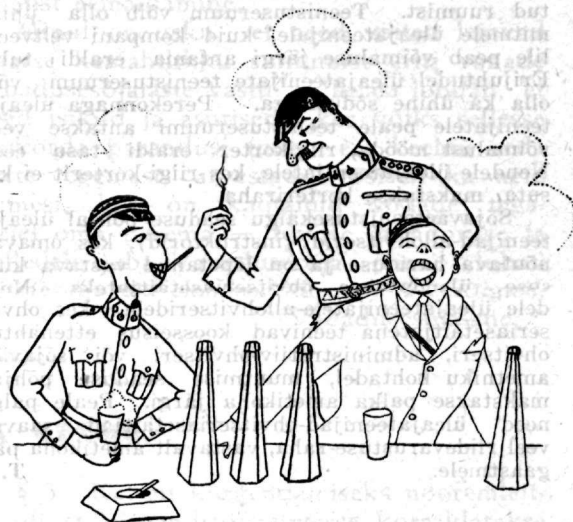
gena oma vere sees. Tallinna maanteel seis rikkunud vene kuulipilduja „Maksim“ ja tema juures läbilõigatud kõhuga kuulipildur.

Silme ette toodud pilt sünnitas vastiku tunne, sest rääkis vihavaenu, sallimatuse ja tasu üle, mis seisavad väga ja väga kaugel õigest arusaamisest ja eluhinnangust kultuurirahvaste juures.

Ainult liturgija ajal saadud mulje täitis südame kindla usuga sellesse, et lühiajaline kurjuse jõud varem või hiljem kaob ja lõpuvõit jääb vaid õigusele.

V. Kutošin, reservväelane.

Kolonel konvendis.

„R-r-r-ebane, tuld!!!“

Kolonel kasiinos.

„... Nii kapten Tuld kannab ette üldolukorra...“

Sõjaväelisi teateid välisriigest.

Muudatusi Latvija üleajateenijate seaduses.

Latvija üleajateenijateseadust, mis pandud maksma 1925. aastal, on saemi poolt, „Latvijas Kareivise“ andmetel, 15. märtsil muudetud ja täiendatud järgmiselt.

Üleajateenijate teenistusse võtmise kord on kokkukõlastatud teiste riigiteenijate ametisse võtmise korraga. Esimene teenistuseaasta loetakse katseajaks, missuguse aja jooksul peab selguma, kas ametisse võetud isik on kõlvuline üleajateenistuse kandmiseks. Kui ta ei osutu kohaseks või kui ta ise ei soovi edasi teenida, võib teda vallandada igal ajal, sellest 2 nädalat ette teatades.

Edasi näeb muutmise seadus ette üleajateenijate väeosa või asutise asukohas teenistuseruumide andmise. Teenistuseruum peab koosnema kas eraldi toast või sõdurite ühisruumist eraldatud ruumist. Teenistuseruum võib olla ühine mitmele üleajateenijale, kuid kompani veltveebile peab võimaluse järgi antama eraldi tuba. Erijuhtudel üleajateenijate teenistuseruum võib olla ka ühine sõduritega. Perekonnaga üleajateenijatele peale teenistuseruumi antakse veel, võimalust mööda, riigikorter eraldi tasu eest. Nendele üleajateenijatele, kes riigi korterit ei kasuta, makstakse korteriraha.

Sõjaväeteenistusekäigu seaduse põhjal üleajateenijad-allohviterid (instruktorid), kes omavad nõutava hariduse ja on lõpetanud vastava kursuse, ühendatakse ohvitseriasetäitjateks. Nendele üleajateenijatele-allohviteridele, kes ohvitseriasetäitjana teenivad koosseisus ettenähtud ohvitseri, administratiiv-ohvitseri või sõjaväe-ametniku kohtadel, muutmise seaduse põhjal, makstakse palka ametikoha järgi. Peale palga need üleajateenijad-ohvitseriasetäitjad saavad veel riidevarustuse-rahaga, vastavalt ametikoha palgaastmele.

T.

Üleajateenijate vallandamise kord Latvijas.

Rahua ajal võib üleajateenijaid vallandada: 1) omal soovil igal ajal, väljaarvatud mobilisatsioon ja kui laevastik on välisvetes; 2) haiguse tõttu, makstes ette kolme kuu palk; 3) distsiplinaarkorras; 4) esimese teenistuseaasta jooksul, korras, nagu see teenistusse vastuvõtmisel ette nähtud; 5) väeosa või asutise likvideerimise puhul, samuti ka ümberkujundamise ja koosseisu kitsendamise puhul, makstes ette 3 kuu palk, kui ei ole ümberpaigutamiseks vabu kohti samase või kõrgema palgaga; 6) kohtuotsuse järgi; 7) maksimaalse vanaduse pärast — üleajateenijaid-instruktooreid peale 46-dat eluaastat ja instruktooreid-ametimehi peale 56-dat eluaastat.

Üleajateenijaid-instruktooreid, kes teenivad maksimaalse vanaduseni, kuid pensioni saamiseni puudub veel 2 aastat teenistust või vähem, võib diviisiülemlen teenistusse edasi jätta kuni puuduva aja väljateenimiseni. Viimane norm pole ette nähtud nende üleajateenijate kohta, kelle teenistuse vanaduseks on 56 eluaastat.

Vabastamine sünnib hiljemalt kahe nädala jooksul pärast seda, kui teatavaks on tehtud vabastamise otsus või korraldus. Kahenädalaline aeg on arvatud asjade korraldamiseks ja ameti üleandmiseks.

Üleajateenijate ümberpaigutamiseks nii teenistuse huvides kui ka omal soovil on tulevikus vajalik armeejuhataja nõusolek. Distsiplinaarkorras vabastatud üleajateenijate uuesti teenistusse võtmiseks on vajaline diviisiülemlen arvamus, kelle otsusega viimane on vabastatud.

„Latvijas Kareivise“ andmetel.

J. E-rtš.

Kaitseväe elu.

Valimisi Pärnu garnisoni ohvitseridekogu.

Juhatuse esimees — kapten O. Taalder (9. üks. jalaväepatalj.), abiesimees — kapten H. Otmann (6. üks. jalaväepat.), liikmed — kaptenid J. Jürgenson (Pärnu karing, asutis) ja K. Pavel (6. üks. jalaväep.). Kandidaadid — major V. Mihelson ja kapten M. Elendt (mõlemad 9. üks. jalaväepataljonist).

Revisjonikomisjoni — leitnant E. Karjel (6. üks. jalaväep.), kv.sam. P. Margusson (9. üks. jalaväep.) ja kv.sam. S. Zirnask (6. üks. jalaväep.). Kandidaadid — kapten H. Tomson (9. üks. jalaväep.) ja leitnant F. Mölder (6. üks. jalaväep.).

Majavanemaks — leitnant O. Okelmann (9. üks. jalaväep.) E-dt.

Valimisi 8. üks. jalapataljoni ohvitseridekogu.

Juhatuse esimees — major E. Sarnits, liikmed — kaptenid K. Merbach, J. Buer ja leitnant V. Antsov. Kandidaadid — leitn. A. Jānes ja G. Levēt.

Revisjoni komisjoni liikmed — major H. Stockeby, kapten J. Soobik ja leitnant V. Verro. Kandidaadid — leitnandid E. Silaots ja A. Leis.

Tammed kaitseväeosade auks.

Pärnus on päevakorral Vabadusevälja asutamine. Muu seas kavatsetakse väljale istutada 6 tamme 6. üksipataljonile ja 9 tamme 9. üksikpataljonile. Tuleb kahelda, kas

säärane puhtmehaaniline arvude käsitlemine on kohane ja vastuvõetav. Näiteks, meie vaneimate väeosade mälestamisväärtus võrduks sel juhul kõigest ühele, kahele j.n.e. tammele. Sellepärast tuleb eelistada korda, kus kõik väeosad oleks esitatud võrdsete arvudega, siis ei tekitaks see soovimata arusaamatusi. —s.

Majanduse alal töötavate üleajateenijate muredest.

Tahaksin heita pilku lühidalt ja kokkuvõtlikult väljaspool rivi teenivate üleajateenijaskonna muredesse.

Tegelikus kaitseväeteenistuses erinevad ametialal üleajateenijad kahte ossa. Esimene — suurem osa nendest tegelevad puht rivilise eriala juures sõduri väljaõpetamiseks, kuna teine — väiksem osa tegutseb majandusliste asjade juures. Kui nüüd heita pilku nende mõlemate osade töökvantumile, siis torkab silma, et majandusealal töötavate üleajateenijate olukord on märksa raskem.

Nagu teada koosneb ju suurem jagu majandusealal töötavaid üleajateenijaid (kesk-asutiste ja väeosade varahoidjad, kirjutajad j.n.e.) Eesti Vabadusesõjast osavõtnud vanematest sõduritest, kes kogu oma parema

vara, oma tervise ja jõu on rakendanud Eesti vabariigi riigikaitse tööle.

Nüüd aga kipub aeg tulema kätte, kus paljud vabadusesõjalased on sunnitud lahkuma oma töö juurest neil põhjustel, et ka nemad peavad lõpetama üleajateenijate täiendusekursused. Paljude tervisline seisukord ja vanadus teevad aga raskusi töötada rivi allohvitseridega koos peamiselt seda, mida vajavad viimased oma teenistuse iseloomult.

Kas ei oleks võimalik seda asja kaalutlemise järele kuidagi parandada? Üks kõik mis moodi, sest tegelik elu on ju näidanud, et tõesti asjatu on määrata rivituid vanemaid üleajateenijaid, kes töötavad majandusealadel, üleajateenijate täiendusekursustele ühisel alusel rivi üleajateenijatega. See on tõesti riigile asjatu kulude sünnitamine ja inimeste ametist eemaldamine.

Minul on usku, et need väited leiavad asjasse heatahtlikku suhtumist eriti vanade vabadusesõjalaste vastu. Ühtlasi loodan, et need isikud ja asutised, kes võiks sellesse olukorda parandusi tuua, ei keeldu seda mitte tegemast, arvestades tõsiselt ka neid inimesi, kes on kaotanud sõdade tagajärjel oma parema — tervise ja nooruse ja kellelele juba Vabadusesõja päevil lubati mitmesuguseid elamissoodustusi ja eesõigusi.

Vabadusesõjalane.

Ametlik osa.

JUHEND

katsete korraldamiseks aastmese kõrgendatavatele tagavaraväe- ja kaitseliidus kindla palgata ametikohtadel teenivatele tegeliku kaitseväeteenistuse ohvitseridele.

(Ohvitseride teenistuskäigu seadlus 14. X 1931. a. § 245.)

A. Katsete organiseerimine.

§ 1. Katsed tagavaraväe ja kaitseliidus kindla palgata ametikohtadel teenivatele tegeliku kaitseväeteenistuse ohvitseridele korraldatakse Ohvitseride teenistuskäigu seadluse §§ 245, 239—243 ja 305—307 alusel.

§ 2. Aastmese kõrgendamise puhul korraldatavate katsete eesmärgiks on kontrollida, kas § 1 nimetatud tagavaraväe ja kaitseliidu ohvitseridel on küllaldasel määral teadmisi ja oskusi nende ülesannete täitmiseks, mis ameti ja aastme kohaselt nende peale pannakse mobilisatsiooni ja sõja korral.

§ 3. Katsed kõrgendamiseks nooremleitnandi ja leitnandi aastmesse korraldatakse diviisides, Ohukaitse ja Merejõududes eriliste komisjonide poolt, kelle koosseis määratakse diviisiülema, ohukaitseülema ja merejõududejuhataja poolt.

Katsed kõrgendamiseks kapteni, majori ja kolonelleitnandi aastmesse korraldatakse Kaitseväe ühendatud õppeasutistes. Sellekohane katsekomisjon määratakse Kaitsevägede staabi ülema korraldusel.

Katsekomisjonide tööst diviisides võtab osa täieõigusliku liikmena Kaitsevägede staabi esindaja. Kaitseliidu esindaja võtab täieõigusliku liikmena osa kõigi nende komisjonide tööst, kus tulevad katsetamisele ohvitserid-kaitseliitlased.

§ 4. Katsed korraldatakse üks kord aastas, oktoobrikuus, Kaitsevägede staabi ülemalt kinnitatud katsekavade järgi ja viiakse läbi väeliikide kaupa ning nendel erialadel, millele katsealune määratakse teenima mobilisatsiooni korral.

Katsete algus määratakse Kaitsevägede staabi ülemalt. Katsete läbiviimise üksikajaliku korra määravad need ülemad, kelle võimupiirkonda kuulub katsekomisjonide moodustamine (§ 3).

§ 5. Tagavaraväe ohvitserid, kes vastavad aastmes kõrgendamiseks ülesseatud nõuetele (Ohvitseride teenistuskäigu seadlus §§ 239—243 ja 305—307) ja tahavad sooritada katsed, esinevad hiljemalt 15. maiks sellekohaste sooviavaldustega selle väeosa ülemale, kuhu nad on määratud teenistusse mobilisatsiooni korral. Ühes sellega nad teatavad, missugustest tagavaraväelaste sunnustest õppustest, alalise kaitseväe ohvitseridele korraldatavatest täiendusekursustest, alalise kaitseväe laagriõppustest või maanõõvritest, kus kohal ja missuguse aja vältusel, nad sooviksid vabatahtlikult osa võtta, et valmistada end ette aastmes kõrgendamise katseteks (Ohvitseride teenistuskäigu seadlus § 291). Tähendatud sooviavaldused ja teadaanded väeosajärgsetele saadavad ühes oma arvamustega diviisiülemate kaudu Kaitsevägede staabi.

Tagavaraväe ohvitserid, kes on määratud väeosadesse, mis ei eksisteeri rahuajal, või kes veel ei ole saanud määramist ametikohtadele mobilisatsiooni korra, esinevad selle paragrahvi esimeses lõigus tähendatud sooviavaldustega ja teadaannetega vahetult Kaitsevägede staabi ülemale.

Kaitseliidus kindla palgata ametikohtadel teenivad tegeliku kaitseväge teenistuse ohvitserid esitavad sooviavaldused aastmes kõrgendamise katsete sooritamiseks maleva pealikute kaudu Kaitseliidu ülemale, kelle korraldusel need saadetakse Kaitsevägede staabi.

§ 6. § 5. nimetatud sooviavalduste ja teadaannete alusel Kaitsevägede staabis koostatakse nimestik nende tagavaraväe ja kaitseliidu ohvitseride kohta, kes vastavad aastmes kõrgendamise nõuetele ning võivad sooritada sellekohased katsed. Nimestikud saadetakse kaitseliidu ülemale ja diviisi ning neile vastavate ülemate kaudu väeosadele. Nimestikud nende tagavaraväe ohvitseride peale, kes soovivad vabatahtlikult osa võtta tegelikus kaitseväes korraldatavatest õppustest (§ 5 1. l. lõik), avaldatakse Kaitseministri käsukirjas.

§ 7. Väeosad ja Kaitseliidu peastaap teatavad aastmes kõrgendamise katseid sooritada soovijatele ohvitseridele katsete alguse ja koha, samuti missugustest tegeliku kaitseväe õppustest, kus kohas ja millise aja vältusel nad võivad osa võtta.

B. Katsete läbiviimine ja aukraadise kõrgendamiseks esitamine.

§ 8. Katsed toimetatakse iga katsealusega individuaalselt, kusjuures katsetatavate teadmised ja oskused igas katsekavas näidatud õppeaines hinnatakse märkusega: „hea“, „rahuldav“ või „nõrk“ („h“, „r“, „n“).

§ 9. Katsete toimetamisel ja katsealuste teadmiste hindamisel mitmesugustes teoreetilise iseloomuga õppeainetes nõutakse eeskätt üldist arusaamist kavades ettenähtud küsimuste sisust ja tähtsusest. Täpsate defitsioonide, paragrahvide ja mitmesuguste normide täpsalt õiget teadmist katsealustelt ei nõuta.

§ 10. Katsekomisjon oma töö tulemuste kohta koostab akti. Aktis iga katsealuse kohta märgitakse katsealusest igas üksikus aines saadud hinded (§ 8) ning tehakse katsealuse teadmiste ja oskuste üldine kokkuvõte.

Akt koostatakse kahes teisendis, mis komisjonilt esitatakse:

- Kaitsevägede staabi ülemale 1 teisend
- diviisi või vastava väekoondise ülemale, kus katsed toimetati 1 („

Kaitseliidu ülemale saadetakse komisjoni aktist väljavõte nende katsealuste kohta, kes teenivad kaitseliidus.

§ 11. Katsed loetakse sooritanuks siis, kui katsealune igas katsetavas aines on hinnatud vähemalt „rahuldav“. Katsed „hästi“ sooritanuks loetakse see, kes pooltes või rohkem katsetatavais ainetes on hinnatud „hea“.

Katsealustele, kes mõnes aines komisjonilt on hinnatud „nõrk“, võimaldatakse neis ainetes sooritada järelkatsed. Järelkatsed korraldatakse ühel ajal järgmiste aastmes kõrgendamise katsetega.

§ 12. Komisjoni otsused katsealuste hindamisel tehakse lihtsa hääletamusega, kusjuures hääle poolitamisel otsustav hääle on komisjoni esimehel.

§ 13. Katsete läbiviimiseks tarvisminev meeskond, laskerajad, õppeabinõud j.n.e. antakse katsekomisjoni käsutusse diviisi ja neile vastavate väekoondiste ülemate korraldusel.

Laskekatseteks vintpüssidest, kerge- ja raskekuulipildujatest komisjonide poolt ärakulutatud padrunid antakse tagasi väeosadele varustusevalitsuse relvistuseosakonnast pärast kuluaruannete esitamist.

§ 14. Katsed sooritanute aastmes kõrgendamise ettepanekud ja nende esitamine

sünnib Ohvitseride teenistuskäigu seadluse § 311 ettenähtud korras.

Auastmes kõrgendamise ettepanekud nende katsed sooritanud tagavaraväe ohvitseride kohta, kes on määratud väeosadesse, mis ei eksisteeri rahuajal, või kes veel ei ole saanud määrast mobilisatsiooni korras, valmistatakse Kaitsevägede staabi IV osakonnalt.

J. Tõrvand,

kindralmajor,

Kaitsevägede staabi ülem.

A. Traksmann,

kolonel,

VI osakonna ülem.

Sõjakirjandust.

SVEITS.

REVUE MILITAIRE SUISSE.

Märts 1932.

Major Masson (ajakirja toimetaja). „Des armeeringimine ja meie sõjaväe reorganiseerimine.“

Šveitsis viimasel ajal kõneldakse ikka sagedamini nende armee reorganiseerimisest, mille eesmärgiks on muidugi sõjaliste jõudude kõvendamine. Polemiseerides kolonel Lecompte'iga, kes selliste küsimuste avalikus käsitlemises näeb teatavat ohtu riigikaitsele, major Masson kaitseb väidet, et ajakirjas ka neid küsimusi võib käsitleda avalikult. Peale selle autor püüab näidata, et Šveitsi armee reorganiseerimine ta kõvendamise mõttes ei ole kuidagi viisi seotud Genfi desarmeeringimise konverentsiga, sest Šveits peab endal sõjalisi jõude ainult enese kaitseks. Major Masson lubab seepärast jätkata tulevikuski armee reorganiseerimise küsimuste käsitlemist ajakirjas. Selle lubaduse tõendusena esineb kohe järgmine artikkel:

Kolonel Petitpierre poolt — „Meie väekoondiste (suurte üksuste — Grandes unités) koosseis“.

Asudes selle laialise küsimuse vaatlemisele, autor seab üles kõigepealt mõned üldised põhitõed, millistena mainib saavutatava eesmärgi, maastiku ja olemasolevad abinõud.

Eesmärgina autor seab üles Šveitsi armeele kaitsetegevuse omal maastikul, mis on üldiselt äärmiselt lõigatud ja kinnine, kuid seevastu tuntud juhtidele. Abinõusid ta iseloomustab vähestena, piiratuna. Uurimuse alusmõttena seatakse üles küsimus: milline võiks olla neist tingimustes Šveitsi armeele see lahingühik (unité de combat), mille piirides areneks kõikide väeliikide koostöö lahingus. Välisriikides selleks ühikuks on diviis. Mis puutub Šveitsi, siis siin peaks esinema kaks ühikut: rohkem taasase lausmaa jaoks (Le Jura, le Plateau) — see ühik võiks olla suurem, kuna mägestikus (Alpides) ta peaks olema väiksem.

Autori ettepanek on, et esimesel juhul see võiks olla brigaad, teisel juhul ta peaks aga

olema rügement. Sealjuures ta teeb ettepaneku brigaadi nimetus siiski ära kaotada ning see väekoondis nimetada diviisiks, kuna praegune diviis nimetatakse armeekorpusseks ja praegune armeekorpusse mõiste kaoks täielikult. Praeguse kolme väekoondise asemel — brigaad, diviis ja armeekorpus — Šveits tulevikus omaks seega ainult kaks: diviis ja armeekorpus.

Oma uue diviisi koosseisu kolonel Petitpierre näeb ette järgmised üksused:

- staap;
- 3 jal. rügementi à: juhtimise rühm, saate-relvade rühm, 3 pataljoni;
- luuregrupp — 1 ratturrühm, pool mootorratturrühma, 1 eskadron;
- väljasuurtükiväe rügement — 2 gruppi 75 mm suurt.;
- 1 pionerikompani;
- 1 sidekompani;
- tagalaosad.

Kokku diviisis: 189 kuulipildujat, 18 miinipildujat.

Armeekorpus autor vaatleb juba kui strateegilist väekoondist (unité stratégique), mille koosseisu ta näeb ette järgmisena:

- kolm lahinguüksust (diviisi);
- lennuväe osad;
- suurtükiväe rühmitis, peamiselt kauge-tulede andmiseks;
- inseneriväe osad;
- tagalaosad.

Armeekorpus autori arvates peaks esinema orgaaniliselt alalisena väekoondisena.

Peab tähendama, et autori mõtted armeekorpusse kohta tunduvad veidi segastena. Ta nimetab armeekorpusse strateegiliseks väekoondiseks. Kuid samal ajal teeb temale ülesandeks suurtükiväe, kuigi kaugelaskes suurtükiväe, tegevuse vahetu juhtimise. See on tõsi, suurriikides kõikjal armeekorpusse koosseisu kuuluvad suurtükiväe üksused, kuid seal ka seda väekoondist ei vaa-delda strateegilise-na koondisena, vaid kui midagi vahepealset diviisi — taktikalise koondise ja armee — strateegilise koondise vahel. Vististi see niiviisi kujuneb Šveitsiski, kui kolonel Petitpierre ettepanekud kunagi realiseeritakse.

Armeekorpusest kõrgemana väekoondisena kolonel Petitpierre näeb ette armee, kusjuures võib tulla tarvidus moodustada ka ajutisi armeekorpusse rühmitisi. Autor väidab, et armeele ei peaks jäetama tugevaid varusid mitmesugustest väeliikidest, vaid et kõik väeliigid tulevad anda juba rahuajal orgaaniliselt armeekorpusse koosseisu. Armee reservina autor näeb ette:

- lennuväe üksused;
- mõned mootorratturpataljoniid;
- autoüksused;
- inseneriväe üksused.

Üldiselt võib tähendada, et kolonel Petitpierre ideed ja ettepanekud palju ei muuda Šveitsi armee praegu maksvaid põhimõtteid ei väekoondiste organisatsiooni ega nende lahingutegevuse alal. Meile on huvitav märkida, et palju, millest kirjutab kolonel Petitpierre, pidades silmas Šveitsi olusid, tundub täiesti vastuvõetuna ka meil ning on leidnud kajastust ka meie „Lahingueeskirjas“.

Kolonel Grasset „Rossignol St. Vincent“ — järg. Sellest tööst „Sõduris“ ilmub eriülevaade töö algupära järele, niipea kui viimane on ilmunud trükist.

Major D. Perret. „Märkmeid jalaväe eeskirjast 1930“. Järg juba osalt ilmunud tööle. Selles osas autor vaatleb lahingut, nimelt jao ja rühma lahingut. Üldise põhimõttena mainitakse, et uus eeskiri usaldab lahingu juhtimise kaugelt suuremal määral jao ja rühma ülemale kui kompaniülemale, mida loetakse täiesti normaalseks.

Jao suhtes nähtakse ette kolm põhiülesannet: kallale tungida antud märgile, toetada tulega teist jagu, kaitsta määratud ala. Ainult laskurijagu suudab täita kõik kolm ülesannet.

Kk jao peamiseks ülesandeks on tuletõetuse andmine. Ta kannab selleks kaasas 1020 padrunit, mis loetakse küllaldaseks ühe päeva lahinguks.

Rk jagu. Rk teenimiseks loetakse küllaldaseks: rk ülem, sihtur, sihturi abi ja üks varustaja. Kui võimalik, võib olla mõni varustaja juure antud. Rk veetakse vankril, kus temaga koos asub ka 4750 padrunit. Rk annab kolmesugust tuld: tõkgetuli, neutraliseeriv tuli ja segavtuli.

Rühma lahingu suhtes nähtakse ette, et rühmül pealetungil jaotab oma rühma põhimõteteliku kolme ossa: tuleosa, löögiosa ja manööverosa. Kaitse rühm asub normaalselt toetuspunktina. Peab mainima, et šveitsi arusaamine jalaväe lahingust nii pealetungil kui kaitsele tundub teatava määrani šabloonilisena ja kunstlikuna. Rühma jaotus pealetungil a priori kolme ossa ei ole kaugeltki teostatav igas olukorras, raskendades pealegi tunduvalt rühma juhtimist. Kaitsele rühma asetamine *reeglina toetuspunkti ei ole samuti mõeldav* igas olukorras, sest toetuspunkti mõiste iseendast eeldab juba enam-vähem laialtulatust kindlustustoid, mis aga nõuavad aega.

Kroonika. Šveitsi kroonika — toimetuselt märgib eriliselt üht patriootilist kõnet, mis olevat olnud suure tähtsusega Šveitsi riigikaitse seisukohalt.

Saksa kroonikas tuakse saksa autorilt selle sõjaväe koosseisu kuuluva ratsaväe kohta. Artiklis kriipsutatakse alla, et modern ratsavägi peab lahingut tulega, kuid sealjuures rajades oma tegevuse siiski peamiselt ootamatusele ja kiirusele.

INGLISMAA.

THE ARMY QUARTERLY.

Aprill 1932.

1. Toimetuselt. Sõjapolitiline ülevaade mõeldud kolme kuu eest. Autor ennustab raskusi desarmeerimise konverentsil Genfis, kus juba nüüd on selgunud kaunis suured lahkuminekud vaadetes relvastuse vähendamise alal. Venelased, toetatud perslastest, sooviksid täielikku desarmeerimist, prantslased pooldavad mingi Rahvasteliidu kontrolli all seisva rahvusvahelise poliitilise jõu moodustamist, inglased ja ameeriklased nõuavad veealuse sõja keeldu j.n.e. Ühes punktis olevat siiski kõikide riikide saadikud ühel nõul ja nimelt, et on tarvis midagi ette võtta üle jõu käiva võistluse lõpetamiseks üksikute riikide vahel relvastamise alal. Kuidas seda konkreetselt teostada, seda peab ütlema konverents, kui see asutis üldse suudab säärast keerukat küsimust lahendada. Inglismaa olevat mõeldud aastate vältusel tunduvalt vähendanud oma relvastatud jõude ja kui teised riigid sellest eeskujuga ei võta, siis olevat ta paratamatult sun-

nitud neid uuesti suurendama, et praegusel segasel ajal kindlustada oma julgeolekut.

Rahvasteliidule on tehtud etteheiteid, et ta veel siia maani pole suutnud lahendada Hiina-Jaapani tüliküsimust. Autor loeb seda ebaõigeks, kuna „ükski terve mõistusega inimene ei võiks ometi nõuda, et Genfis istuv rahvusvaheline asutis suudaks ära hoida sõda kahe vaenuliku rahva vahel, kui kaalul on nende elulised huvid.“ Hiina-Jaapani asjus olevat Rahvasteliit teinud kõik, mis ta suudab ja kui tänini pole veel saavutatud tagajärgi, siis on leib see Jaapanist, kes on otsustanud iga hinna eest kaitsta Hiinas oma kodanikkude julgeolekut ja laialdasi majanduslikke huvisid. Sobitada rahu kahe rahva vahel, kes suhtuvad üksteisele äärmise vaenulikkusega, pole kerge asi, eriti praegusel ajal kus rahvustunne kõikjal on kujunemas leppimatuks šovinismiks. Rahvasteliidu jõud seisab teda toetava ühiskonna arvamuses ja niikaua kui Liidu liikmete vahel pole lahkelsid, suutvat ta alati avaldada küllaldast survet omavahel tülli kippuvatele rahvastele; kuigi seejuures Liit, võib olla, ei suuda ära hoida sõja lahtipuhkemist, siis ometi tal jätkuvat surveabinõusid selle lokaliseerimiseks ja lühendamiseks. Praegusel erakordsel ajal Rahvasteliidult rohkem nõuda ei võivat ka kõige suurem optimist.

2. Verdun. Falkenhayni strateegia. Hermann Wendt'i raamatu: „Verdun, 1916 (Berlin, Mittler) kokkuvõtte. Teatavasti Falkenhayni uus strateegia seisis selles, et rünnates Verdun'i — mida prantslased tahtsid iga hinna eest oma käes hoida — sünnitada vastasele suuri kaotusi ning lasta ta jooksta verest tühjaks. See teguviis ei leidnud sakslaste juures küllaldast poolehoidu ja kui Verduni ründamised ebaõnnestusid, kutsudes esile suuri kaotusi pealetungijate ridades, tagandati Falkenhayni vägede juhtimise kohalt ja asendati Hindenburg-Ludendorfiga. „Igal juhul meie võime olla tänuvõljalised, et säärane kaugelenägija väejuht asendati hoopleva ja kergete võitude läbi venelaste üle joovastusse sattunud paarikesega,“ — tähendab sel puhul retsensent. „Falkenhayni ainsaks veaks oli, et ta alahindas prantsuse ja inglise armeede lahinguvõimeid ja nende juhte; kui ta lõpuks arusaamisele tuli, et oli teinud vea, oli ta täiesti õigustatud valima uusi võitlusviise“ — jätkab retsensent.

3. Kindr.-major W. D. Bird. Briti maastrateegija sõjas Napoleoni vastu 1803—1814. Majanduslikkude ja poliitiliste faktorite mõju. Küsimust selgitanud autor tuleb otsusele, et inglase strateegia ülesandeks nimetatud perioodil oli kaubandusteede lahtihoidmine, prantsuse kaubanduse takistamine ja kõikide nende riikide toetamine, kes olid sõjas Napoleoniga. Neidsamu ülesandeid olevat inglased jälginud ka Maailmasõjas 1914.—1918. a. kui nad sõdisid Suez kanalit kallastel, Persia lahes, vallutasid Saksa asumaad, võtsid osa Vahemere liikumise vabaduse kindlustamisest ja, lõpuks, astusid välja Belgia puutumatusse eest.

4. Kindr.-lt. von Taysen-Potsdam. Saksa maa ja desarmeerimine. Siia maani on palju räägitud Saksamaal lohkavast militarismist, revanšismist ja salajasest relvastumisest, mille eesmärgiks olevat kätte maksta oma lüüasaamise eest Maailmasõjas. Artikli autor — nime järele otsustades sakslane — püüab veenda, et kõik see olevat vaid prantslaste insinuatsoon, kes igal parajal juhul armastavat Saksa-

maad tondina seinale maalida ja oma eilaste vastastega teisi kollitada. Tegelikult aga esinevat Saksamaa ilmsüütu kannataja osas: tema maavägi on arvult vähendatud miinimumini ja koosneb kõigest 7 jalaväe- ja 3 ratsaväe diviisist ühes vastavate osadega; mere- ja õhuvägi niisasti kui puuduvad; ei ole väljaõpetatud reservi ja modern sõjavarustust. Naeruväärt olevat arvata, et niisuguste jõudude juures on võimalik hellitada kättemaksu lootust; neist kaugeltki ei jätkuvat enda kaitseks, eriti kui arvesse võtta, et Saksamaal puuduvad looduslikud piirid nagu, näiteks, Inglismaal. Reini jõgi olevat väärtusetu, kuna demilitariseeritud riba hoiab sakslasi emal tema kallastelt 15 km kaugusel; samuti ebasoodsad olevat ka idapiirid. Saksamaa on pärast rahutegemist liitlastele üle andnud või hävitanud 6.000.000 käsitulerelva, 107.000 kuulip., 83.000 suurt. ja miinipildujat ühes kõige sinna juure kuuluva laskemoonaga, 14.000 lennukit, 26 lahingulaeva, 19 ristlējat, 83 hävitajat, 315 veealust laeva; polevat mõeldav, et kõike seda võib salaja uuesti valmistada. Saksamaad ümbritsevat igast küljest vaenlased, ja ei võivat sugugi kindel olla, et ühel ilusal päeval kordub Vilno või Memeli operatsioon ja seekord juba mõne Saksa riigi külge kuuluva maa-ala või linna suhtes, sest — nagu olevat hiljuti lausunud üks prantsuse kindral — „desarmeeritud rahvas on kõikidele teistele kiusatuseks“. Prantsuse sõjaväes olevat juba praegu rahuajal üle 230.000 professionaalse sõduri, seega tugevasti kaks korda rohkem kui kogu Saksa sõjavägi, peale selle veel ajateenijad sõdurid; prantsuse sõjavägi on modernselt varustatud, ta omab tugeva lennukiväe ja mehhaniseeritud jõud. Peale selle olevat ka ajalugu näidanud, et Prantsusmaal on tentents ennast laiutada sakslastele kuuluvate maade arvel... Lühidalt: sakslased on mures oma riigi territooriumi puutumatus eest. See olevat põhjuseks mispärast desarmeermise konverentsil Genfis sakslased esitavad kaks nõudmist: ühesugused õigused ja ühesugune julgeolek kõikidele. Nii valgustab autor Saksamaa küsimuse „teist külge“.

5. Kol. V. H. B. Majendie Jalaväe tuletük. Artikli autorit ei rahulda tänapäeva jalavägi. Jalaväe sõduri liikumise kiirus sammu ei ületa 4 km tunnis, jooksta ta suudab täies rakmeis vaevalt mõnikümmend meetrit. Lahinguvastust, mida sõdur seljas kannab on liialt raske. rõhub rinnale, vajutab piha ja puusade peale ning ei luba korrapäraselt hingata. Riided on enamasti lõikelt ebasobivad ja kitsad ning takistavad käte ja jalgade tegevust. Lühidalt: täies lahinguvastuses esineb jalaväe sõdur abitu olemusena ja ei suuda täita neid lahinguvõtteid, mis nõuavad väledust ja osavust. Olevat ohvitseri, kes soovitavad osa sõduril kantavast varustusest anda vooi, seal hulgas ka säärased artiklid kui palit ja telgiriie. Autor ei poolda säärast sõduri koorma kandmise viisi, sest — nagu olevat näidanud Maailmasõja kogemused — vooi väga tihti ei jõua väeosadele järele, sõdurid ei saa kasutada üliiriideid ja haigestuvad, eriti niisketel ja külmadel aastaaegadel; ta näeks heameetelega põhjalikke muudatusi jalaväe organisatsioonis relvastuses ja varustuses. Autor seab siin üles järgmised põhimõtted: a) jalavägi on ja jääb tähtsamaks väeliigiks, kes ainuüksi on võimas lahendama teatavaid lahinguülesandeid; b) tema offensiivvõime suurendamine on esmajärgu tähtsusega, mida võib saavutada liikumiskiiruse tõstmisega; d) liikumiskiirust ja suurt tulejõudu,

mis mõlemad on väga tarvilikud pealetungil, võib kätte saada ainult vastavate eriuksuste loomisega; e) jalavägi peab olema tugev kaitse ja peale tugeva tulejõu omama veel tankidevastaseid relvu; talt nõutakse oskust kiiresti ehitada tõkkeid soomusmasinade vastu seal, kus puuduvad looduslikud tõkked. Autor soovitab kahte tüüpi jalaväge: kerge ja raske jalavägi. Esimene neist omab kerge riituse, on treeneritud puht jalaväe tööks ja kasutab automaatrelvu ainult piiratud arvul oma vahetuks tarviduseks; teine koosneb suure tulejõuga üksustest, kellele ülesandeks on koostöödada kergete jalaväe pataljonidega ja neid toetada kaitseks ja pealetungil. Autor ei esine üksikasjalikuma jalaväe reorganiseerimise kavaga. Ta vaid tähendab, et jalaväe brigaad (inglise olude kohaselt) peaks koosnema kolmest laskuripataljonist (rifle battalions) ja ühest toetuse pataljonist (support battalion); laskuripataljoni koosseisu kuuluksid 3 laskurikompanit — à 4 rühma — ilma kergete kuulipildujateta, ja üks kuulip.-kompani — 4 rühma, à 4 kuulip. — kokku 16 a.-relva. Toetusepataljon koosneks kolmest kompanist à 3 suurt rühma, à 4 Vickers'i suurtükki ja 1 mortiiiride rühmast à 4 mortiiiri. 4. kompani koosneks samuti 4 rühmast à 4 tankivastast suurtükki. See pataljon oleks täielikult mehhaniseeritud. Toetusepataljoni kompanid normaalselt antakse à 1 komp. laskuripataljoni juure; samuti antakse sinna tarbekorral tankivast. relvade rühmad. Autori arvates säärase jalaväe organisatsiooni juures laheneks enamvähem rahuldavalt liikumise ja tulejõu kokkukõlastamise probleem, mille kallal on seni palju pead murtud.

6. „Tempora Mutantur“. Üks väljaõppe probleem. Käsitletakse sõjaväe ettevalmistamise küsimusi operatsioonide teostamiseks asumaades.

7. Scudamore Jarvis. Üks äraunustatud operatsioon. Inglise tegevusest Egiptuses 1807. a.

8. Kol. G. E. Badcock. Administratiivprobleemid diviisis. Diviisis (inglise) on 55 erisugust üksust, millede tegevust peab koordineerima diviisi juhatus. Kuidas see teostub pealetungi lahingus, seda küsimust selgitab käesolevas artiklis konkreetsete näidete abil.

9. Maailmasõja ajalugu. Sõjalised operatsioonid Prantsusmaal ja Belgias 1916. a. Iraamat. Brig.-kindr. J. E. Edmond's'i poolt koostatud sellenimele raamatu retsensioon. Retsensent suhtub raamatule üldiselt kiitvalt.

10. J. R. Clemens. Briti aktiivteenistuse sõjavägi 1758—1759. a. Huvitavaid ajalooandmeid toleaja sõjaväe ja üksikute väeosade elust-olust.

11. Major F. C. Caillard. Majandus sõja ajal. Käsitletakse majanduse ettevalmistamist sõjaajaks ja selle funktsioneerimist sõjategevuse vältusel. Küsimust valgustatakse inglise olude kohaselt.

12. Mark Severn. Minu onu muinasjutud. Lookene salakuulajate püüdmise palavikust.

13. G. H. Stevenson. Sõbrad ja lepinglased. Mälestusi Maailmasõjast.

14. Kas osavõtt jumalateenistusest, või kiriku paraad. Käsitletakse sõjaväelaste osavõtmise küsimust jumalateenistusest, mis oli korraldatud kuninga eeskirjaga („King's Regulation“) 1526.—28. a. Autor loeb seda soovitavaks ka nüüd nii sõduritele kui

ohvitseridele, andes kirikuskäimisele suure moaralse tähenduse.

15. Üks saksa dessantoperatsioon. Baltimere saarte: Saare-, Muhu- ja Hiiumaa vallutamine sakslastelt okt. 1917. a. Kokkuvõte „Wissen und Wehr“, juuni 1931. a. ilmunud kapt. Schwabedineni selnemiselisest artiklist.

16. Sõjakirjanduse ülevaade.

V. K-ts.

SAKSAMAA.

MILITÄR-WOCHENBLATT.

Nr. 34, 35, 36 — 1932.

Nr. 34. Diviis või kõvendatud rügement? Diviis on olnud seni üldiselt võitlusüksuseks. Seepärast arvatakse, et ta peab omama kõik, mis on vajalik võitluses. Diviis tahtakse järjest enam koormata igalaadi relvastuse ja varustusega. Varsti näeb ta välja, nagu keskaja rüütel, kes muutus varustuse ja relvastuse all liikumatuks. Muidugi on moodsas sõjas tarvis kõige pealt ja kõige enam mõjuvust, kuid seejuures ei tohita liikuvusele kahju tuua. Vastupidi: mida tugevamad ja mõjuvamad relvad, seda suurem peab olema liikuvus. Nimelt niisugune liikuvus, mida kasutatakse selleks, et juhtida relvamõjuvust ruttu, üllatavalt ja koondatult otsustavasse kohta. Niisugust liikuvust aga ei suuda diviis enam anda, veel vähem seda suurendada. Kui diviis võis marssida maanteel, ei olnud häda, sest siis oli veel kõik ülevaatlik ja paenduv. Kes mõtleb aga tulevikus lasta diviisi veel liikuda maanteel? Ka kahes kolonnis rünnaku katsetused ei annud soovitud tagajärgi. Viimase saja aasta jooksul on võitlusüksuse vähenemine jõudsasti arenenud. Meie päevil oli diviis seni õige kõlvulik, paenduv ja liikuv üksus. Nüüd aga topitakse ta igasugu maa- ja õhu-relvastuse ja varustusega niivõrt täis, et ta paenduvus selle all raskesti kannatab. Ometi on spartalasist alates üle makedoonlaste ja roomlaste, Napoleoni ja Moltkeni organisatsiooni paenduvus mõjunud võidule harilikult suuresti kaasa. Ilmselt on aeg saabunud, kus jälle tarvis asuda võitlusüksuse vähendamisele, mis lõpuks ikkagi tingitud tulirelva jõudsast arengust. Kaunis laialdaselt tuntakse, et praegune organisatsioon ei ole enam otstarbekohane ja tehakse asja parandamiseks mitmesuguseid ettepanekuid. Autor leiab, et moodsaist relvast paljud ulatavad oma mõju poolest diviisi raameist välja, mispärast diviis ei saa neid kasutada täielikult, ökonoomselt. Peale selle on tülikas tugevasti varustatud ja relvastatud võitlusüksusi koondada jõudude raskusepunkti loomiseks. Just säärased relvad, mis pealegi kallid ja ruttu vananevad, nii et neid vahest ükski riik ei suuda endale muretseda täies vajaduses, on praegu võitlusüksuste vahel ära jäotatud ega saa leida nende poolt kasutamist täiel määral. Kohaseks võitlusüksuseks oleks kõvendatud rügement või neljast iseseisvast pataljonist koosnev brigaad, mis varustatult kõige normaalseks võitluseks tarvilikuga. Kõik muu, raskusepunkti relvastus, jäägu kõrgema juhatuse käsitusse.

Õhusõidu ülevaade. Saksamaal on Dornier-Flugzeugwerke ehitanud huvitava neljamootorilise reisilennuki, mille konstrueerimisel on pandud pearõhku lennu julgeolekule. Isegi, kui kaks mootorit lakkavad töötamast, jääb aparaat 1000 m kõrgusel veel täiesti len-

nu- ja tüürimise suuteliseks. Lennuk on varustatud 240 HP „Valter-Castori“ mootorige ja ta ülim kiirus on 227 km tunnis, kusjuures kandejõud 2,2 tonni.

Koolhoveni tehas Hollandis kavatab ehitada aeroplaani, mis ületab Saksa DO X kahekordselt. Ta kannaks 42 tonni ja liiguks 3 propelleri läbi kümne 1000-hobusejõulise mootori võimul. Lennukit tahetakse kasutada ühenduse pidamiseks Hollandi ja Briti-India vahel.

Fokker on ehitanud uue üheistmelise, mis teeb 600 HP Curtissi „Conqueror“ mootoriga kuni 350 km tunnis, 3000 m kõrgusel. Tõus 3000 meetrile sünnib 4,7 minuti ja 7000 meetrile 20 minuti jooksul.

Inglismaal tegeletavat maakuulamise lennuki ehitamisega, mille kiirus oleks ühede andmete järgi 800 km, teiste aga 480 km tunnis. Viimane on usutavam. Selle ülikiire lennuki relvastamist peetakse otstarbetuks.

Vickers on ehitanud prantsuse firma Vibault patendi järgi täismetallist jahilennuki, mis teeb 530 HP Bristol „Mercury IIa“ mootoriga 6500 m kõrgusel 383 km tunnis. Tõus sünnib haruldaselt kiiresti, 6000 meetrile ainult 10 minutiga. Tõusu ülimkõrgus on 11.000 m.

Prantsusmaal on tuntud Blériot firma tellimiste puudusel pannud töö seisma. — Gourdon-Lesurre on ehitanud üheistmelise pommilennuki, mis 250 kg.-lise pommi kaasa võtab. Kiirus 5000 meetril 220 km, tõusuaeg sellele kõrgusele 18 m, 7000 meetrile 38 m — Farman on ehitanud 18-silindrilise lennukimootori, mis 3700 ringiga arendab 1480 HP — Guerschais ehitab stratosfääri lennukit, mis peab 700 HP Lorraine „Orioni“ mootoriga tõusma 14.500 m kõrgusele ja saama 7000 m kõrgusel 400 km kiiruse. — Jaanuari lõpul tehti marssal Petaini juuresolekul katset uue udustatamisainega. 15 l. oleumi (kõvatsi kokkukurutud väävelhape), 50 kg lupja ja 20 kg ammoniaki andvat 1 ruutkilomeetrilise, pool tundi kestva udukihi.

Ameerikas tahetakse ehitada lennukeid kaubandusesõja pidamiseks Keystone PK I süsteemi järgi. Täiesti metallist, kahepinnaline lennuk, varustatud kahe 750 HP Wrighti „Cyclone“ mootoriga, teeb 200 km tunnis, ja ta tegevuse raadius on 2000 km. Meeskonnas on 5 inimest, pommide kaal 1500—2000 kg. — Hiigelsuured ja kulukad lennukite emalaevad, 33.000 tonnised „Lefington“ ja „Saratoga“, ehitatavad ümber reisijatelaevadeks, kuna uue lennukite emalaeva „Rangeri“ suurus on ainult 13.800 t. Umbes säärase suuruse juure kavatakse peaaegu kõikjal jääda.

Ohvitserikandidaatide psühholoogiline katse. Saksamaal töötavad vastavad asutised, mis koosnevad vastavalt ettevalmistatud ohvitseridest ja arstidest. Ülesanne ei ole kerge ja ta on vähe ebamäärane. Ometi usub artikli autor, et säärasel teel üsna kindlasti need isikud ohvitserikutest kõrvale jäetakse, kes seks sugugi ei sobi, nagu tahtjõuetud, nõrga aktiivsusega isikud, või jälle elavad, pealiskaudsed, kuid kergesti mõjutatavad inimesed, või hingeliselt nõrgad, kes raskete hingeliste ja kehaliste koormatuste juures kokku langevad. Pealiskaudsel vaatlemisel ei saada neist puudusist arugi, kuna nad ometi küllalt mõjuvad on inimese eemaldamiseks nii suurest ülesandest, nagu riigikaitse korraldamine. Nõndasamuti ei ole sobivad siin egotsentrilised, mittedisimihelikud ja loomuvastasel auahned inimesed, nagu ka ena-

masti välispidi siledad ja osava ülesastumisega poisid, kes aga sagedasti pealiskaudsed ja tühi- sed. Selle kõik avastab, kuigi vahel eksides, kindlamini psühholoogiline katsetus.

Nr. 35. Prantsuse relvastuse sta- tistika. Kirjutis püüab näidata, et hiljuti „Tempis“ ja pärast lendkirjana ilmunud artik- lide andmed üksikute maade relvastuse kohta 1913. ja 1930. aastail on küll õiged teiste riikide, mitte aga Prantsuse enda suhtes. Kuigi varus- tusekulud tõusnud Itaalias 47% ja Ameerikas 81% — Inglismaal langenud 2,6% — siis ei ole Prantsuse kulud tõusnud ainult 8%, nagu sele- tavad tähendatud artiklid, vaid tõepoolest on nad tervelt 54% kõrgemad kui 1913. a.

Kauge-Ida sõjajõududest kõneledes tuuakse kõige pealt andmeid Hiina vägede kohta. Hiina sõjavägi tuletab oma iseloomu poole- st 30-da aasta palgasõduriväge meelde. Soldatid ei võitle siin mingi idee, vaid leiva ja oma juhi kuulsuse eest. Sõdur oli seni Hiinas põlatuim ja viletsaim olevus. Kuid tundub, et arusaamine hakkab siin, kuigi pikkamisi, muutuma. Hiina sõjaväge võib praegu arvata umbes 1.800.000 mehe peale, mis alluvad viiele, üksteisele ena- masti vaenulisele, kindralile ja nendega ühendus- ses seisvaile valitsustele. Suhteliselt suurim on Nankingi rahvuslase valitsuse vägi Tschiang- Kai-Sheki juhatusel, mis tõuseb 700.000 mehe peale. Ometi ühinesid nad kõige võitluseks Jaa- pani vastu, peale Kesk-Hiina kommunistlike vä- gede. Sõjaväge kavatakse uuesti organisee- rida ja Nankingi valitsus tahab kaheaastast üld- teenistust sisse seada. Suurimaks halbtuseks Hiina väes on oma relva- ja munitsioonitööstuse puudumine.

Tööstuslik ja isiklik mobilisee- rimine ühendriiges. Poollejäavas artiklis kõneldakse, et Ameerika mobiliseeris küll Maa- ilmasõja ajal 4 miljonit meest, aga puudus rel- vastus. Tulevikus ei saa nõuda, et välisliitlased väerinda 18 kuud kinni hoiaksid, kuni ameerik- lased oma asjadega valmis. Seepärast on töös- tuse mobiliseerimise alused väljatöötatud ja vä- hehaaval ellu viidud. Sõjakorral tahetakse mo- biliseerida 6 armeed 4 miljoni mehega, ja selle järgi on ka tarvete hulk arvatud. Peetakse võima- taks käia varemalt Euroopas valitsenud vaate järgi, kus pannakse esimesiks sõjakuudeks tarvi- lik materjal ladusse, et kohe „lahti lüüa“. Mobiliseeritud sõjatööstus võivad 4 kuuga niisa- ma palju valmistada, kui tehti Maailmasõja ajal 14 kuuga. — Kuna sõjamajandusel tulevikusõ- jas väga suur tähendus, siis pannakse ka sõja- akadeemias selle küsimuse käsitlemisele erilist rõhku. Ohvitserid peavad siin õppima tööstus- ettevõtjatele asjatundlikult selgitama, mis läheb tarvis ja kuidas võimalik seda hästi lühikese aja- ga teostada. Õeldakse: kõige enam suudeti kuu jooksul varustada ja Prantsusmaale saata 300.000 meest. Kui sõjakaadeemia ohvitserid suudavad massiproduktiooni aega 30 päeva võra lühendada, on sellel sama mõju, kui saadak- sid nad tulevasele väejuhatajale 15 diviisi toetust. Edasi, Maailmasõjas võisid ameeriklased ainult 39% ohvitserest frondile saata, kuna teised pi- did hoolitsemata varustuse eest. Kui sõjatööstus korralikult ettevalmistatud, võivad peaaegu kõik ohvitserid, väljaarvatud vähesed, minna väerin- nale.

Kummirehvidega koormavank- rid on Saksamaal juba paar aastat tarvitusel ja on andnud häid tagajärgi. Nad kannavad

2—3 korda raskemat koormat harilikust vank- rist, on hobustele kergemad vedada, ja lõhuvad vähem teid. Nüüd soovitatakse neid ka sõja- väes katsetamisele võtta ja leitakse, et näiteks, kus nüüd vaja 40 vankrit 80 hobusega, aitaks 8 vankrist 16 hobusega.

Nr. 36. Iseloomu kujundamisest nüüdsel raskel ajal Saksa sõjaväes kõneldakse pikemas artiklis. On tarvis kasvatada tuge- vaid, kindlaid iseloomse ohvitserkonnas, kes aga tajuvad ühtlasi distsipliini mää- ratu suurt tähendust. Ei ole kerge kasva- tada inimest vankumata iseseisvusele, kuid üht- lasi tingimatule kuulelikkusele. Ometi on see oh- vitserkonnas hädatarvilik. Üks parimaid vahendeid iseloomu arendamiseks on vaba mõtteavalduse korralda- mine. Tema ei lähe distsipliini nõudega vas- tamisi, vaid ennem suurendab distsipliini tunnet. Muidugi ei saa juttugi olla vasturääkimisest teenistuse ajal, see on absoluutselt keelatud. Seda enam aga peab ülemus andma võimalusi va- baks mõtteavaldamiseks. Ja iseseisvusele kasva- tatakse noortsugu ainult sel viisil, kui talle an- takse võimalikult vabad käed ja ainult siis asutakse juhtivalt ja õpetavalt vahele, kui see on tingimata tarvilik. Keda vahetpidamata sega- takse ja õpetatakse, ei õpi kunagi nii hästi kui see, kes ise oma vigu näeb ja mõistab. Üldse tuleb noortele anda rohkem head eeskujuga ja va- badust ning neid enam usaldada. Siis ei jää soovitavad tagajärjed tulemata.

Langemarck ja Shanghai. Hiinlas- te visa vastupanek Shanghai juures on mõnelegi tehnilisel nõrgale teatud lohutuseks. Kõrge mo- raal aitab tehnilisi puudusi vähem mõjule tulla. Kuid ei saa unustada, et Shanghai võitlused olid õieti dessandidvõitlused, mis annavad kaitsjale mitmeid paremusi. Kuigi kindel, et parim rel- vatehnika midagi ei aita, kui sõjaväe vaim vi- lets ja moraal madal, on samuti selge, et ka kõige kõrgem moraal viimaks alla jääb, kui relvas- tus nõrk.

Laskemoona juuretoimetamine lahingus on kahtlemata äärmiselt tähtis kü- simus. Maailmasõja kogemuste põhjal seletab artikli autor, palju püüsi ja kuulipilduja padru- neid ning käsigranaate peaks kompanil olema ja kuidas neid kõige otstarbekohasem juurde tuua, et puudust vältida. Kuigi tulevikusõjas tingimu- sed osalt teised, ei ole praktilised, kogemusil saa- dud näpunäited siin ometi kasuta.

Artikkel „Tööstuslik ja isiklik mo- bilisatsioon ühendriiges“ lõpeb ses numbris. Kõneldakse Ameerikas viimasel ajal kestvalt käimas olevast võitlusest üldmobi- lisatsiooni küsimuse ümber. Ei leita õige olevat, et osa kodanikest istub kaevikusis, saades 1 dollar päevas, kuna teised saavad sõjamoona- vabrikus 10 dollarit päevas, või teevad muidu sel- jataga hiigelärisid. Tarvis oleks kogu rahvas sõja korral mobiliseerida ja igaüks sinna tege- vusse paigutada, kus ta kohane. Kuid vähe on mõelda, et see nõue teostub, vaid ennem on ar- vata, et valitsus sõja korral paneb maksma mõ- ningad määrused ärikasude kohta, tühistab 8-tunnise tööpäeva, piirab palku ja hindu j.n.e.

Kas on ratastega ja ketikäigu- ga soomusautodel tulevikku? Endi- sed soomusautod, mis sõitsid maanteel ratasel, väljal aga kettidel, ei olnud seepoolest kohased, et üleminek ühelt liikumisviisilt teisele oli tülikas ja aegaviitev. Nüüd on see puudus kõrvaldatud,

ja soomusauto muutmine tankiks ning ümberpöörduvalt sünnib kiiresti ja hõlpsalt. Näib, et see võitlusvahend omandab, tarviliselt arenedes, kõik need võimed, mis soomusautol ja tankil eraldi on. Tema suures väärtuses ei ole siis mingit kahtlust.

Kõneldakse veel kord ohvitserikandidaatide psühholoogilisest katsest ja kinnitatakse, et kõik, kes varemalt niisuguse katse vastu olnud, on muutunud tema suureks pooldajaks, kui nad tutvunud asjaga lähemalt. See olevat ainuke õige ja kindel tee kohaste inimeste väljavaliuks ohvitseri vastutusrikkale kutsesele.

R.

N.-VENE.

VOENNÕI VESTNIK.

Nr. 4 — 1932.

Punaarmee 14. aastapäeva puhul refereeritakse hiljuti peetud Üldliidu kommunistide partei XVII konverentsil tähtsamate Vene võimude eestkõneid seni viisaastaku tagajärjel tulemuste kohta sotsiaalse ülesehituse töö alal. Valgustatakse neile omase kiitusega viisaastaku seniseid suuri tulemusi igal alal, pannes eriti suuri lootusi järgnevale viisaastakule. Kavakindl ülesehituse töö tõstvat Venemaa esimesele kohale Euroopas, mis kutsuvat kapitalistlikes riigis esile kadeduse ning vihaenu, mis omakorda kohustavat punaarmeed olema kaitsevalmis ja tõstma oma lahinguvõimet. Järgmises artiklis autor I. Ležnev püüab selgitada neid põhjusi, mis sunnivad Jaapani segama Hiina riigi asjadesse (*interventsioon*), vallutades Mandžuuria ja okupeerides Shanghai.

Järgmises artiklis — Sõda ja sotsiaalfasism — selgitatakse sotsiaal-fasismi ohtu N.-Venele (SSSR), tsiteerides II Internatsionaali silmapaistvate tegelaste lööklauseid kongressidel. Tehakse jälle vastav järeldus: RKKA (PKKA) lahinguvõime tõstmise vajadus.

Tähelepanu väärib artikkel „Sideosade õppused“, milles skemaatiliselt selgitatakse sideosade õppuste organiseerimise, selle ettevalmistamise ja teostamise protsessi. Rõhutatakse õppuste kavakindlust, kusjuures kõik sidevahendid koondatakse vähema allüksuse juurde, millega teostatakse õppus täies koosseisus; seda korraldatakse teiste allüksustega uuel maastikul. Teemad valitakse vastavalt väekoondise või üksuse üldtaktikaliste õppuste teemadele antud aastaajal. Artikli järgi sideosade õppused sünniksid umbes sama skeemi järgi, nagu meil korraldatakse taktikalisi õppusi (õppuste juhatus, osavõtvad osad, õppuse teema, õppuse eesmärk, õppuste raioon-maastik, selle luure ühes vahekohtunikega, õppuse kava koostamine — plaanid, skeemid, kaardid, — vahekohtu ettevalmistamine, arutus ja kokkuvõte). Kokkuvõtted ja arutused on lühikesed — juhtidele 25—40 min. ja meeskonnale 10—15 min., tuakse esile hüved ja pahed kokkuvõtlikult, millised avaldatakse pärast käsikirjades.

Soovitatakse õppusi millaski lõpetada kohe siis, kui on side ülestõmbamisega jõutud lõpule. Selle järgi tuleks pidada veel sideteenistust. Ka mahakerimine peaks sündima vastavalt taktikalisele olukorrale ja kaalutlusele (väed liikunud edasi j.n.e.) korrapäraselt kuni arutusepunkti koondumiseni.

Sirgjooneliselt peavad olema ülesseatud õppuste eesmärgid (näiteks sidejaama valik kohal, kuhu ei pääse ligi tank, sidekoerte ja -tuvide ka-

utamine j.n.e.). Enne taktikaliste õppuste teostamist maastikul soovitatakse teha sideosadele drillõppusi puht tehnikal alal.

Järgmises artiklis vaadeldakse luuresalga koostööd tema käsutusse antud lennukiga. Siin lennuk kasutatakse ära: luureks, side pidamiseks luuresalga ja staabi vahel, kust saadeti välja luuresalk, lahinguvälja jälgimiseks ja luuresalga juhi alaliseks informeerimiseks vastasest ja lahingukäigust. Lennuki juhile antakse kindlad ja lühikesed käsud (pikad käsud on õhus raskelt loetavad). Koostöö saavutatakse sellega, et luuresalga ülem ja lennuki juht lepivad enne kokku tegevusega ruumis ja ajas, määrates kindlaks sidepidamise signaalid.

Järgmises artiklis tuuakse teivasliiniehituse rühmale kaks varianti tel. liini ehitamiseks: 1) kui rühm on jaotatud nelja jakku ja igale jaole määratakse iseseisev osa liinist ja 2) kui töö on jaotatud erialade järgi nelja jao vahel. Esimesel variandil algab töö mitmest kohast, üks jagu ehitab liini 3 km tunnis (rühm — 12 km), mehi on rühmas 40 ja autosid 5 (4 liinimaterjali- ja 1 jaama veoks). Teisel variandil algavad kõik jaod tööd ühest punktist, tunnis ehitatakse rühmaga 8—10 km, mehi on 38 ja autosid 8 (üks neist kerge, rühma ülema jaoks). Kumb variant on parem jäetakse vaieldusekorras lahendada. Artiklis näidatakse ka liiniehituse materjali paigutamise viisi autosse ja lahendatakse iga mehe töö liini ehitamisel.

Esimest korda võetakse sõna Vene sõjakirjanduses väljalaadimise ja varustamise jaamades vastase motomeh. osade pealetungide vastu kaitse korraldamise üle. Kaitse on vajalik juba sõja algpäevadel, kuna motomeh. osade ülesanne on just teotsemine seljataguses raudtee ühenduse äräloikamiseks ja väljalaadimise jaamade purustamiseks. Kaitse korraldamiseks kasutatakse peamiselt raudtee valve- ja transpordiosid — soomusrongid ja -dresinasiid. Üldjuhiks on sõjaraudtee ülem või jaama komandant. Kaitse iseloomult sarnaneb laiarinde kaitsele ringina ümber jaama, kusjuures kaitse eelserv on 1—2 km jaamast. Kaitse jaotatakse kompani ja rühmade raioonidesse, võttes erilise kaitse alla teedesuunad. Kaitsekava koostatakse kohe jaamas töö algamisega. Kava sisaldab järgmised küsimused: kaitse eelserv ja kompani raioonid; suurtükiväe ülesanded ja tulistamise sektorid; tiibade ja lõhede tagamise vahendid; kaitse sissevõtmise aeg ja erilised ülesanded kompanitele; vasturünnaku suund, luure ja side organiseerimine, insenerilise töö ulatus j.n.e.

Järgmises lühikeses artiklis antakse juhendeid, kuidas öösi värviliste (ja vormilt erinevate) laternate abil soodustada osade koondumist ja liikumist. Igale kompanile või patarele väeosas määratakse kindel laterna värv või kuju.

Edasi kõneldakse valitsevaist meetodeist alg- ja kesksõjakoolides, mis vajaksid kontrollimist, et valmistada ette kvalifitseeritud ja iseseisva teovõimelist komandööri. Nõnda nimetatud brigadi või brigaadilaboratoorne meetod, mis valitseb üldkoolides, ei olevat vastuvõetav sõjakoolides täiel määral ja ainumeetodina.

Kaks järgmist artiklit on pühendatud parteilise külje valgustamiseks punaarmeele. Leitakse, et kuigi koosseis on parteiliselt hästi paranenud (suur % töölist, komsomoltse j.n.e.), tuleb rohkem rõhku panna parteirakukestel kõrgele poliitilis-moraalsele seisukorrale, süvendades iga päev ja isegi iga tund punaväelase distsipliini tunnet.

Viimane artikkel püüab selgitada sõjaökonomilist ettevalmistust kapitalistlikes riigis, võttes arutusele eriti piiririike: Poola, Rumeenia, Soome, Eesti, Latvi, Jugoslaavia ja Tšehhoslovakkia. Tehakse ülevaade, mida need riigid produtseerivad ise kas puht sõjatööstuse tehastes, või kodanlikes ettevõtetes, kuidas on korraldatud sõjavarvete sissevedu vägisiiridest ja kuidas on organiseeritud sõjaökonomilise ettevalmistamise juhtimise ja korraldamise organid neis riigis. Sõjaökonomilises ettevalmistuses nii tempolt kui ka masstaabilt loetakse tähendatud riigest esikohal olevat Poola, temale järgneb Rumeenia.

—a.—

Bibliograafia.

Kungl. Krigsvetenskaps-akademiens Handlingar och Tidskrift.

10:e häftet — 1931.

VE NE VIISA ASTAKU ÜMBER.

Ajakiri võtab seda küsimust käsitlevast kirjandusest mõne huvitavama arutusele. Ta tuleb kõige pealt meelde sõjakomissar Vorosšilovi korduvaid kinnitusi, et viisaastak peab kõvendama ka vene sõjalist jõudu, ja lubab seda küsimust edaspidi erilisel silmas pidada.

Alguses tähendab ajakiri, et vene olude uurijate arvamised thiti kaunis lahkku lähevad — nii hästi viisaastaku sisu, tagajärgede kui ka läbi- viidavuse kohta.

Juba aine määritlemine teeb raskusi. Sakslane Georg Cleinov, kes asjatundjana kõneles Rootsi töösturiteühingu koosolekul 14. apr. 1931. a. vene viisaastaku teostamise tagajärgedest Euroopale, leiab, et siin ei ole üldse mingit kindlat kava olemas. Viisaastak ei sarnane sugugi — nagu tihti mõeldakse — vahest mingile sõjalaevastiku või kindluste ehitusprogrammile riigieelarve raamides. Viisaastak kujutab endast ainult teatud arvu juhtnööre, mille järele Euraasia rikkused tulevad paigutada võitlusesse kogu maailma individualismi vastu 160 miljoni orjastatud — öeldakse proletariseeritud — inimese abil.

Kuid teiselt poolt on hulk vaatlejaid, kes näevad vene kavas midagi hästi kindlamat, kui Cleinovi mõeldud juhtnöörid on. Norralane Theo Findahl, kes Venemaal laialdaselt viisaastakut, kus ehitusekava, suurstiilset eelarvet, millist ei leidu üheski teises maas maailmas. Kuid Findahl ei näe küsimust nii palju puhtarvuliselt, vaid toonitab viisaastaku kavas just hoolimata propagandavahendit uue marxistliku idealriigi heaks. Samasuguse kindla ehitusekava leiab viisaastakus ka ajakirja „Ost-Europa“ väljaandja, professor Otto Hoetzschi juulinumbris 1931. a.

Rootslane Karl Hildebrand nimetab viisaastaku hulljulgeks katseks seada üles juhtnöörid majanduslikele arenemisele tulevikus, mis seda hulljulgem, et ta ei käsitle viisaastaku küsimust üksi riigifinansside või mõne suurtööstuse suhtes; vaid kogu 160-miljonilise rahva majapidamise kohta. Edasi tähendab Hildebrand, et ei ole õiged arvamised, nagu omaks viisaastaku kava kõikumata muutmatuse. Kavas on mõndki muudetud; kuna aga põhimõte ise on saanud just

kui mingiks usutunnistuseks, siis võib küll tekkida vahel tunne, et kava ise on muutmata pühadus.

Mitmesuguste arvamiste kokkuvõte laseb viisaastakus eraldada kaks peaosu — majandusline ja poliitiline.

Majanduslisel osal on sihiks suuremas ulatuses ära kasutada Venemaa hiiglasuuri loodusevarasid, peamiselt tööstuse töstmise ja põllupidamise kollektiviseerimise teel. Samas püütakse saavutada paremat tasakaalu tööstuse ja põllumajanduse vahel. Mõnelt poolt tähendatakse, et see, mis Venemaal nüüd sünnib, võrdub Suur-Britannia üleminekule 1700-aastail põllumajandusmaast tööstusmaaks. Kuid säärane vaade on vaevalt õige, sest Venemaa jääb ka tulevikus peamiselt ikkagi põllutöömaaks — tema oma õnneks.

Kava poliitilist külge toonitab eriti Cleinov. Sel puuduvad — seletab ta — territoriaalsed piirid. Ta ei käsitle ainult majanduslisi asju, vaid ta haarab endasse kommunistide kogu erakonnapoliitilised sihid ja ülesanded. Kava huvide piirkond ulatab territoriaalselt üle kogu maakera ja regionaalselt mahutab ta endasse kõik sotsiaalsed, kultuurilised, poliitilised ja majanduslised küsimused, mis olemas kolmanda internatsionaali programmi raamides. Siin on siis olemas klassivõitluse põhimõtte ja viisaastaku majandusliste ülesannete ühendis. See tähtis tõde jääb nende poolt tihti tähelepanemata, kes käsitlevad küsimust puht äri seisukohalt.

Mis puutub viisaastaku arvatavatesse tagajärgedesse, siis lähevad arvamised siin loomulikult väga lahkku. Subjektiivne moment etendab siin kahtlemata suurt osa ja seepärast on vaatlejate silm vast liig suurelt „kuningas“. Peale selle on väga raske, sagedasti otse võimata, saada erapooletut ja õiget materjali otuse loomiseks, kuna tähtsama osa sellest annab Vene statistika. Hildebrand seletab, et iga aastaga muutub kindlamaks mulje, et Venemaa statistika ülesandeks ei ole anda ülevaadet majanduse seisukorrast, vaid et ta taotleb midagi muud ja sel viisil ainult raskendab tutvunemist tõsise seisukorraga.

Ka professor Otto Auhagen, keda peetakse Saksamaal vene olude paremaks tundjaks, ei usalda nõukogude statistikat, kuna Venes puudub vaba teadus ja kõik käib kroonu kindla juhtimise ja kontrolli alla.

Viisaastaku senist majanduslist tagajärge hinnatakse välismaal mitmeti. Üldiselt aga tehakse vahet kahe peagrupi, tööstuse ja põllutöö vahel.

Vene ametliku seletuse järgi pidi industrialiseerimine saavutama kuni 1930. a. lõpuni 22 miljardit kv. elektri energiat, 75 miljonit tonni süsi, 22 miljonit tonni naftat, 10 miljonit tonni valurauda, 2 miljardi rubla eest masinaid ja 610 miljoni rubla eest põllutööriistu. Ametlik aruanne kinnitab, et nafta ja süte suhtes olevat kava osaliselt koguni ületatud, kuid ka teistel aladel olevat seisukord normaalne.

Põllumajandus, selle vastu, olevat sattunud tõsiste raskuste peale ja ei suutnud kava täita. Põhjuseks öeldakse siin olevat vene talupoja majapidamise mahajäämine, kuid ka suur-taluniklike „kulakute“ hoolimata vastuseis ja sabotaash. Lõpuks olevat kava teostamist takistanud ka halvad ilmastiku olud. Kuigi mitmed välismaa asjatundjad suhtuvad ametlikele arvudele

tagajärgede kohta kaunis skeptiliselt, ei usalda ometi keegi eitada selle tähendust, mis tööpoolest saavutatud. Nõnda kinnitab „Ost-Europa“ Nr. 9, 1931, et Venemaa suurendab iga aastaga oma osa maailma kaubanduses ja et see kasvu tempo alatasta tõuseb. On saavutatud juba tunduvalt suuremaid tulemusi, et majanduse juhatus suudab jagu saada võimalikest raskustest samade vahenditega ja samas ulatuses kui seni.

Angel toob mõned andmed toorainete tööstuse kasvamise kohta, mil eriti suur tähendus sõjatööstuse suhtes. Tegevuse-aastal 1929 kuni 1930 tõusis söe produktioon 17,6%, nafta 26%, terase 17,6%, rauamalmi 40,8%, valuraua 24% ja tsemienti 33,2%. Sama autor usub nende andmete alusel, et esialgne kava leiab kuni 1933. aastani teostamist. Vähe alust on aga arvata, et kava viiakse täide varem, nagu küll tahetakse, sest peale muu raskendavad jõudsat tegevust puudulikud liiklemisvahendid.

Ka Auhagen leiab, et just vene kehvad kommunikatsiooni olud takistavad arenemist tunduvalt. Teisel poolt aga juhitakse tähelepanu sellele, et venelased üsna energiliselt töötavad liiklemisolude parandamiseks, nagu näha Turksib-raudtee, samuti strateegiliste raudteede ehitamist läänepiirile.

Üldiselt võidakse vene plaanimajanduse senised resultaadid majanduse elus kokku võtta järgmiselt: tõusnud töö-intensiivsus, loodusevarade suurem kasutamine, eksportkaupade valmistamise kasvamine.

Ka poliitiliselt ei ole viisaastaku tähendus seni väike olnud. Kui „nep“ kokku varises, osutus viisaastak valitsusele päästvaks ideeks, mille varal püüti inimesi sundida tühja kõhtu unustama ja tuleviku õndsust ootama.

Samuti on viisaastak kaasa mõjunud vene sõjalise jõu tõstmiseks. Suur tähendus, mis antakse tugeva terastööstuse loomisele, ei põhjene ainult püüdel, saada toorainet põllutööstusmaterjalide tarvis j.n.e., vaid tal on ka sihiks kindlustada sõjatööstuseks vajalisi aineid.

Üldiselt vaatavad majanduspoliitikud kaunis tõsiselt selle peale, mis idas sünnib. „Ei pea end uinutama mingis lootuses vene hädaohu lühikeses kestvuses“, ütleb Hildebrand ja toonitab Euroopa ja Ameerika koostöö tarvidust ses suhtes. Poliitiliselt tähendab iga uus võit viisaastaku kava raames kommunistilise riigijuhtimise autoriteedi kõvenemist.

Mis puutub esimese viisaastaku teostamisele, siis ei peeta välismaa majanduspoliitikute keskel aega end nii tähtsaks, kui tendentsi, mis siin ilmneb. Kaunis tabavalt ütleb selle kohta Ameerika ajakirjanik Knickerbocker: „Tuleb pidada silmas, et siin on riik see, kes peab sel viisil saama ruttu tugevaks, ega mitte rahvas saama paremat toitu ja riietust ja ta elu muutuma hõlpsamaks ning õnnelikumaks. Võib olla, et ka see viimane hiljem tuleb, kuid kõigepealt tuleb riik. Riigivõim on saanud viisaastaku kavas endatstarbeks. Sovjeti unioon on saanud Nietzsche „tahe võimule“ rahvuslikuks kehastuseks.

Ameerika ajakirjanik leiab, et Venemaal on riigimõte isiklikud ja individuaalsed erihuvid täiesti põrmu surunud.

Maailma majanduskriisi ei jäta vene viisaastaku kohta mõju avaldamata. Osalt tuli see ilmsiks juba möödunud aasta kaubabilanssist, kus sissevedu ületas väljaveo 212,5 miljoni rublaga, kuna passiivsus eelmisel aastal oli ainult 81,5 miljonit. Igatahes, tempo muutub pikaldasemaks, aga kava tahetakse jätkata.

R.

TOIMETUSELE SAADETUD KIRJANDUS.

Kolonelleitnant August Balder. „PEALIK LAHINGUS.“

Jao-, rühma- ja kompanipealiku lahingutegevuse käsiraamat. Kaitseliidu peastaabi väljaanne. Tallinn, 1932. a., 145 lhk. ja 40 joon., harilikus meil tarvitusel olevate eeskirjade kaustas. Raamat on trükitud heal paberil, selgeltloetava kirjaga ja väljumisel jätab kõigiti kena mulje.

Sisukord: I. Lahing. II. Jalavägi ja selle organisatsioon. III. Võitlusvahendid ja nende tuli. IV. Juhtimine. V. Julgestamine ja side. VI. Luure. VII. Kaitselahing. VIII. Pealetungilahing.

Saatesõnas autor lausub järgmist: „ta (s.o. kõneallosale raamat. Refer. märkus.) tahab olla jao-, rühma- ja kompanipealiku lahingutegevuse ja taktikalise väljaõppe praktiliseks käsiraamatuks... kust ta leiab lühidalt ja kokkuvõetult juhendid ja näpunäited oma tegevuseks, käskudeks ning korraldusteks

taktikalises olukorras, samuti ka vajalikud teadmised, mis juhtpealik peab oma üksuse juhtimise alal oma.“ Peab otsekohe ütlema, et neid ülesandeid suudab see raamat küllalt hästi täita. Nagu võime tähele panna ülaltoodud sisukorrast, „Pealik lahingus“ käsitleb neidsamu küsimusi, mis on leidnud lahenduse meie praegumaksvates lahingueeskirjades (JE II ja LE); sealjuures üksikute peatükkide lähemal vaatlemisel ja neisse süvenemisel selgub, et raamat ka ideeliselt ei lähe palju lahku lahingulisel ettevalmistamisel ja lahingu juhtimisel maksvatest määrustest, kui mitte võtta arvesse mõningaid teisejärgu tähtsusega küsimusi, mille kohta võtame sõna allpool.

Raamatu suuremaks positiivseks omaduseks on tema väljenduslik külg. Autoril on õnnestunud eeskirjade lühidalt kokkusurutud ja kuivad määrused valada käsiraamatu paenduvatesse ning elavatesse vestlusvormidesse. Lihtsal, selgel ja piltlikul keelel toob

ta esile ja esitab lugejale kasutamiseks kogu selle teadmiste bagaaži, mida juht peab oma sõjakorrraks. Eriti detailselt on läbitöötatud jaopealikusse puutuv raamatu osa, kuna sellevastu rühma ja kompanipealiku tegevus lahingus on leidnud võrdlevalt vähem põhjalikku käsitlemist, — arvatavasti küll sel põhjusel, et nende viimaste osas avaliselt esinevad ohvitserid, kes on saanud laiaulatuslikuma sõjandusliku erihariduse ja kelledele seepärast lahingu juhtimisviisidega tutvunemine algallikate järgi ei tohiks sünnitada ületamatuid raskusi. Autori väited on algusest kuni lõpuni kategoorilised; on toodud rida šabloone, kirjutatud ette kindlaid tegevusviise ja antud täpsaid vahesid ja kaugusi; kui võtta arvesse meie noorema juhtkonna sõjandusliku hariduse ja üldise arenevuse tasapinda, mida — praegu vähemalt — ei saa tarvilisel määral tõsta meie väljaõppe teostamise keskkonnas, siis peab küll tunnustama, et ka seda raamatu omapära võiks lugeda tema positiivseks küljeks, — tingimusel muidugi, kui tekstis nähtavatel kohtadel sagedamini rõhutatakse, et kui ülesanne ja olukord seda nõuavad, siis juhile mitte ainult ei ole lubatud, vaid ta otse peab kõrvale kalduma „Pealik lahingus“ ettekirjutatud tegevusviisidest või retseptidest.

Raamatu sisu on illustreeritud mõningate näidete ja hulga joonistega. Näited on otstarbekalt koostatud; kahju ainult, et neid ei ole rohkem; selle läbi raamat võidakse palju, eriti just nooremate juhtide silmis, kelledele — eelpoolnimetatud põhjustel — raamat kindlasti muutuks rohkem suupäraseks, kui neile siinsamas kohe näidatakse, kuidas käsiraamatus ettekirjutatud trafarettide kohandada antud konkreetsele ülesandele ja olukorrale. Joonised on küllalt ülevaatlilikud, eriti just need, mis on esitatud perspektiivvisandite näol; foto abil valmistatud joonised on paiguti ebaselged ja neil tehtud pealkirjad raskesti loetavad. (Joon. 26, 29, 30 ja 34.) Joonistes tuleb ette ebatäpsusi; nii näiteks joon. nr. 40 on vastase suurtükid, miinipildujad, rk ja kk kõik paigutatud laskuriahlikku, mis võib manada lugeja silma ette ebaõige pildi vastase lahingupidamise viisidest ning seega põhjustada tema võimete alahindamist; joon. nr. 31 on kaugustel 10 km ja rohkem kirjutatud „rännak“ pro „lahingurännak“, nagu seda toimingut nimetab uus I.E. Üldiselt aga ei oleks üleliigne, kui ka jooniseid leiduks käsiraamatus rohkem, kuna see teeks sisu noorematele juhtidele palju ülevaatlikumaks ning hõlpsamini kättesaadavaks. Siinjuures võidakse ehk öelda, et niisugusel korral raamat muutub kogukamaks,

mis raskendab tema käsitamist; arvan siiski, et sellest oleks võinud üle saada sisu otstarbekama korraldamisega, trükkides näited peenikese kirjaga ja jättes raamatust välja ülearused peensused, millede teadmine ei ole nooremale juhile tingimata tarvilik.

Saatesõnas autor ütleb: „Raamatu koostamisel on aluseks võetud need põhimõtted, mis on fikseeritud meie ametlikkudes eeskirjades, olgugi et nende põhimõtete teostamises üksikuis detailides on kõrvale kaldutud“ (Refer. sõrendus). Nii siis autor omas töös on väljendanud mõtteid, mis ei sobi meie praegumaksivate eeskirjadega. On ju üldiselt väga tarvilik, et meie kaitsejõudude lahinguline ettevalmistamine sünniks ühise doktriini alusel isegi kuni üksikasjadeni, sest et see märksa hõlbustaks omavahelist koostöötamist sõjakorral, eriti üksikutes väeosades, kuhu võib loob täiendusi, kes rahuajal on teeninud mitmesugustel teenistusaladel ja väeliikides. Kuid käesoleval juhul ei saa „Pealik lahingus“ autorile pahaks panna tema kõrvalekaldumist ametlikust doktriinist — juba sellepärast, et meie lahingueeskirju (JE II) on mõnevõrra vananenud ja vajavad osalist täiendamist; loodame, et kui see töö ette võetakse, siis autori asjalikud väited läbikaalutakse ja sanktsioneeritakse; seepärast poleks ehk kohane autori „ketserlikke“ vaateid siin ümberlukkama hakata. Lõpuks, nagu näitab elu, on üksikute taktikaliste küsimuste alal väga tihti olnud mitu erinevat arvamust, milledest igaüks näib olevat omaette põhjendatud. Miline neist on õigem ning tuleks omaks võtta, see kujuneb sageli maitseasjaks.

Väljendusviisilt ja keelelt — nagu juba kõrd tähendatud — on käsiraamat täiesti vastuvõetav, väljaarvatud mõningad väärastused üksikutes vähem tähtsusega küsimustes. Näiteks loeme lhk. 101: „Paremad laskurid (sniperid) hävitavad oma tabava tulega vaenlase juhtide grupid...“ — pole selge, kas siin on mõeldud, mida venelased vanasti nimetasid „gruppa načalnikov“, või midagi muud. Lhk. 109: „...peajõud, jõudes välja julgestusosadeni, võivad kallaletungi lähtealuse organiseerida samal joonel, kus julgestusosad peatusid, võie viia seda vaenlase poole, paremale, vasemale...“; selle lause lõpuosa võib tekitada mitmesugust arusaamist. Lhk. 111: „...jaopealik läheb jao läheduses kõrgemale kohale, kust on näha lähenemise maastik. Seal... märgib ära jao liikumise suuna, kooskõlastades seda alusjao ja naabrite liikumise suunaga...“; võib tekkida küsimus, mis teeb jaopealik siis, kui alusjagu ja naaber liiguvad erinevates suundades? Lhk.

137: „...kompanipealik kompani rinde ees lühidalt ja mõjuvalt teatab kompanile...“ (Refer. sõrend.) ja samal lhk.: „...Lõpuks kompanipealik ütleb oma kompanile paar julgestavat (?) ja meeltülendavat lauset, et kompani välja astudes tunneks end tugeva, võitmatu üksusena, kellel traditsioonirikas minevik“; siin oleks väga tarvilik tuua mõned konkreetsed näited, sest vastasel korral võidaks ehk neid käsiraamatu soovitusi täitmisele võtta viisil, mis ei sobi meie sõduri iseloomu omadustega. Lhk. 119: „Ebasoodsal laskekohal halvasti moondatud käperduva toimkonnaga kk meeskond ja pikkamisi ning lodevalt edasiliikuv trobikond...“; säärase stiiliga ei saaks vist siinkohal nõus olla.

Oskussõnade alal raamatus kasutatakse: lahinguelpost pro lahinguelpost (transkrib.), eelkaitse pro eelvägi, r.äk pro rk, k.äk pro kk (transkrib.) j.n.e. Esineb õigekeelsuse vigu, milledest mõned on siiski vaieldavad. Tekstis puuduvad saated vastavate lahingueeskirjade paragrahvidele, mis oleks tähtis eriti rühma- ja kompanipealikutele, kes arvata vasti tahaksid neid kasutada algallikatena.

Kõik need puudused on siiski teisejärgu tähtsusega ja endastmõistetavalt ei vähenda kuigi palju autori töö kui käsiraamatu suurt praktilist väärtust.

Kaitseväge allohvitseride hulgast on kuulda olnud häáli, mis toonitavad, et JE II praeguses redaktsioonis olevat neile paiguti raskesti seeditav. Sellest hädast on nüüd võimalik üle saada. Tarvitseb vaid omandada „Pealik lahingus“, mis ka kaitseväes võib olla heaks abiliseks lahingueeskirjade mõistmisel, vähemalt seniks, kui ilmub käsiraamat allohvitserile, mille väljatöötamine, nagu kuuldu, olevat võetud Kaitseväge staabi vastavatesse töökavadesse. Ka koolid, milistes teostatakse sõjalist õppust, võiksid eduga kasutada siin refereeritavat kaitseliidu käsiraamatut, kuigi ka neil olevat oma selle sisuline käsiraamat ilmumas. K.k.

ADMINISTRATIIV-SISSENÕUDMISE SEADUS.

Äsja trükist ilmunud eraväljaandena, maksev 18. jaanuarist 1932, ühes seletustega ja temas viidatud seadustega. Raamatu on koostanud ja välja andnud E. Kübarsepp, Kohtu- ja Siseministri abi.

Uue seaduse käsitlemine „Riigi Teatajas“ avaldatud kujul on raske ja tülikas temas viidatud paragrahvide rohkuse tõttu teistest seadustest. Väljaanne võimaldab vältida tülikat mitme seaduseraamatu tarvitamist ja kergendada administratiiv-sissenõudmise seaduse teksti: kõiki te-

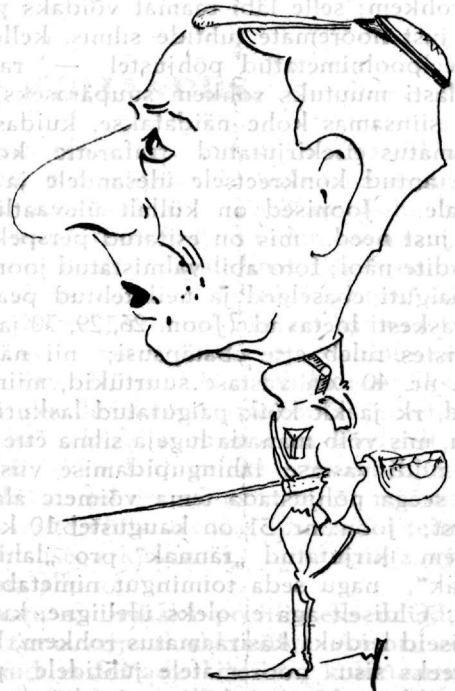
mas viidatud Tsiivilkohtupidamise seaduse paragrahve ja teisi seoses olevaid seadusi ning määrusi, Riigikohtu seletusi, koostaja seletusi ning märkusi, ja erilisana Balti Eraseaduse ning Vene Tsiivilseaduse norme abikaasade varasuhete ning abielulepingute kohta ja 3. juuli 1916. a. seadust kaubanduslike ja tööstuslike ettevõtete ülemineku kohta lepingute järgi ja võlgnikkude poolt võlausaldajate kahjuks sõlmitud tehingute maksvusetuks tunnustamise kohta.

Sisaldades mainitud norme ja seletusi, tahab käesolev eraväljaanne olla käsiraamatuks, mida vajavad nii admin.-sissenõudmisi teostavad riigi- ja omavalitsuse-asutised ning -ametnikud kui ka kõik teised, kellele tuleb tegemist teha adm.-sissenõudmise alaga seoses olevate küsimustega.

Kuna kaitseväge üksustel tuleb tihti tegemist teha administratiiv-sissenõudmistega kahjutasude, tagasimaksude („natšot“), rahatrahvide j.n.e. näol, siis peaks eelnimetatud seaduse eraväljaanne võima abi ja juhust pakkuda nende mitmesuguste nõudmistest teostamisel. Kaitseväge puutuva osa koostamisel on arvestatud Kaitseministeeriumi juriskonsuldi näpunäiteid. Raamatu võib soovitada kõigile kaitseväge osadele, asutistele ja isegi allüksustele vajaliku käsiraamatuna.

Raamatu hind 1 kr. 75 s. Ladu asub Tallinas, Politseikoolis, Lai tän. 48, kuhu palutakse adresseerida tellimised. Tellimisraha võib maksta kohaliku postkontori Politseikooli jooksvale arvele nr. 223.

— 8.

*Et olla Tartus noobel... elegant,
peab olema ka väiksel korporant.*

Sport.

Meistrivõistlused veeremängus.

Pühapäeval, 17. aprillil s. a. korraldas Tallinna Garnisoni Veeremänguklubi „Sõdurite Kodu“ veeremängu teel oma liikmeskonnale meistrivõistlused. Võistlustest võttis osa 35 mängijat. Iga võistleja viskas 60 palli à 10-pallilistes seeriates.

Kohtadele tulid:

1. vanem-allohv. Roster	— 649 silma,
2. „ Nõmmov	— 641 „
3. veltveebel Jalakas	— 638 „
4. leitnant Arenberg	— 621 „
5. härra Priimann	— 618 „

Kolmele esimesele kohale tulijale anti väärtuslikud auhinnad, kuna esimesele kohale tulija omandas peale selle veel 1932. a. meistri nime ja diplomi.

Üleriiklikud veeremängu võistlused Tallinnas.

Eesti Veeremängu Liidu (E.V.L.) asemikkudekogu otsuse põhjal korraldatakse 21. ja 22. mail s. a. Tallinnas üleriiklikud veeremänguvõistlused. Võistluste korraldajaks ja läbiviijaks on Tallinna Garnisoni Veeremänguklubi. Võistlused viiakse läbi Tallinna Garnisoni „Sõdurite Kodu“ veeremängu teedel.

Üleriiklikke veeremänguvõistlustest võivad osa võtta ainult E.V.L. liikmed. Organisatsioonid, kes veel E.V.L. liikmed ei ole, võivad E.V.L. juhatale liikmeks astumise sooviavalduse sisse anda (aadress: Tallinn „Estonia“ teatrimaja).

Võistlustel on individuaalsed ja neist võivad osa võtta võistlejad piiramata arvul. Võistlustest osavõtmise maks on veel lahtine, umbes 2—3 kr. osavõtja pealt.

Võistlustele on välja pandud kallihinnalised ränd- ja individuaal-auhinnad. Väljastpoolt Tallinnat sissesõitnud võistlejatele võimaldatakse prii korter.

Võistlustele ülesandmised tulevad teatada E.V.L. organisatsioonide kaudu Tallinna Garnisoni Veeremänguklubi sekretärile, leitnant J. Luks'ile, Kaitsemäinisteerium, Tallinnas.

K.Ü.Ö. murdmaajooks.

Osavõtjaid 220 kaitseväelast.

16. aprillil kell 1300 pidas K.Ü.Ö. oma traditsioonilist kevadist murdmaajooksuvõistlust. Jooksutee pikkus umbes 5 km, algas Tondi—Rahumäe teeristilt ja lõppes Sõjakooli õppeplatsil. Jooksuteeks oli pehme liivalagendik, mis võistluse tunduvalt raskeks tegi. Osavõtjaid oli haruldastelt rohkesti — 220 kv., kes enamuses startisid esimest korda. Võistlusi oli jälgima tulnud K.Ü.Ö. ülema abi kolonel A. Jaakson ja K.Ü.Ö.

ohvitserkond. Ilm oli võistluseks kõigiti soodus — päikesepaisteline ja kuiv. Kohti loeti 30.

Kohtadele tulid:

1. asp. n.a.o Pärn, Sõjakool	aeg 20:52,2
2. n.a.o. Pilv, Allohv. kool	” 21:03
3. asp. kpr. Kleitsmann, Sõjakool	” 21:28
4. n.a.o Kõiv, Allohv. kool	” 21:41
5. n.a.o. Kaskemaa, Allohv. kool	” 21:52
6. nlt. Kümnik, Sõjakool	” 21:46
7. n.a.o Vellok, Allohv. kool	” 21:50
8. asp. n.a.o. Lessel, Sõjakool	” 21:52
9. asp. kpr. Kruusamägi, Sõjakool	” 21:53
10. asp. kpr. Obervelthut, Sõjak.	” 22:00

Punkte omandasid: 1. Sõjakool — 245. 2. All-ohvitseride kool — 220.

Seega võitis K.Ü.Ö. ülema rändauhinna — hõbekarika — Sõjakool (1931. a. Allohv. kool). Esimene kohaletulija sai auhinnaks hõbe „Zeniit“ taskukella ja järgmised üheksa hinnalisi auhindu ja diplomeid. —hler.

Organisatsioonide vaheline 5-km jooks ümber Tallinna.

Kindral Laidoneri nimelise kapitali korjanduse päeval 8. mail s. a. kaitseväge, kaitseleit, politsei, piirivalve ja Eesti spordi keskliit korraldab Tallinnas ümber linna 5 km jooksu. Kaitseväest esineb Tallinna garnison, kaitseliidust Tallinna maleva, politseist — kogu politsei, piirivalvest — kogu piirivalve, spordi keskliidust — kõik keskliidu alla kuuluvad Tallinna spordiseltsid. Jooks algab Vene turult kell 0930 või kell 1200.

Organisatsioonide paremuse määramisel arvestatakse viiekümne esimesele kohtadele tulijatega, kusjuures esimene koht annab viiskümmend ja viieskümmes koht ühe punkti. Iga organisatsioon annab oma parematele võistlejatele auhindu. Peale selle võistluste korraldavate organisatsioonide poolt on määratud viiele paremale jooksjale eriauhinnad.

Et igas organisatsioonis leidub häid murdmaajooksjaid, siis loodetavasti tähendatud võistlus kujuneb organisatsioonide vahel tugevaks jõuprooviks. —g—

Tallinna garnisoni meistervõistlused poksis.

9. ja 10. aprillil s. a. korraldas garnisoni spordikomisjon „Sõdurite Kodu“ ruumes poksivõistlused. Võistlustest võttis osa 40 kaitseväelast, nende hulgas 3 eesti meistrit Seeberg, Lillmägi ja Nilender. Meistrid võistlesid väljaspool võistlusi. Võistlusi jälgis mõlemil õhtul suur hulk spordihuvilisi.

Võistluste tehnilised tagajärjed olid järgmised:

Sulgkaalus: meistriks tuli noor Seeberg, Evald — merevägi.

CAFÉ JA KONDIITRIÄRI
H. FEISCHNER

TALLINNAS, HARJU TÄN. 45.

KÕNETRAAT 445-00.

Kergekaalus: 1) Aspirant Kiipsar, Richard — K. Ü. Õppeasutised. 2) N.a.o. Luigaleht, Ivan — 10. üks. jal. pataljon;

Kergekeskkaalus: meistriks tuli noor Lillemägi, Arnold — merevägi. 1) Noor Jõulu, Theodor — Kalevi üks. jal. pat. 2) II järgu madr. Priks, Ernst — merevägi. 3) noor Vest, Johannes — sidepataljon.

Keskkaalus: meistriks tuli rms. Nilender, Leopold — Vahipataljon. 1) Rms. Tihanov, Aleksander — Vahipataljon. 2) Noor Arro, Kon-

rad — Kalevi üks. jal. pat. 3) Noor Kanut, Richard — 10. üks. jal. pataljon.

Poolraskekaalus: 1) II järgu madr. Koorits, Ferdinand — merevägi. 2) V.a.o. Veidenbaum, Viktor — merevägi. 3) Rms. Kristjuhan, Johan — III diviisi õppekompani.

Raskekaalus: 1) Rms. Hansen, Elmar — lenn vägi. 2) V.a.o. Schüts, Teofil — merevägi.

Kõik kohtadele tulijad ja meistrid said individuaalauhindad. Võistluskohtunikkudena toimisid Eesti kuulsaim poksija Valter Palm ja meie vanem poksiveteraan Artur Kukk.

—Y.

SISUSTIK: Riigivanema Jaan Temandi tervitusekõne 1. jalaväerügemendi 15. aastapäeva aktusel „Estonia“ kontsertsaalis. — P. Z. 3. mai on Poola rahvuspüha. — i- Meie kaitseväge kehalisest kasvutusest. — l. Märkmeid 2. diviisi sõjamängust. — a- Ohvitseride Keskkogu korraline koosolek. — Taktika alalt. — O. K. 1. jalaväerügemendi 15. aastapäeva pidustused. — Öhu- ja gaasikaitse alalt. — Üleajateenijate teenistuseeadlusest. — Sõjaväelisi teateid välisriigist. — Kaitseväge elu. — Ametlik osa. — Sõjakirjandust. — Bibliograafia j m.

Vastutav toimetaja kolonel A. TRAKSMANN. Väljaandja „Sõdur“, Tallinn, Toompeal, Toomkooli tän. 7.

Osaühisus Tallinna Külmetushoone

Võtab hoiule kõiksugu kiiresti rikkimine-
vaid kaupasad suurel ja väikesel arvul.

Tallinn,

Uus Sadama tän. nr. 2.

Tarvitage
ka sel aastal
Teile
juba tuntud:

GRANIIT põrandalakkvärv, kivikõva „Graniit“ alusvärvil.

DURO põrandalakk, ei kriimustu ega kleebi.

GRAFOLIN emailvärv, matt ja läikiv, kattev ja vastupidav.

FURNITOL mööblilakk, ei karda söda-happe ja vee mõju.

PIIRITUSLAKID ja **POLITUURID**, väljaspool võistlust.

O-ü. H. Graf & E. Jürgens

TALLINN.

Toimetus ja talitus Toompeal, Toomkooli tän. 7. Kõnetr.: Sõjaväe 163.

A.-S. „ÜHISELU“ trükk, Tallinn, Pikk tän. nr. 42.